AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Gümüşpala - Alican - Bölükbaşı

1 Mirasın 3 Varisi

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 8, Cilt: XXII, Sayı: 380

Yazı İşleri :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Tel: 11 89 92 — 10 61 96
P. K. 582 Ankara

★

İdare :
Rüzgârlı Sokak No: 15
Rüzgârlı Matbaa
*Tel : 11*52 21*

★

Başyazar

Metin Toker

★

AKİS Neşriyat Ltd. Şirketi adına imtiyaz sahibi ve Müessese Müdürü
Mübin TOKER

★

Yazı İşlerini fiilen idare eden Mesul Yazıişleri Müdürü
Kurtul ALTUĞ

★

Karikatür :
TURHAN

★

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Associated Press
Türk Haberler Ajansı

★

Klişe .
Doğan Klişe

Bu mecmua Basın Ahlâk yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Abone şartları :

3 aylık	(12 nüsha)	: 10.00 lira
6 aylık	(25 nüsha)	: 20.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	40.00 lira

İlân şartları :
Santimi : 20 lira
3 renkli arka kapak : 1.500 TL.

İlân işleri :
Telefon : 11 52 21

Dizildiği yer :
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer :
Güneş Matbaacılık T.A.Ş.
FİYATI : 1 LİRA
Basıldığı tarih: 8.10.1961

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Bu hafta, 1961 Seçimleri Kampanyasının son sayısını elinizde tutuyorsunuz. Bundan sonraki sayımız 16 Ekim 1961 tarihini taşıyacağından son bir haftanın hikâyesiyle birlikte seçim gününe ait haberleri de ihtiva edecektir. Bu yüzdendir ki AKİS'in gelecek haftaki sayısı Ankarada da, Türkiyenin bütün diğer taraflarında olduğu gibi pazartesi sabahı piyasaya çıkarılacaktır. Bunun bir sebebi de, haftanın hikâyesinin, hâdiselerinin ve tefsirlerinin isteristemez propaganda yasağının hudutları içine girmesidir. Başkentin, pazar sabahları AKİS okumak itiyadını edinmiş okuyucularından bundan dolayı özür dileriz. Fakat seçim sonrasının ilk AKİS'inin unutulmaz bir sayı olması için mecmuanın kurmay heyeti gerekli bütün hazırlıklarını yapmıştır.

AKİS'in geçen sayısı, tahmin edileceği üzere bir hâdise teşkil etti. Bundan birbuçuk yıl önce olduğu gibi AKİS'in Seçim Haritası gene bütün siyasi çevrelerde başlıca konu oldu ve harita üzerinde çeşitli fikirler ileri sürüldü. Memnunlukla gördüğümüz şudur: Bütün partilerin realist ve aklıbaşında mensupları, propaganda gayretlerini bir kenara ittiklerinde AKİS'in tahminleriyle mutabakat halinde olduklarını ifade etmişlerdir. Bu husus AKİS'in, Gümüşpalanın refakatindeki muhabiri Atilla Bartınlıoğluna, A. P. liler tarafından, C. K. M. P. yi tâkip eden AKİS muhabiri Şahin Tekgündüze C. K. M. P. liler tarafından, C. H. P. ve Y. T. P. liler tarafından da bizzat yazı işleri müdürümüz Kurtul Altuğa açıklanmıştır. Gerçi haritanın rengi, bilhassa C. H. P. dışı Öteki Partilerin militanları üzerinde evvelâ şok tesiri bırakmıştır ama bunun hâdiselerin tuhaf bir icabı olduğu, yoksa "Her yerde sâdece C. H. P. kazanacak" mânasına gelmediği içerdeki yazı okunur okunmaz görülmüş ve kabul edilmiştir. Nisbi temsilin, 67 ilin 53 tanesinde Öteki Partilerden kuvvetli olan C. H. P. ye azizliği de AKİS'in 1961 Seçimleri Haritasındaki kırmızı bolluğundan ibaret kalmıştır.

★

Bitirdiğimiz hafta hâdise, gene elbette ki seçimlerdi. Seçim arefesinin heyecanı, bütün çevrelere hakim olmakta devam etti. Senelerden beri her ciddi hâdisenin komik unsurunu temin eden Osman Bölükbaşı bu sefer de yetişti ve monoton kampanyaya revnak sağladı. Gerçi ilk çıkışı, kendisini pek iyi tanımayanlar üzerinde bir kırbaç tesiri yaptı ama bizim siyaset hayatımızın bu tipinin mahiyeti çabuk anlaşıldığından hareketleri dudaklara yerleştirilen bir tebessümle seyredildi. Hele, Menderes tarafından hapsedildikten sonra aylar ve yıllar ağzını açamaz hale geldiği henüz unutulmayan -bu, o tarihte de yazılmıştı- ve tirtir titreyip susan -bu da, o tarihte yazılmıştı- Bölükbaşının kimsenin kimseye kanunsuz dokunmadığı ve M. B. K. nın seçimleri adeta aşırı tahammül içinde yapmayı kesin surette kararlaştırdığı bu sırada babayiğit ve kahraman rolü oynamak üzere sahneye çıkışı Bob Hope ve benzeri artistlerin Kahraman Şerif tipi filmlerini hatırlattı.

Okuyucularımız YURTTA OLUP BİTENLER sayfalarımızın "Millet" yazısında seçimlerin havasını, "Demokrasi" yazısında Bölükbaşının mâcerasının bütün içyüzünü, "Kampanya" yazısında Gümüşpalanın seyahatı hikâyesini bulacaklar, çerçeveli yazılarda haftanın tefsirlerini okuyacaklardır.

AKİS bu sayısında, bir imzayı okuyucularına kendi sütunlarında takdimle iftihar duymaktadır. Bu, İzmirin ve bütün Egenin mümtaz siması ve gerçek demokrasinin ivazsız mücahidi Dr. Mustafa Kentlidir. Dr. Mustafa Kentli bundan böyle hâdiseler karşısındaki görüşlerini zaman zaman AKİS'e yazacaktır.

Saygılarımızla AKİS

Cilt: XXII, Sayı: 380

AKİS
HAFTALIK AKTUALİTE MECMUASI

9 EKİM 1961

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Örnek kampanya

Bu satırlar okunduğu sırada, millet hayatımızda bir dönüm noktası teşkil edecek 15 Ekime tek bir haftadan dahi az zaman kalmış olacaktır. Şu sayfada 15 Eylül ve 15 Ekime ait takvim yapraklarının yan-yana yayınlandığı gün, adeta dün gibi gelmektedir. Halbuki o tarihten bu yana neler ve neler olup bitmiş, köprülerin altından nice sular akıp gitmiştir. Hâdiseler geçtikten sonra her şeyin dün gibi gelmesinin sebebi milletlerin hayatının insanların hayatındaki ölçülerle ölçülmemesinden ibarettir. Bugünleri gerimizde bıraktığımızda, mutlu bir yolda ilerleyip selamete çıktığımızda arkamıza dönüp baktığımız zaman 15 Ekim de dün gibi gelecektir. Türk milletinin olgunluğu, eşsiz basireti ve ancak büyük, tarihi milletlere has sağduyusu müşkülleri yenme çâresini daima bulduktan sonra her karışık, buruk, heyecanlı hâdise nihayet bir hatıra haline gelmekten kurtulamayacak, kötü tesir yaratmaksızın tarihe gömülüp kalacaktır.

15 Eylül hâdiselerinin cemiyetce karşılanış şekli bu milleti hiç tanımayanlar, tanımamış olanlar için sürpriz teşkil etmiştir. 15 Ekime hazırlanış devresi, bir başka hayret sebebi olmuştur. 1961 seçimlerinin kampanyası, gerimizde bıraktığımız bütün hâdiselere rağmen çok partili hayatımız içindeki en sâkin, vakur ve ciddi kampanya olmuştur. Hâdise diye gazete sütunlarına akseden, hattâ onlara manşet olan her şey yarın okuyanlarda sâdece tebessüm uyandıracaktır. Gelişigüzel söylenmiş bir kaç söz, birbirine girmiş bir kaç kişi, hırsından kendisini yiyen bir kaç politikacının hikâyesi, unutulmamalıdır ki bir çivi yüzünden 75 insanın kavgaya tutuştuğunu bildiren havadislerle aynı sayfalarda yer almaktadır. 1946, 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinin kampanyasında hatta birinci sınıf liderlerin birbirlerine neler söyledikleri, ne hücumlarda bulundukları, orada burada ne çatışmaların cereyan ettiği hatırlanırsa 1961 seçimleri kampanyasının asaleti daha kolay anlaşılacaktır.

İsmet İnönü
Bir başka seviye

Bitirdiğimiz haftanın sonunda, bu ölçü içinde bir sâkin hava vatan sathında esmekte devam ediyor ve düşmanlarımızı çatlatıyordu. Türkiyede bir şeylerin olmasını bekleyen iç ve dış kuvvetlerin bütün ümitleri evvelâ topyekûn milletin vasıfları, ondan sonra Türk Silâhlı Kuvvetlerinin ve ona niyabet eden M. B. K. nin dirayeti, anlayışı ve iyi niyetteki sebatı karşısında henüz tamamile sönmemiş dahi olsa, çok şey kaybetmiştir. Memleketteki vekarın bir sebebi de millet ekseriyetinin kararını vermiş bulunması ve memleket sağlığının, selametinin nerede olduğunu açıkca görmesidir. Bu millet, kendi tarihinin her dönüm noktasında şaşmaz bir sağduyuyla hâdiseleri değerlendirmekteki tecrübesi ve ondan sonra topyekûn vaziyet almaktaki mehâretiyle 1961 seçimlerine girdiğini şimdiden belli etmiştir. Azimli, kararlı seçmen kütlesinin 15 Ekim günü sandığa atacağı oyun "Doğru Oy" olacağı, bitirdiğimiz haftanın sonunda hâdiseler tarafından açıkca gösteriliyordu.

Demokrasi

Gurbette övünenler

(Kapaktaki politikacılar)

Bitirdiğimiz haftanın ortalarına doğru bir akşamı, devletin radyolarındaı yükselen tok ve canlı bir ses Ankara Cezaevinin geçmiş devirde Hilton adıyla şöhret yapan 10. Koğuşunun eski sâkinlerini ziyadesiyle hayrete düşürdü. Vakit, partilerin seçim konuşmalarına ayrılmış saatlerden biriydi. Spiker, C. K. M. P. adına C. K. M. P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşının seçmenlere hitap edeceğini bildirmişti. Gerçekten, tok ve canlı ses de Bölükbaşının sesiydi. Ama söylediklerine, Ankara Hiltonun eski sâkinleri bir mana veremediler. Zira C. K. M. P. nin konuşkan lideri kahramanlık, pervasızlık edebiyatı yapıyor, hiç kimseden ömrü boyunca korkmadığını, asla yılmadığını söylüyor, kudret sahiplerine nasıl kafa tutmuş bulunduğunu tatlı tatlı anlatıyordu. Ankara Hiltonun eski sâkinleri bu Bölükbaşı ile kendi tanıdıkları Bölükbaşının aynı kimse olup olmadığını bir an düşündüler.

O yıl, 1957 yılıydı. C. K. M. P. lideri Meclis kürsüsünde söylediği bir söz dolayısıyla tevkif edilmiş ve Ankara Hiltona gönderilmişti. Hiltonun, şöhret sahibi kimseleri misafir etmekte tecrübeli sâkinleri C. K. M. P. liderine itibar göstermişler, ona, koğuşun büyük odasındaki ranzaların sağ üst köşesindeki yatağı vermişlerdi. İlk günler, hepsi liderin etrafına toplanmışlar, onun ağzından saçılacak incileri dinlemeye hazırlanmışlardı. Fakat zamanla, hayallerindeki Bölükbaşıyla koğuşlarındaki Bölükbaşı arasında dağlar kadar fark müşahede etmekten kendilerini alamamışlardı. Pabuçun ucuz olduğu sıralarda kendini babayiğit gösteren bu zat aslında ziyadesiyle ödlek, son derece evhamlı, hep komplo karşısında bulunduğu kanaatinde bir kimseydi. Aradan biraz zaman geçince ve etrafında kendisini dinleme arzusunda kimse kalmayınca Bölükbaşının yata-

SEÇME SAATİ

Metin TOKER

Seçim kampanyasının son günlerine gelmiş bulunuyoruz. Partilerin tutumundan, liderlerin sözlerinden, beliren niyet ve temayüllerden bir memleket manzarası gözler önünde doğmuştur. Seçim kampanyası göstermiştir ki kim ne yaparsa yapsın, ne derse desin Türkiyede iki kuvvet karşı karşıyadır. Bunların uzun yıllar önce başlayan mücadelesi devam etmektedir. Kuvvetlerden biri milletin iptidai, kaba, geri hislerine bel bağlamakta, onun okuyup yazmadaki fakirliğine ve heyecanlanmaktaki süratine güvenmektedir. Kuvvetlerden ikincisi milletin akıl ve mantığına, tarihten gelen olgunluğuna, çeşitli hadiselerin sağladığı basiretine, sağduyusuna hitap etmektedir.

Bu kuvvetlerin, memlekette partiler halinde taksim olunmadıkları bilinen bir gerçektir. Böyle olsaydı, bütün seçim mücadeleleri melekler ve şeytanlardan müteşekkil iki takım arasında cereyan eder, zafer, o anın dengesine göre kolaylıkla paylaşılırdı. Fakat gerçek bu değildir. Zihniyetlerin temsilcileri çeşitli siyasi teşekküllere dağılmışlar, oralarda, nisbetleriyle mütenasip mevkiler veya köprübaşları tutmuşlardır. Bu yüzden, bir kaç gün sonra gelecek karar saatinde çok iyi düşünerek, her ağırlığı tartarak, partilerin dış ve iç görünüşlerine dikkatle bakarak sandık başına gitmek lâzımdır.

Evvelâ, bir nokta üzerinde mutabakata varılmalıdır: Şu anda, Türkiyenin muhtaç bulunduğu nedir? Buna, "Huzur" cevabını vermemek için ya saf, ya maksatlı olmak gerekir. Ordusu ve Partileriyle, Gençliği ve Basınıyla bütün müesseseleri yerinden oynamış bir İhtilâl Sonrası Türkiyesinde, kurulacak iktidardan ilk beklenen cemiyetin düzenini iade etmesi, normal mekanizmanın işlemesini sağlamasıdır. Bu yapılmadıkça, yerinden oynamış müesseseler ayakta kaldıkça istikrarın geri dönmesini beklemek hayaldir. Eğer iktisadi durgunluğun son bulması, enflâsyon yoluyla değil de istihsal suretiyle bir canlılığın piyasayı kaplaması ve her vatandaşın bundan hissesini almaya başlaması yarınki huzurumuzun temel taşı olacaksa, o temelin harcı da aynı vatandaşta evvelâ emniyet ve güven hissinin yerleşmesidir.

Seçim kampanyası açık olarak göstermiştir ki bu ağır yükü, başında bir insanın bulunması sayesinde bir parti başarıyla sırtlayabilir: C.H.P. C.H.P. li olmamak kabildir, C.H.P. ye kızmak da mümkündür, İnönü hakkında herkes sempati beslemeyebilir. Ama şu seçim sonrasında memleketin 1 numaralı ihtiyacının huzur ve sükûn olduğuna inanılıyorsa, seçme saatinde oyların o istikamete gitmesinden başka çâre yoktur.

Etrafımıza baktığımızda, öteki partilerde gördüğümüz nedir? A.P. de ve Y.T.P. de iki kuvvetin temsilcileri karşılıklı çekişme halindedirler. Bu çekişmede hangi tarafın partiye hakim olacağı henüz meçhuldür. Bilhassa A.P. de ordu saflarından gelme takımın mı, D.P. ye mideleriyle bağlı politika esnafı güruhunun mu, yoksa gericiliğin felsefesini yapan bir ufak klikin mi hakimiyetini kurup ötekileri tasfiye edeceği ancak seçim sonunda belli olacaktır. Gerçek şudur ki, ihtilâlin yerinden oynattığı memleketin sağlam kuvvetleri bu karışık durum önünde hiç bir zaman ihtiyatı elden bırakmayacaklar ve ayakta kalmayı tercih edeceklerdir. Y.T.P. nin bir şansa malik olmadığı açıkça görülüyor. Üçüncü siyasi teşekküle, C.K.M.P. ye gelince, son hadiseler onun, nev'i şahsına mahsus bir tipin sultası altında Orta Çağ usulleriyle idare edildiğini ve anladığımız mânada parti hüviyeti taşımadığını gözler önüne sermiştir. Huzur isteyip te C.K.M.P. den olmak, hattâ başı omuzlar üstünde sağlam şekilde tutup ta o istikamette oy kullanmak, her şeyi bırakınız, biraz düşünme kabiliyetine sahip olup ta bu topraklar üzerinde, hele bu devrede bir C.K.M.P. iktidarını veya muhalefetini düşünebilmek tamamile imkânsızdır.

Bu pek basit gerçekler millet mukadderatının şu önümüzdeki dört yıllık devre için kime emanet edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Seçmen kütlelerinin bunu anladığı hususunda da ciddi ve emin işaretler vardır. Ancak, 1961 seçimlerinin iki hususiyeti seçme saatinde herkesten vazife beklemektedir. Bir yandan nisbi temsil, diğer taraftan bu topluluk içinde iptidai, kaba ve geri hislerin tesirinden kendini kurtarmaya henüz muktedir olmayan kalabalıkların bulunması tehlikeli temayüllerin partilerine fırsat tanımaktadır. Eğer memleketin basiret ve sağduyu sahibi vatandaşları, sağlam kuvvetlerin mensupları, huzur arzusu içinde yananlar zaferin nasıl olsa tuttukları siyasi teşekkül tarafından sağlanacağını düşünerek kendilerini bir rehavete ve umursamazlığa terkederlerse uyandıklarında görecekleri manzara tadsız olabilir. Kuvvet dengesinin bu ihtiyatsızlık yüzünden birbirine yakın kurulması, huzurun avdetini ve tabii iktidarın işlerini tarifsiz şekilde güçleştirecektir. Hiç kimsenin şüphesi olmamak lâzımdır: Karşı taraf, bütün kuvvetlerini seferber etmiş halde sandık başına gidecektir. Referandumda Evet nisbetinin daha yüksek olmaması, bir kolay ve tabii zaferin sarhoşluğuna kapılınmış bulunmasının neticesidir. Memleketin aynı çeşit ikinci bir hataya tahammülü yoktur.

Sandık başına akının bir başka sebebi daha vardır. Ufak ekseriyetle iktidara yerleşmiş bir C.H.P. içinde roller oynamaya, siyasi şantajla duruma hakim olmaya şimdiden heveslenen, bu istikamette parti içi ve parti dışı ittifakların temellerini atan, memleketin havasını muhakkak bulandıracak bir cılız ekalliyetin hazırlıkları çok kimsenin meçhulü değildir. Bunlara karşı gerekli barajın her hal-ü kârda yükseltileceği şüphesizdir. Ancak nisbi temsille kurulacak bir Parlâmentonun azizliklerinden milleti masun tutmanın yolu memleketi idare edecek olan iktidar takımına rahatlık sağlamak, onun elini kolunu sallamasına imkân vermektir.

Bu millet, tarihinin bütün dönüm noktalarında tekvücut halde doğrulmasını bilmiş, yaşlısı ve genciyle, kadını ve erkeğiyle, sağlamı ve sakatıyla, hastası ve dirisiyle vazife başına koşmuştur. Önümüzdeki seçme saatinde kurtuluş aynı şekilde davranmaya bağlıdır.

Yeni iktidarı ne kadar sağlam kurarsak özlediğimiz huzura o nisbette erken kavuşabileceğimiz hatırdan çıkarılmadığı takdirde, zaten olacak olan da budur.

ğından sâdece ahlar, oflar ve puflamalar gelmeye başladı. 10. Koğuşun tecrübeli sâkinleri lideri bir süre de teselli için uğraştılar. Ancak, liderin maneviyatı teselli kaldıracak halden çıkmıştı. Herkesin şahsında bir casus görüyor, koğuş içinde Hükümetin, Bayarın veya Menderesin aleyhinde konuşmadığını tescil ettiren zabıtlar hazırlayıp bunları hapishane -kendi tâbiriyle: zindan- arkadaşlarına imzalatmaya kalkıyordu. Bir süre sonra, üstadın araya şefaatciler koyduğu ve kudret sahiplerine tövbe taahhütlerinde bulunduğu, bu teşebbüslere Menderes tarafından verilmiş "Vallahi, benim Osman beyle bir alışverişim yok, ama Bayar içerde tutulmasını istiyor" cevabının geldiği koğuşta duyuldu ve tebessümler uyandırdı. Bu sırada seçim zamanı yaklaşmış bulunuyordu. Koğuşun büyük odasından küçük odasına sık sık gelen Bölükbaşı ciddi seçim tahminleri yapmaya başladı: C. K. M. P. asgarî 200 milletvekili çıkaracaktı! O konuşmalarda kendisine, C. K. M. P. nin ancak Kırşehirden 4 milletvekili çıkarabileceği söylendi ve buna karşı liderin direnmesi koğuş sâkinlerinin hafızalarında unutulmaz hatıralar bıraktı.

Seçim neticeleri ve geciken tahliye Bölükbaşıyı daha tarifsiz dertlere soktu. Artık bütün gayretleri, dışarıya kapağı atma yolundaydı. Gelen ziyaretçilerine hep yeni teşebbüs talimatı veriyor, bundan böyle dilini tutmayı vaat ediyordu. Bu yüzdendir ki tahliyesini tâkip eden yıllar, memleketin en buhranlı günlerinde, ağzını açıp ta bir kelime söylememesi ve pek uzun süre -İhtilâlin hemen arefesine kadar- dilini sımsıkı tutması memlekette çok kimseyi şaşırttıysa da Ankara Hiltonun sâkinlerini hiç hayrete düşürmedi.

Dut yemiş bülbülün sırrını, o tarihte belki de sâdece onlar biliyorlar ve Bölükbaşının babayiğitlik efsanesine içten içe gülüp duruyorlardı. C. K. M. P. liderinin göz yaşları, ahları, ofları, pişmanlıkları ve mideye indirdiği tavukların kemiklerini "Al, bunları sen yersin" diye meydancı Şükrüye görülmemiş bir cömertlikle bağışlamasının hikâyesi Ankara Cezaevinin 10. Koğuşunda bugün bile tatlı tatlı anlatılmakta ve uzamaya başlayan gecelerin revnağını teşkil etmektedir.

Bitirdiğimiz hafta içinde Osman Bölükbaşı bu revnağı, monoton giden seçim kampanyasına da vermekten geri kalmadı.

Fırsat ganimet bilinince

Her şey, haftanın başında üç kişinin, bir akşam vakti Ankara Radyoevinden içeri girmesiyle başladı. Gelenler C. K. M. P. Genel Başkanı Osman Bölükbaşı, yaver-i hâsı Kadırcan Kaflı ve C. K. M. P. nin kerameti Bölükbaşıdan menkul Genel Sekreteri Abdülhak Kemal Yörüktü. Kapıdaki nöbetçiler Bölükbaşıyı boyundan posundan tanıdıkları için, yol verdiler. İrikıyım lider, iri adımlarla, Radyoevinin ikinci katında bulunan Radyoevi Müdürünün odasına yollandı. Grubu, Radyoevi Müdürü Emekli Muhabere Yarbayı Nusret Altuğ karşıladı, izaz ve ikramda bulundu. Bölükbaşının, partisi adına yapacağı konuşma için daha vakit erken olduğundan, siyasi sohbete koyulundu. Bölükbaşı, odada bulunanlara siyasî öğütler verdi ve sonra iktidar konusundaki fikirlerini açıklayarak:

"— Allah bize iktidarı nasip etmesin" dedi.

Bu sözler odadakilerin hayretini celbetmiş olmalı ki, sebebini sordular. İrikıyım lider ayak ayak üstüne atıp çayını yudumlayarak konuşmağa başladı. Efendim, iktidara gelmek C. K. M. P. için işten bile değildi ama, irikıyım lider bu devrede devlet gemisini idare etmenin güçlüğünü biliyordu! Bu izahat, liderin yanında bulunan hınk deyicileri Kaflı ve Yörük tarafından tasdik edildi. Konuşma ve "müsaade buyrun"lar hayli uzayacaktı ama, Nusret Altuğ vaktin geldiğini bildirdi ve Bölükbaşıya:

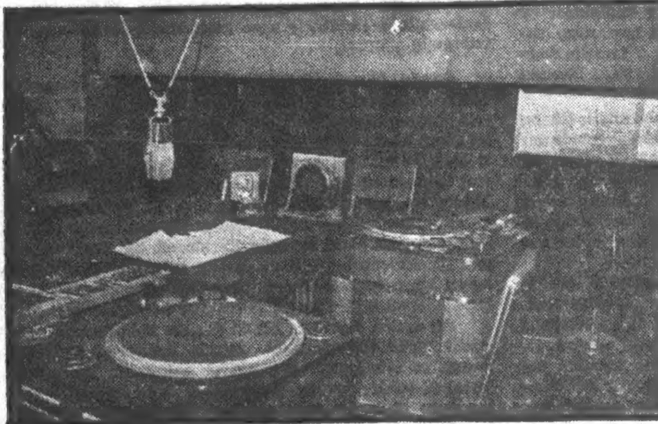
"— Lütfen, 4 numaralı stüdyoya geçin" dedi.

Bölükbaşı istemeye istemeye yârânından ayrıldı ve uzun koridorun sağındaki küçük, fakat sevimli 4 numaralı stüdyoya girdi. Stüdyonun dip orta kısmında bir masa vardı. Masanın duvardan yana kısmına Radyoevi spikerlerinden Rıdvan Çongur ve Erdoğan Tönük oturdular. Bölükbaşı arkası Kumanda Odasına dönük olarak yerleşti ve "başla" işaretini beklemeğe koyuldu. Kumanda Odasında ise, Yüksek Seçim Kurulunun müşahit üyesi Cemal Köseoğlu vardı. Çongurun işaretiyle saat 20.20'de Bölükbaşı hâdise çıkaran hücumlarını yapmağa başladı. Çenesi çevik Genel Başkanın konuşması evvelden hazırlanmış, üzerinde hayli tâlim edilmişti. Fakat Bölükbaşı bunu banda aldırmamış, doğrudan doğruya mikrofona okumayı tercih etmişti. Konuşma ilerlediğinde bu davranışın hikmet sebebi ortaya çıktı: C. K. M. P. lideri devlet radyosundan D. P. oyu avı yapıyor ve bu vadide en amansız rakibi bildiği Gümüşpalaya yükleniyordu.

Radyoyu, son derece seviyesiz bir ağız kavgasının meydanı yapmaktaki uygunsuzluk bir yana, Bölükbaşının Gümüşpalaya hücum için onun Yuvarlak Masaya iştirakini bahis konusu etmesi ve düşük kelimeler kullanması her tarafta hayretle karşılandı. Konuşma, tabiî akis uyandırdı.

Kahramanlık on ise...

Konuşmanın basında yer aldığı ertesi gün C. K. M. P. Genel Merkezinin telefonu çaldı. Telefonda M. B. K. üyesi Muzaffer Yurdakuler vardı ve muhatabından, Osman Bölükbaşının M. B. K. ne kadar gelmesini rica ediyordu. M. B. K. üyeleri, C. K. M. P. Genel Başkanı ile "kısa

Radyoevinde 4 numaralı stüdyo
Pandoranın kutusu

bir hasbihal yapmak" niyetindeydiler. Fakat Bölükbaşı, telefona çıkmadığı gibi itizar beyan ederek, çok meşgul olduğunun ve bir heyetin M. B. K. ile temasa geçeceğinin bildirilmesini C. K. M. P. nin Basın Sözcüsü Kenan Haruna emretti. Harun durumu hemen M. B. K. Sekreterliğine aksettirdi. C. K. M. P. adına bir heyet M. B. K. ni ziyaret edecekti. M. B. K. bu teklife de, iyiniyetle "peki" dedi.

Fakat M. B. K. nden gelen dâvet üzerine C. K. M. P. Genel Merkezinde heyecanlı bir hava esmeğe başladı. İrikıyım liderin paçaları tutuşmuştu. Ne yapacağını şaşırdı ve kurtuluş çâresini mûtedil ve âsâbına hakim Nureddin Ardıçoğlunda buldu. Ardıçoğlu bir tesadüf eseri, Ankarada bulunuyordu. İrikıyım lider, Ardıçoğlu ile bir süre görüştü ve kendisinin, M. B. K. üyeleriyle ahbap olması dolayısıyla, -Ardıçoğlu Anayasa Komisyonunun makul bir üyesi olmuştur- bu işi daha iyi başaracağını, başında dolaşan felâket bulutlarını dağıtabileceğini anlattı. Bir müddet sonra da M. B. K. ne gidecek heyet teşekkül etti. Mustafa Kepir ve Nureddin Ardıçoğludan müteşekkil heyete Abdülhak Kemal Yörük başkanlık edecekti. Bölükbaşı Genel Merkezdeki odasında, o akşam yapacağı yeni konuşmasını prova maksadile teype okuyup dinlerken, heyet yola çıktı.

C.K.M.P. li heyet yeni Meclis binasına vardığında saat 14.30 du. Heyeti M. B. K. nden Ekrem Acuner, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler, Kadri Kaplan ve Sezai Okan karşıladı. Hep birlikte, duvarları ses geçirmez bir küçük salona girildi. Salonua girerken, sola isabet eden kısmında bir masa bulunmaktaydı. Komite üyeleri masanın etrafına oturdular. C. K. M. P. liler de koltuklara gelişigüzel iliştiler. Sonra dilsiz bir odacı kendilerine kahve ve çay ikram etti. Nihayet meseleye geçildi. M. B. K. üyeleri, ellerinin altında birer Yuvarlak Masa zaptı bulunduruyorlardı. En çok Yıldız ve Okan konuştular. Fakat konuşmalar son derece mûtedildi. M. B. K. üyeleri, C. K. M. P. lilerden itidal ve sükûnet rica ediyorlardı. Bölükbaşı bir parça daha dikkatli olmalıydı. Arzulanan, memleketin selâmetiydi. Bunun için de herkese büyük iş düşüyordu. M. B. K. olarak hiç bir harekete girişilmeyecekti. Komite bir hakemdi. Ama...

M. B. K. üyelerinden sonra Ardıçoğlu söz aldı ve son derece içli bir konuşma yaparak, Bölükbaşının vatanseverliğinden söz açtı. M. B. K. üyeleri "Ondan şüphemiz yok" deyince, Mustafa Kepir ve Abdülhak Kemal Yörükün yüzleri güldü. Demek ki korktukları gibi, terslenmeğe çağırılmamışlardı. Toplantı hayli uzun sürdü ve 16.45 de sona erdi. C.M.K.P liler kapıya kadar teşyi edildiler ve dışarda gazetecileri karşılarında buldular. Gazeteciler hemen suallere başladılar:

"— Görüşmenizin mevzuunu ne teşkil etti?"

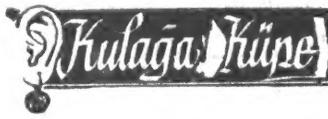
Cevap Ardıçoğludan pek yuvarlak şekilde geldi:

"— Hasbihalde bulunduk."

Ne var ki gazeteciler Bölükbaşının radyo konuşmasını bahis konusu ettiler. Bunun üzerine Ardıçoğlu sâkin haliyle:

"— Osman Bölükbaşı partiyi tek başına temsil eden kimsedir. Başka bir şey söyliyemem" cevabını verdi.

C. K. M. P. liler, etekleri zil çalarak Genel Merkezin yolunu tuttular. Tam o sırada M. B. K. nin selâhiyetli komisyonu, bir tebliğ üzerinde çalışmalarına devam etmek üzere, oturumunu açmıştı.

Binenler ve Binilenler

İnönünün veya Aksalın, hiç omuzlanmış resmini gördünüz mü?

Hayır!

Daima büyük halk kalabalıklarının içinde, fakat onların arasında. Tepesinde değil..

Demek ki, sen halkın sırtına fırlamadıktan sonra kimse seni yaka paça havalandırmıyor.

Şimdi, gözlerinizi kapayınız. Bir fok balığı haşmetiyle ve iri vücuduyla omuzlar üstünde yan gelmiş Bölükbaşı. Adada eşek gezintisine çıkmış Amerikalı turist edasıyla otuziki dişini gösterip objektife el sallayan Gülek. İğreti ata binenlerin acemiliği içinde Gümüşpala..

Eee canım, bundan daha samimi seçim kampanyası olur mu? Sırtına bindireceksen o tarafa, arana alacaksan bu tarafa..

Gürselin hiddeti

Aynı gün İzmirdeki basın mensupları, Bölükbaşının konuşmasına ve C.K.M.P. lilerin M.B.K. ile yaptıkları temasa muttali olur olmaz, İzmirde istirahat etmekte bulunan Başkan Gürselin de fikrini almak istediler ve sabahın erken saatinde Başkanın, Karşıyakanın Bostanlı semtindeki evinin önünde nöbete geçtiler. Gazetecilerin bildikleri, Gürselin sabahın 7'sinde bahçesinde hava almak gibi bir itiyadı olduğuydu. Bunun için muhabirlerin bekleyişi pek uzun sürmedi. Saatin 7'yi gösterdiği sırada Gürsel, sağ elinde bastonu olduğu halde, evinin kapısında göründü ve sol elini pantalon cebine sokarken, gözüne ilişen gazetecilere döndü:

"— Nedir bu sizden çektiğim? Hâlâ beni rahat bırakmıyacak mısınız? Şuraya birkaç gün için istirahata geldim" şeklinde takıldı.

Gazeteciler gülüştüler ve Başkana biraz daha yaklaştılar. İhtilâlin başı bundan sonra yanında oğlu ve eşi olduğu halde çiçek tarhlarının arasında gezinmeğe ve gazetecilerle sohbet etmeğe başladı. İlk sual bir genç muhabirden geldi:

"— Ne zaman İzmirden ayrılacaksınız?"

Gürsel bu suale, kaşlarını çatarak:

"— Ne var ki gitmemi istiyorsunuz? Gitmemi icabettiren bir sebep mi var? İnşallah olmaz. Ama, olursa hemen giderim. Hattâ bugün bile giderim" şeklinde cevap verdi.

Sonra, mesele birden politikaya intikal etti. Basın mensupları Bölükbaşının radyo konuşmasından bahsettiler ve Başkanın fikrini sordular. Gürsel evvelâ umumi konuşurken, sonra isim zikrederek konuşmaya başladı. İlk sözleri:

"— Maalesef bir takım politikacılar memleketimizin menfaatlerini düşünerek konuşmuyorlar. Bazı sapık, cahil, maksadı kötü olan insanlar durumu istismar etmekte ve milletimize yakışmayacak konuşmalar yapmaktadırlar" oldu.

Üzüntüsünü daha da belli ederek:

"— Radyoda bile böyle konuşanlar var. Meselâ Bölükbaşı, dün akşamki konuşmasıyla Radyoyu suiistimal etmiştir. Biz inançlarını savunmaları için partilere Radyoyu verdik. Fakat Bölükbaşı şahsî müdafaasını yaptı" şeklinde konuştu. Sonra da gazetecilere Radyo idarecilerinin Bölükbaşıyı susturmamalarından şikâyet etti ve:

"— Ben telefon ettim. Fakat yetişemedim. Bölükbaşının bu hareketi düpedüz Radyoyu suiistimal edip, fırsattan istifade ile rey avcılığıdır" sözleriyle konuşmasını bağladı.

Ardından umumi meselelere temas edildi. Gazeteciler Bölükbaşı meselesinde İhtilâlin başının fikrini öğrenmişlerdi. Bürolarına döndüler.

Gaf, gaf üstüne

İşte tam bu sıralarda C.K.M.P. nin çenesi çevik lideri, ikinci konuşmasının metni üzerinde son rötuşlarını ikmal etmek üzereydi. Bu konuşma, kendisine bir şey yapılmayacağından emin olduğundan beri yüzüne renk gelmiş liderin vereceği bir gözdağı mahiyetinde olacağı ve tiz perdeden mikrofona aktarılacağı için liderce mühim sayılıyordu.

Akşam üzeri Genel Merkezde yapılan son toplantıda Bölükbaşı, konuşmasını arkadaşlarına şöyle bir okudu ve sonra saat 20.30'da Radyoevinin yolunu tuttu. Bu defa yanında mütemet adamları Kadircan Kaflı, Nureddin Ardıçoğlu ve Mustafa Kepir vardı. Bölükbaşı Radyoevi Müdürü Nusret Altuğun odasına değil, merdiveni çıkarken sola isabet eden Emniyet Âmirleri odasına alındı. İçerde Radyo Müdürü ile Radyonun emniyetini teminle görevli iki Muhabere Yarbayı vardı. Bölükbaşı siyah maroken koltuklardan birine gömüldü ve gözlüklerini takarak konuşmasını bir kere daha süratle gözden geçirdi. Saat 20.44'de ise gene 4 numaralı stüdyonun yolu tutuldu. Bu arada Türkiye Radyoları, saat 20.55 de M. B. K. nin mühim bir tebliğinin yayınlanacağını anons etmekteydiler. Bölükbaşı fazla heyecanı sebebiyle bu anonslardan haberdar olmadı. 4 numaralı stüdyoda bu defa hazırlık vardı. Ankara Radyosunun iki tok sesli spikeri, Rıdvan Çongur ile Erdoğan Tönük biraz sonra alacakları vazifeyi biliyorlardı. Biri, Bölükbaşının konuşması sonunda okuyacağı M. B. K. tebliğini, diğeri Yuvarlak Masa toplantısı zaptı üzerinde çalışıyordu. Bölükbaşı bu hava içinde mikrofona geçti ve "başla" işaretiyle birlikte:

"— Muhterem ve aziz vatandaşlarım! Dünkü konuşmamdan sonra tevkif edildiğim yolunda haberler çıkarıldığını öğrenmiş bulunuyorum" diyerek sözlerine başladı.

Ondan sonra da bir yeni polemiğe girişti. Bu defa hedefi, M. B. K. idi. M. B. K. nin, tarafsızlığına halel getirdiğinden dem vuruyor ve tiz perdeden haykırıyordu:

"— Menfaat ve ikbal karşısında erimeyen haysiyetleri temsil ediyoruz. Bu hüviyetimize güvenebilirsiniz!"

Bölükbaşı bütün konuşması boyunca D. P. lilere kur yaptı ve 1946 ruhundan bahsetti. Ne var ki bu sırada önüne uzatılan beyaz kartonda "Bir dakikanız kaldı" yazılıydı. Çenesi çevik lider, bitmesini istemediği konuşmasını kesmek zorunda kaldı ve Demokratları partisine rey vermeğe resmen dâvet etti.

Yeni konuşma, Bölükbaşının gayelerini gösterme bakımından alâka çekti. Teşrii dokunulmazlığa sahip C. K. M. P. liderinin tevkif edildiğine dair bir söylentiyi duyan, Bölükbaşının kendisinden başka tek kimse yoktu. Üstelik, bunun asla varit olmayacağını konuşmadan bir kaç saat önce M. B. K. üyeleri Bölükbaşının arkadaşlarına açıkca bildirmişlerdi. Buna rağmen irikıyım liderin radyo dinleyicilerine kendi uydurduğu bir haberi verip gene onu kendinin tekzip etmesi çok kimseyi güldürdü. Bölükbaşı, gene gurbette övünüyordu! Ama üstad, konuşması sırasında Gümüşpalaya olan hayretinin sebebini de ağzından kaçırıverdi. Efendim, D. P. kapatıldıktan sonra Bölükbaşı D. P. oylarını çantada keklik görmüş, kendini iktidar rüyalarına terketmişti. Halbuki yeni partiler kurulunca, üstad kavruk partisiyle başbaşa kalıvermişti. Ağzından horoz şekerinin böylece çekilip alınıvermesi, anlaşılıyordu ki Bölükbaşıyı bu tehlikeli oyunu oynamaya kadar itmişti. Bu, yeni şartlar altında C. K. M. P. nin seçim şansının en güzel itirafı yerine geçti ve kampanyanın gülünçlük unsurunu teşkil etti.

Hangi idareciler?

Bölükbaşının konuşması bittiğinde saat 20.55"di. Birkaç saniye sonra beklenen tebliğ okunacaktı. Nitekim, Bölükbaşı dışarı çıkarken Kumanda Odasındaki teknisyenin işaretiyle spiker mikrofona eğildi ve:

"— Sayın dinleyiciler, burası Türkiye Radyoları!" dedi.

Bundan sonra Harbiye Marşı çalınmağa başladı. Marşın devamı sırasında Bölükbaşı, emniyet subayları odasına gelmişti ki, karşısında Kadircan Kaflıyı buldu. Kaflı, Genel Başkanına, son derece mahviyetkâr bir ifade ile:

"— Efendim, biraz sonra M. B. K. nin bir tebliği var" dedi.

Bölükbaşı birden afalladı ve sonra sinirli sinirli başını sallıyarak:

"— Peki, dinleyelim öyleyse.." cevabını verdi.

Hemen masanın üzerindeki radyonun düğmesi biraz daha çevrildi. İrikıyım lider, kendi mârifetleriyle ilgili M. B. K. tebliğini son derece heyecanlı bir şekilde dinlemeğe başladı. Tebliğin arkasından Rıdvan Çongur, siyasi partilerin -C. K. M. P. dahil- en selâhiyetli şahısları marifetiyle imzaladıkları Yuvarlak Masa taahhütnamesini de, üzerine basa basa okudu. Bölükbaşının sabrı kalmamıştı. Yerinden hışımla kalktı ve odada bulunanlara hitaben:

"— Göreceksiniz, cevap vereceğim!" dedi ve sinirli sinirli ilâve etti:

"— Evet, cevap vereceğim!"

Sonra, yârânı ile birlikte Radyoevini terketti.

İşte bundan sonra Radyoevinin telefonları işlemeğe başladı. Gazeteciler, Başkan Gürselin İzmir beyanatından sonra Bölükbaşının Radyodan atılmasının gerektiği zehabına kapılmış olmalılar ki, Radyo Müdüründen soruyorlardı:

C.K.M.P. Genel Merkezi

Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü

Bir Görüş

Demokrasinin Tarifinde Bir Deneme ve İki Prensip

Dr. Mustafa KENTLİ

Hukuk felsefesiyle uğraşanlar, felsefenin bu bölümünde en çetin problemlerin hukukun tarifi olduğunu bilirler. Siyasal Bilgilerde de çözümü en güç problemlerden biri, zannederim ki, demokrasinin tarifidir. Güçlüğün sebebi gerçek demokratik rejimin çağdaş medeniyete en uygun, dolayısıyla en karışık bir yönetim ve yaşama sistemi oluşudur. Kaba kuvvete yaslanan ve prensibi sâdece korkudan ibaret olan istibdat rejimiyle, Batı örneği bir demokrasi arasındaki fark, bir yelkenli gemi ile feza gemisi arasındaki fark kadar büyüktür. Yelkenlide esen rüzgâra yâni tabiatın bir kaba kuvvetine göre yelkenlerini âyarlar, dümenin başına geçersin. İstibdat rejimleri de öyledir. Resmî kanaate aykırı her düşünceyi boğar, herkesi korkutur, eline geçirdiğin kaba kuvvete dayanarak devlet gemisinin başına geçersin... Amerikanın son Cumhurbaşkanlarından Vilson, bütün totaliter rejimlerin müşterek vasıflarının sadelik ve şiddet olduğunu söyler... İkinci Cumhuriyetimizi kurmak üzereyiz Hepimiz istiyoruz ki bu Cumhuriyet, insaniyetçi, demokratik ve medeni bir hukuk devleti olsun. Bu asil gayeye erişmek için davranışlarımız nasıl olmalı? Bu sorunun cevabını demokrasinin tarifinde bulacağımızı umarım. Bence demokrasi, iradesini gösterebilen ve bu iradeyi yerine getirmeğe gücü yeten bir toplumun, kendi kendini, ahlâk prensibine uygun olarak, idare etmesidir. Şahsî ve iddiasız bir denemeden ibaret olan bu tarife nasıl vardığımı anlatmanın yeri burası değildir. Tarife göre toplum iradesinin ortaya konabilmesinin ilk şartı, geniş bir düşünce ve tartışma hürriyetidir. Bir toplum, fertleriyle, siyasal, dinsel, sosyal ve ekonomik cemiyetleriyle, basınıyla, üniversiteleriyle her düşündüğünü serbestçe ve açıkça ortaya koyamıyorsa, demokratik rejimi kuramaz. Benim yüreğime su serpen tarihi olay, Türk aydınının ve genel olarak Türkiye halkının, son yüzyıl içinde hürriyet idealine sımsıkı bağlı kalmasıdır. Gerçek Türk aydını, halka zaman zaman ulusal egemenlik türküleri söyliyen, fakat saman altından su yürüten kudret sahiplerine, "Ya hürriyetlerimiz?" demesini bilmiştir.

Çağımızın buhranları konusunda en güzel eserlerden birini yazan ve bir ara İstanbul Üniversitesinde de profesörlük etmiş olan Vilhelm Ropki, istibdat rejimlerinin müşterek, tek vasfını âdeta matematik bir formüle bağlıyarak şöyle özetler: "Bir şey müstesna, her şeyi söyliyebilirsin." Komünist bir ülkede resmî kanaat sâdece övülür, fakat tartışılmaz. Faşist İtalya ve Hitler Almayasında Duçenin ve Führerin lânetledikleri hürriyet ideali, hariç, her şeyi söylemekte ve yazmakta serbestsiniz. Mısırda ve Irakta falan yahut filân tarihli devrimler mukaddestirler. Bu kudsilik, firavunlar ve ehramlar ülkesinde, biraz da ihtilâl liderlerine sirayet edecektir. Bu basit şeyleri normal telâkki ettikten sonra dilediğiniz gibi konuşmakta serbest olduğunuz söylenir. Fakat bu "basit ve bedihi şeyler" hakkında azıcık şüpheli, yahut ihtiyatlı davrandınız mı, size ya süngünün yahut darağacının ucu gösterilir. Arkadan da kurnaz ve insafsız bir gülümseme ile, "Ne yapalım? Devrim kökleşip yerleşinceye değin..." hikmeti savrulur. İşte doğmadan, ana karnında ölen demokrasilerin ölüm çanları böyle çalınır.

★

Halkın, kendi kendini idare etmesinin çeşitli tatbikatı vardır. En geniş anlamıyla hükümetini dilediği gibi kurmak, onun yetkilerini temel kanunlarla belirtmek, bu yetkilere kesin sınırlar çizmek, görevlilerin faaliyetlerini sürekli olarak kontrol etmek ve nihayet şu veya bu sebeple beğenmediği hükümeti değiştirmek ve beğendiği vekillerini yeniden işbaşına geçirmek, bu tatbik şekillerinden bazılarıdır.

Artık demokrasi fikir alanından hareket alanına geçmiştir. İngiliz tarihçisi Arnold Toynbee, demokrasiye hayat veren, onu ayakta tutan, onu harekete getiren prensibin sevgi olduğunu söyler. Ve bu prensibin dinsel kaynaklardan geldiğine işaret eder. Ben buna, kökü yine dinsel kaynaklara giden ikinci bir prensibi, insanın iyi yaratılışına ve sağduyusuna inanç prensibini eklemek isterim. İnsanın iyiliği ve sağduyusu, politikada siyasal olgunluk mânasına gelir. Bu olgunluğu yurttaşlar, vekillerini seçerken gösterirler. Eğer yurttaşlarınız iyi vekiller seçemiyorlarsa kabahati onlarda değil, seçim kanunlarında arayınız.

Tarih boyunca insanın yaratılışındaki asil cevhere inananlarla, fikir adamlarının dediklerini burada tekrarlıyacak değilim. Yalnız birinin fikrini, Efes harabelerine yakın olan çiftlik evimde, belki de komşuluk dolayısıyla, sık sık kaygıyla hatırladığımı söylemeliyim. Eski Ege ve Yunan medeniyetlerine ışık tutmuş ve Efeste yaşamış olan büyük filozof Heraklitin demokrasi hakkındaki düşüncesi özet olarak şudur: "İnsanların çoğunluğu bilgisiz ve kötüdür. Demokrasi çoğunluk idaresi olduğuna göre, demokrasi kötü bir idaredir."

Halbuki, çocuk ve ruh hastası olmamak şartile, okuması yazması olsun olmasın, herkesi, toplum hayatını ilgilendiren her konuda, hukuk terimiyle "reşid ve mümeyyiz" olarak kabul etmek, yalnız bir inanç işi değil, aynı zamanda mantıkî bir zarurettir. Aksi takdirde ceza kanunlarını rafa kaldırmak icabeder. Suç işlerse akıllıdır diye ceza ver, hürriyet isterse cahildir diye aldırma.. Tenakuza böyle düşülür. Medeniyet tarihini inceleyenler bilirler ki, zulme karşı direnmenin bir sonucu olan ve ilk hedefi hürriyetten başka birşey olmayan büyük ve meşru ihtilâlleri halka inanmayanlar değil, inanan millî liderler yapmışlardır. Napolyon, "Ben Mısıra gidip geldikten sonra insanlara olan güvenimi kaybettim" der. Doğrusu şudur ki o, hiçbir zaman Fransız Milletine inanmamış ve onu, çağdaşları tarafından ilân ve kabul edilen insan hak ve hürriyetlerine lâyık görmemiştir.

"— Bölükbaşı Radyoevinden, kolundan tutulup atılacak mı?"

Radyo Müdürü Nusret Altuğ bütün sualleri dikkatle dinledi ve sonra:

"— Bölükbaşıyı kolundan tutup atmak bizim işimiz değildir. Biz Seçim kanununa göre konuşturuyoruz. Eğer suç varsa savcılıklar tâkibata geçerler" diye cevap verdi.

Fakat gazeteciler Gürselin beyanından bahisle, bu işin Radyo idarecileri tarafından yapılmasının gerekip gerekmediğini sordular. Altuğ bu suali de:

"— Yanlış anlaşılmış olacak. Herhalde söylenirken C. K. M. P. idarecileri kastedilmiştir" dedi.

Bu defa gazeteciler Gürselin Radyoya telefon edip etmediğini sordular. Altuğun böyle bir telefondan haberi yoktu.

Gerçekten, böyle bir lideri kolundan tutup kapıdışarı etmek -Radyodan değil, resmi taahhüdünü inkâr ettiği partisinden- Radyo idarecilerinin değil, C. K. M. P. idarecilerinin işidir. Zira, kanuna göre partilerin seçim konuşmaları önceden kontrole tabi değildir. O bakımdan, bunların doğrudan doğruya mikrofona okunmaları kabildir. Konuşmada bir suç olduğu takdirde savcılıklar kanun dairesinde harekete geçmektedirler. Hatiplerin, böylece, küfür dahi etmeleri veya naralar atmaları kabildir. Bir müdahale imkânı yoktur. Bunun sebebi, kanunun, Türk milletinin sağduyusuna güvenilerek hazırlanmış olmasıdır.

Gürsel Esenboğa Hava Alanında
Aslan ağzı

Nusret Altuğun bunu belirtmesine mukabil, C. K. M. P. ileri gelenleri, hayal ettikleri bir milletvekilliğinin yüzü suyu hürmetine, kendilerini böylesine istiskal eden ve "Parti benim!" diye gecikmiş bir XIV. Louis edasıyla ortaya çıkan Bölükbaşıyı sâdece orada burada tâkip edip, karşısında el bağladılar.

Perde perde azgınlık

Bölükbaşı, ilk kurşunlarını radyoda sıktıktan sonra seçim gezisine çıktı ve gazellerini miting meydanlarına nakletti. Aman yarabbi, kendisine dokunulmayacağını öğrendiğinden beri tekrar aslan kesilmişti! Ne Devlet Başkanı, ne Komite, ne A. P. ve Gümüşpala, ne C. H. P. ve İnönü bırakıyordu. Bu ne babayiğitlik, bu ne pervasızlıktı! İki lafının üçüncüsü "Zindan"dı. Gümüşpalaya soruyordu: "Biz zindandayken sen ne yapıyordun?" Sual, Ankara Hiltonun eski sâkinlerine başka bir sual ilham etti: "Ya sen, zindandayken ne yapıyordun?" Ama Bölükbaşı, gerçeklerin duyulmayacağı ümidi içinde ve kırmızı görmüş bir boğanın heyecanıyla, ona buna saldırıyor, karşısına, şehirlerine bir sirk gelmiş gibi eğlenen kalabalıklar çıktıkça onların sırtlarına fırlıyor ve resimler çektiriyor, pozlar veriyordu.

Ancak, haftanın sonlarında M. B. K. nin aldığı bir tutum bu dehşetli politikacının cakasını ziyadesiyle sarstı. Bölükbaşının bütün gayretlerine karşı Komite, sâdece omuz silkme mânasına gelen bir tebliğ yayınladı. Bir sahte kahraman ile ancak bu kadar güzel şekilde alay edilebilirdi. Tebliğde Bölükbaşının kendi kendine gelin güvey olduğu belirtiliyor, hangi hayallerin âlemi içinde yüzdüğü açıklanıyordu. O konuşabildiği kadar konuşacak, sonra millet seçim günü sandık başında kendi durumunu belli edecekti. Bölükbaşının hareketine, Gümüşpala iyi bir teşhis koydu: Kavruk partinin lideri, hemen hiç şans görmediği bu seçimleri yaptırtmama, hır çıkarma gayretindeydi! Ama Komitenin tutumu, bu oyuna gelmeye hiç kimsenin niyeti bulunmadığını gözler önüne sermeye yetti.

Bölükbaşıya ikinci şamar, Gürselden geldi. Devlet Başkanı, haftanın sonundaki bir gün uçağa atladığı gibi başkente döndü. O gün saat 10.20'de, üzerinde beyaz çizgili bir elbise bulunduğu halde evinden çıktı ve hemen Cumaovası Hava Alanına geldi. Alana girer girmez saatine baktı ve:

"— Ooo, çok süratli gelmişiz" dedi.

Bir Çirkin Politikacı

Bir topluluktu çirkinliği güzel tananlar bulunmasaydı, çirkin dalirnnışların hiç bir menfaat sağlarndvacağı muhakkak olsaydı siyğust lûgatinde Çirkin Politikacı diye bir tip yer almazdı. Zira bu tipin başlıca hususiyeti, menfaat yani oy toplayabilmek için mukaddes bilinen mefhumların hiç birine iltifat etmemesi ve bu uğurda esirgeyeceği hiç bir şeyi olmamasıdır. Son "Bölükbaşı Hâdisesi"ni bu açıdan ve böyle bir sosyal vak'anın hudutları içinde değerlendirmek lâzımdır. Osman Bölükbaşı adındaki zat, çok partili hayata girdiğimizden bu yana, toplumumuzda mevcut bir sınıf insanın prototipi olarak belirmiştir. Türk cemiyeti için bir iftihar vesilesi, bu sınıftan kimselerin idaresinde teşekkül eden siyasi partilerin daima kavruk kalması ve itibarlarını gittikçe yitirmesidir. Ne Millet Partisinin, ne Cumhuriyetçi Millet Partisinin, ne de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin itibar bulabilmesi hep bu yüzdendir. İlk iki teşekkülde, belirli bir süreden sonra, liderin etrafı kendini bilenler tarafından boşaltılmıştır. Osman Bölükbaşının, parti olarak C. K. M. P. nin ve politikacı olarak bu partinin yöneticilerinin itibarını iki paralık eden tamamile şahsi, hiç bir şeref vermeyen, her manevi kaidenin dışına çıkan davranışı en kısa zamanda üçüncü teşekkülde de aynı neticeyi doğurursa şaşmamak lâzımdır. Ama bu toplum içinde Bölükbaşılar bulunduğu müddetce, bir Osman Bölükbaşı, kör topal da olsa, cürmü kadar yer de yaksa idame-i hayatta mutlaka devam edecek, siyaset sahamızın bir rüknü olarak kalacaktır. Olgun cemiyetler hiç Bölükbaşısı olmayan değil, en az

Osman Bölükbaşı

Bölükbaşısı olan cemiyetlerdir. Son çirkin manevrasının vereceği netice, Osman Bölükbaşının değil, Bölükbaşıların bugünkü cemiyetimizdeki kuvvet nisbetlerinin ölçüsünü teşkil edecektir. Bu siyasi zihniyetin Türk seçmeninden ciddi bir şamar yemesi bunun için lâzımdır, bunun için şa tır.

"Bölükbaşı Hâdisesi"nin tahlili kime şeref verecektir, bilinmez. Her halde, Yuvarlak Masa Beyannamesine C. K. M. P. Genel Başkan Vekili sıfatıyla imzasını basan Ahmet Oğuz şimdi aynı partinin bir listesi başında seçmen karşısına çıkmaktan dolayı iftiharların en büyüğüne hak kazanmış sayılmayacaktır. C. K. M. P. nin ona bu yetkiyi veren Genel İdare Kurulu üyeleri de, kendilerini kapısındaki ırgat kadar saygıya lâyık bulmadığını belli eden bir zatı Genel Başkan mevkiinde muhafaza edip onun etiketini taşıyan listelerin mensupları kalmak suretiyle siyaset ahlâkının bir parlak örneğini vermiş addedilmeyeceklerdir. Bir parti şu veya bu politika görüşünü savunabilir. Bir parti şu veya bu politika tutumunu benimseyebilir. Bunlar hep, münakaşa kaldırır durumlardır. Ama oy kaygısının, hem de, aslında hiç bir akıllı temele dayanmayan oy kaygısının bir siyasi teşekkülde bu derece kudretli bulunmasının, başka bütün mefhumları -maddi mefhumları, manevi mefhumları- ayaklar altına almasının mazur görülecek tek tarafı bulunamaz.

Mânası herkesce anlaşılmış bir 12 Temmuz Beyannamesinin karşısına "Muvazaa!" feryadıyla dikilmek, mânası herkesce anlaşılan bir Milli Andlaşmayı -hem de altında partisinin imzası bulunan bir Milli Andlaşmayı- bir satış ahitnamesi diye göstermeğe kalkışmak bir politika adamının siyasi çapını, değerini, hâdiseleri teşhisteki meharet derecesini ortaya sermaye yeter de artar bile.. Ne olacak, Osman Bölükbaşı bu! Davranışın şaşılacak hiç bir tarafı yoktur. Osman Bölükbaşı başka türlü davransaydı şaşmak gerekirdi. Bütün Çirkin Politikacılar aynı ekolden değil midirler? Ama bütün çirkin politikacılar millet hayatından ve kendi partileri bünyesinden tasfiye edilirken bunların prototipinin seçim gibi bir milli imtihanda elde edeceği netice meselenin önem taşıyan tek tarafıdır.

Yanında eşi ve yeğeni bulunduğu halde doğruca Şeref Salonuna geçen Gürsel, orada gazetecilerle karşılaşınca pek keyiflendi ve:

"— Benim aslanlarım! Sorun bakalım soracaklarınızı" diye muhabirlere takıldı.

Fakat gazetecilerin sual sormalarına fırsat vermeden devam etti:

"— Muhakkak Bölükbaşıdan soracaksınız."

Sonra, gülerek:

"— Şimdi siz Bölükbaşıyı bırakın da, ben size bir İstiklâl Harbi hikâyesi anlatayım, dinleyin" diyerek bir hatırasını nakle başladı.

Hatıra, Bölükbaşının sahte kahramanlığını "tefe alan" nefis bir hikâyeydi.

Haftanın sonunda "Bölükbaşı Hâdisesi", Bölükbaşının şahsı bakımından normal neticesine ulaşmış bulunuyordu. 1961 seçimlerinin komiği rolüne heveslenip o role çıkan Bölükbaşı ancak bir komiğin görebileceği alâka içinde kampanyasına devam ediyor ve o sıfatla yükselttiği kahkahaları takdir sedası, alkışları tasvip gösterisi sanarak peyki gazetelerin manşetleri içinde yoluna devam ediyordu.

Ama, bir kaç gün içinde, komik olarak dahi Bölükbaşının gördüğü alâkanın yok olması ve herkesin ciddi işine dönmesi hiç kimseyi şaşırtmamalıdır. Nitekim bunu sezen Bölükbaşı haftanın sonunda feryadı yükseltti:

"— Gümüşpala neden cevap vermiyor? Neden bana radyodan mukabele etmiyorlar? Erkekse mikrofon başında göstersin erkekliğini!"

Bunu okuyan bir tecrübeli zat ise durumu şöyle hülasa etti:

"— Bu millet horoz döğüşüne bayılır. Ama kendisini idare etsin diye bir horoza oy verdiğini şimdiya kadar gören de, duyan da yoktur..."

Kampanya

Az gitti uz gitti...

A. P. Genel İdare Kurulu üyesi Nuri Beşer gülerek:

"— Paşam, bu D. P. de ne hazine bırakmış! Bütün millet peşinde, bir türlü paylaşamıyorlar" dedi.

Beşerin alaycı sözlerini, otomobilin radyosundan gelen sesten kulağını bir an için alarak dinleyen Gümüşpala, arkaya döndü ve cevap verdi:

"— Hakikaten, büyük mirasmış!."

Konuşma, Kırklareli-Tekirdağ arasında, Karamesutlu köyünden biraz ötede geçiyordu. O sırada radyoda Osman Bölükbaşı seçim nutuklarından birisini- ve en şiddetlisini-çekiyor, Trakyada dolaşmaktan olan A. P. Genel Başkanına alabildiğine çatıyordu. Gümüşpala, ağır ağır yol alan otomobilin içinde, kendisi hakkında radyoda yapılan konuşmayı gülümsiyerek dinliyordu. İkide bir başını sallıyor, bazen gözlerini hayretle açıyor, bazen de "elden ne gelir?" kabilinden bir hareket yaparak, arkada oturan basın mensuplarıyla Nuri Beşere bir iki kelime söylüyordu.

Pala Paşa, Bölükbaşının konuşmasını bu minval üzere dinledi. Bitince, arkadakilerine döndü:

"— Ne dersiniz, mukabele edelim mi?" diye sordu.

Cevap verilmesini beklemeden, farların ışıldattığı geniş yolu tetkike koyuldu. Bu arada küçük bir kalabalık otomobili durmaya mecbur etmişti. Paşanın elini öpmek isteyenler arabanın etrafını sardılar. Bir köylü vatandaşın çatık kaşlı yüzü otomobilden içeri uzandı. Yanık yüz sordu:

"— Hanginiz Pala Paşa?"

Otomobildekiler birbirlerine baktılar. Gerçi bu ve benzeri olaylar seyahat boyunca cereyan etmemiş değildi ama, bu seferki soruş biraz garipsendi. Gümüşpalayı işaret et[illegible] Adamın yüzündeki ifade değiş[illegible] Karanlığa alışmış gözleriyle bir [illegible] saniye Gümüşpalayı süzdü. Son[illegible]

"— Demek sensin ha? İyi[illegible] Hoşgeldin Paşam" diye mırıldandı.

Gümüşpala memnun olmuştu. Gülümsedi. Uzanan dudaklara elini uzattı. Karşılayıcılar A. P. Genel Başkanının elini öptüler. Enteresan olan, adamların Gümüşpalayı tanıma istekleriydi. Yüzünü gözünü adamakıllı tetkik ediyorlar, unutmamak için veya başka sebepten, uzun uzun bakıyorlardı. Çoğu yerde vatandaş, bu yeni politikacıyı tanımıyor, bu yüzden eğlenceli olaylarla karşılaşılıyordu.

Küçük kalabalık Paşanın yakasını oldukça güç bıraktı. Otomobil yola tekrar koyuldu ve A. P. kafilesi gece adamakıllı koyulaşırken Tekirdağa girdi. Böylece Trakya turunun son merhalesine erişilmiş olunuyordu.

Trakyadaki göçmenler

A. P. liderinin büyük Türkiye turu, geride bıraktığımız hafta içinde, aşağı yukarı Ege gezisindeki hızla devam etti. Gidilen ilde bir iki saat kalınıyor, ısrar edilirse ilçelere şöylece bir uğranılıyor, kilometreler kilometrelere eklenerek, program gereğince gelineceği vâdedilen 52 ilin elden çıkarılmasına çalışılıyordu. İzmirden sonra Manisa, Balıkesir, Çanakkale süratle dolaşılmış ve Trakya illerinden, programa göre ilki olan Edirneye hareket edilmişti.

A. P. Genel Başkanının seyahatı başlangıcına nazaran biraz daha muntazam, biraz daha âyarlı ve teşkilâtın biraz daha fazla ilgisiyle devam etti. Doğrusu istenirse, Trakya gezisi için İstanbul İl Teşkilâtı elinden geleni yapmıştı. Her geçilecek ilçeye haber salınmış, ilçe teşkilâtlarından, Pala Paşanın Trakyayı dolaştığı haberinin köylere duyurulması talep edilmişti. Bundan dolayıdır ki Trakyalı göçmenler, A. P. liderinin, bölgelerini ziyaret edeceğini gazetelerden evvel öğrenmişlerdi. A. P. ekibinin yol boyunca yer yer karşılanması, küçük gruplar halindeki karşıcıların Gümüşpalayı sık sık durdurmaları bundan ileri geliyordu. Geniş Londra asfaltı üzerinde, o gün vaktin gecikmesine rağmen, Edirneye varılıncaya kadar beş-on defa duraklamak ve karşılıyanlarla bir iki konuşma yapmak zarureti hasıl oldu.

Pala Paşa Edirneye indiğinde bir hayli yorgun, fakat memnundu. Emekli askeri, gördüğü ilgi sevindiriyordu. Artık, bir siyasi parti liderinin, gezi sırasında başına gelecekle-

İhtilâlin Sonu ve Subaylar

Türk Silâhlı Kuvvetleri, memleketin sivil idaresinden elini çekiyor. 15 Ekim gününün, iç bünyemiz bakımından bir mânası bu olacaktır. Türk Silâhlı Kuvvetleri o tarihten itibaren, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Sunayın daima ve selahiyetle belirttiği gibi, kendi asli vazifesine dönecektir. Bu asil vazife, memleketin dış ve iç güvenliğini sağlamaktır. Bunun yanında Türk Silâhlı Kuvvetleri, tıpkı Gençlik, tıpkı Basın gibi memleketin bir sağlam kuvveti olarak toplumumuzun manevi kıymetlerinin ve ideallerinin bekçisi kalacaktır.

Şu anda, böyle bir devr-i teslimin hazırlığı olarak M. B. K. tarafından sivil sektörde İhtilâlin icabı vazife almış subaylardan istikballe alâkalı arzuları sorulmaktadır. Birbuçuk yıllık askeri idare altında çeşitli rütbelerden subaylar sivil sektörde mevki almışlardır. Bunlar orduya dönmeyi isteyebilecekleri gibi, emekliye ayrılıp sivil hayata atılmayı tercih edebilirler. Önümüzdeki iktidar, her bir şahıs hakkında, belirecek arzuya göre, ama sâdece buna göre karar alacaktır.

Bir ihtilâl sonrasının bulanacağı sanılan suları olsun da, orada avlanmaya hiç kimse heveslenmesin! Buna imkân olmadığını, hâdiseler göstermektedir. Nitekim bu yüzdendir ki böyle basit bir devr-i teslimin tabii hazırlıkları derhal bulanık su avcılarını harekete geçirmiştir. Ortaya düzmece listeler çıkarılmış, bu listede isimleri mevcut subay ve komutanların C. H. P. iktidara geçer geçmez emekliye sevkedilecekleri veya başka yerlere nakledilecekleri haberi uçurulmuştur. Bitirdiğimiz hafta içinde, bu haberler kendisine duyurulan C. H. P. nin 1 numaralı mesul şahsiyetinin cevabı "Tamamile hayal mahsulu, kaba ve alçakca bir yalan" olmuştur.

Gerçek şudur ki, bir siyasi tasfiye C. H. P. bakımından asla bahis konusu değildir. Komutanlar, şerefli mevkilerini vekarla işgalde devam edeceklerdir. Sivil sektörde çalışmış olup ta Ordu saflarına dönmeyip sivil hayatta kalmayı arzulayanların dışında, tek bir subay tekaüt edilmeyecektir. Tayinler gibi emeklilik muameleleri de, bir C. H. P. iktidarı boyunca Türk Silâhlı Kuvvetlerinin bir iç bünye meselesi olarak mütalea edilecek ve siyasi tesirler altında tasarruflar yolu asla açılmayacaktır. Türk Silâhlı Kuvvetleri, Anayasanın kendisini bağladığı mercilerin tarafsız idaresi altında devletin, tıpkı eskiden olduğu gibi sadık ve kahraman hizmetkârı olarak şerefle vazife göreceklerdir.

Bunun aksini sanmak hâdiseleri hiç anlamamaktır. Bunun aksini yaymaya çalışmak ise, hâdiseleri hiç kimsenin anlamadığını sanmak gibi pek budalaca bir gayretten başka bir şey değildir.

ri de azbuçuk öğrenmiş, biraz tecrübe sahibi olmuştu.

Edirnede, büyük turistik otel Kervanda kalınacaktı. Pala Paşanın doğduğu memleket olması bakımından Edirnenin ayrı bir özelliği bulunuyordu. Ertesi gün erken saatlerde Edirne mitingi yapılacak, A. P. lideri konuşacaktı. Aynı günlerde Bölükbaşı, Gümüşpala için ateş püskürüyor ve nutuklarının sıklet merkezini şimdi Nasrettin Hoca hikâyelerinden çok, Gümüşpala teşkil ediyordu.

Bir samimi itiraf

Olay, Edirnenin Turizm Bankası tarafından yaptırılan muhteşem Kervan otelinde, sabahleyin kahvaltıdan hemen biraz sonra cereyan etti. Pala Paşa geceyi iyi geçirmiş, erkenden yatmış, sabahleyin her asker gibi erken kalkarak traşını olmuş, seyahat boyunca üzerinden çıkarmadığı koyu gri elbisesini giymiş, kanverengi kravatını itinayla üçgen şeklinde başlamış ve Kervan Otelinin ikinci katında, kendisine refakat eden basın mensuplarını beklemeğe koyulmuştu. Neşeli görünüyor, beraberindekilere iltifat ediyor ve devamlı gülümsüyordu. Otelin ikinci katı asma kattı. Aşağısı, gerünüyordu. Pala Paşa arada bir otelin, aşağıdaki büyük salonuna göz atıyordu.

Sohbet, tabiatiyle politikayla ilgili cereyan ediyordu. Gazetecilerden biri, Bölükbaşının Gümüşpala için söylediklerinden dem vurdu. Pala Paşa sıkıldı. Bir iki saniye kaşlarını çattı. Pantalonunun ütü yerini düzeltti ve:

"— Cevap vermeğe veririm, çocuklar, ama onun seviyesine düşmek, onun gibi konuşmak istemem" dedi.

Emekli askerin hareketlerinden, C. K. M. P. nin irikıyım lideriyle aralarında geçen tartışmadan hoşlanmadığı, samimi olarak böyle bir çatışmayı arzulamadığı anlaşılıyordu. Gümüşpala bunun faydalı olmadığını da ifade ediyordu.

A. P. liderine göre, bu tip tartışmalara zemin hazırlıyanlar kötü politikacı tipiydi. On yıl zarfında bunlar gibi niceleri görülmüştü. Artık halk bıkmıştı. Daha samimi, daha açık sözlü, hareketleriyle sözleri birbirini tutan insanlar arıyordu. Gümüşpala gülümsiyerek sözlerini bağladı:

"— Bu tip politikacılar, yerlerini taze fikirlere bırakmalıdırlar. Partilerindeki mevkilerini gençlere terketmelidirler."

A. P. lideriyle bu minval üzere başlıyan konuşma biraz daha koyulaşınca basın mensupları, Antalyada yayınlanan beyannameden söz açtılar. Beyannamedeki iddiaların vârit olup olmadığını sordular. Gümüşpala gülümsedi. Başını iki tarafa sallıyarak:

Gümüşpala konuşuyor

Lâf lâfı açar

"— Emekliye ayrılmıştım. İzmirde, köşeme çekilmeyi arzuluyordum. Ama gazeteciler peşimi bırakmadılar. Israr ettiler. Bir siyasi partiye intisap edip etmiyeceğimi sordular. Kendilerine o zaman, niyetli olmadığımı söyledim. Ama muhakkak birisine intisap edersem, mevcut iki partiden -C. H. P. ve C. K. M. P.- elbette ki İnönünün partisini tercih edeceğimi söyledim. Mesele bundan ibarettir."

Peşinden ilâve etti:

"— Ama sonradan A. P. yi kurmak ve bu mesuliyeti üzerime almakla bazı şeyleri ispat ettim sanırım.."

Bir müddet susuldu. A. P. Genel Başkanı az şekerli kahvesini yudumlayıp yeniden neşeyle etrafındakilerle konuşmağa başladı. Bu arada genç bir gazeteciye hafifçe gözünü kırparak:

"— Nasıl, yavaş yavaş tecrübe sahibi oluyorum, değil mi?" diye bir sual sordu ve etraftakilerin gülüşmelerini seyretti.

Miting

A. P. nin Edirne mitingi diğerlerinden -İzmir hariç- pek farklı olmadı. A. P. Edirne teşkilâtı da elinden geleni esirgememiş, mitingin yapılacağını mümkün mertebe duyurmağa çalışmıştı. Miting meydanı kalabalık sayılırdı. Ama, gene de yer yer beyazlıklar görmek mümkündü. Sâdece şunu ilâve etmek lâzımdı ki, mitinge iştirak edenler Gümüşpalaya büyük tezahürat yaptılar. Hele ön saflarda bulunanlar A. P. liderinin sözlerini sık sık alkışla keserek konuşmayı bir hayli zorlaştırdılar.

A. P. liderinin Edirne mitingindeki sözleri, Bölükbaşıya yarım cevap oldu. Onun sözleri üzerinde pek durmadı. Sabahki sohbette söylediklerini biraz şekillendirerek halka anlattı. Sâdece:

"— Şimdi böyle konuşanlar, bir zamanlar D. P. liderlerinin yüzüne tükürmüşlerdi. Şimdi o ruhun devamı olduğunu söylüyorlar.." sözleriyle yetindi:

Meydandaki mevcudun büyük tezahüratıyla kürsüden inen A. P. lideri Trakya gezisinin ikinci merhalesi olan Kırklareli iline doğru yola çıktı.

Kime kul olacağız?

Kırklareli, A. P. liderini karşılamak için iyi hazırlanmıştı. Ancak, bu ilde A. P. nin Y. T. P. ye nisbetle zayıflığı ve sempatizanının bir hayli az olduğu anlaşılıyordu. Kırklarelili A. P. liler Gümüşpalayı şehrin varoşlarında karşılamak için hazırlanmışlardı. Küçük bir topluluk, ellerinde bıçaklar, yere yıktıkları danaları kurban etmek için A. P. liderini bekliyorlardı. Sarı renk spor bir araba hazırdı. Gümüşpalayı bununla şehre sokmak istiyorlardı. Böylece ilginin artacağı ümid ediliyordu. Şehrin dışında A. P. liderini bekleyen kalabalık otomobilin etrafını sardı. Bu sırada, seyahat boyunca Pala Paşanın yanından ayrılmıyan Nuri Beşer başını otomobilden çıkardı ve bıçaklarını hazırlamış kurbancılara işaretle:

"— Paşa kurban istemiyor. Kurbanı bağışladı. Kesmeyin" diye bağırdı.

Adamlar şaşırdılar. Ama fazla da ısrar etmediler. Keskin bıçakları kınlarına soktular, yere yıktıkları süt danalarını kaldırdılar. A. P. liderinin Kırklareline gelişi en ziyade iki süt danasına yaradı.

Otomobilin etrafını saran kalabalık, A. P. Genel Başkanının illâ da sarı otomobile binmesini istiyordu. Gümüşpala diretti. Binmiyeceğini, kendi arabasıyla şehre girmeyi tercih ettiğini belirtti. Otomobilin yanındakiler Pala Paşanın isteğini yerine getirmek için oradan uzaklaştılar. İkinci bir grup, arada geçen muhavereyi bilmediğinden, Pala Paşaya saldırdı. Kolundan tutup inmesine yardım etmek istediler ve ısrarla sarı otomobile almağa uğraştılar. Halim selim lider bu defa sinirlendi. Kendisini kucaklamak istiyen partilinin elinden kurtuldu ve:

Eniştem beni niye öptü?

Devir, seçim kampanyası devri. Mücadele, en kızışmış safhasında. Kimse kimseye rahmet okumuyor. Taraflar, vaziyetlerini almışlar. Basın sahasında da, organlar birbirlerinden kesin hatlarla ayrılıyorlar. Bir grup, C.H.P. nin karşısında: C.K.M.P. nin organı Kudret, A.P. nin organı Son Havadis ve M.B.K. iktidarından olduğu gibi C.H.P. iktidarından da Menderes tipi politikacılardan bulduğu yüzü bulamayıp sâdece mânevi değerine göre muamele göreceğini bilen, onun için de M.B.K. iktidarına karşı nasıl hınçlıysa C.H.P. iktidarına o derece hınçlı Sefa Kılıçlıoğlunun Yeni Sabahı.

Bunlar C.H.P. ye karşı en koyu düşmanlık içindeler ama, bir çift sevgilileri var: Nihat Erim ile Kasım Gülek. Evet, devir seçim kampanyası devri. Evet, mücadele en kızışmış safhasında. Evet, kimse kimseye rahmet okumuyor. Peki, sâdece bitirdiğimiz hafta içinde üç organın üçünde de yer alan şu satırlar hiç mi mâna taşımıyor:

"Günümüzün en akıllı adamlarından birinin de sayın Erim olduğunu hatırlatmak ister mi?

Şu C.H.P. safları arasında bu çapta, iyice denenmiş, ne düşündüğü bilinen ve neler yapmak gücünde olduğu da cümlece kestirilen Nihat Erim gibisinden üç beş tane bulunsa, kasem olsun, umutlarımız birkaç katına çıkar. Ne görüyoruz? Boş lâf etmiyen kaç politikacı var karşımızda? Yarınların iktidar ve idare mevkilerine doğru yürüdüklerini akıllı uslu düşünüp ona göre ayak atan, sayıları son derece sınırlı kişiler, hep Erim gibi hareket ediyorlar.

Nihat Erim kıratındaki devlet adamlarının büyük sayılarla aramıza karışamadığına nice döğünsek az." (Kudret - 5 Ekim 1961)

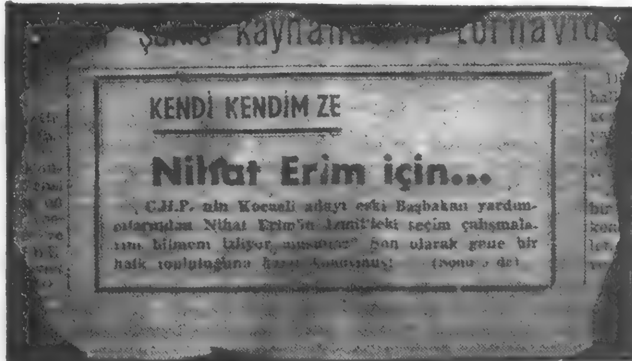
"Halk Partisinin Kocaeli adayı Prof. Nihat Erimin arada sırada yaptığı olgun konuşmalara rastladıkça memnun oluyorum. Zihniyetiyle asla bağdaşamayacağım bir parti mensubunu takdir etmekten büyük bir haz duyuyorum. İnsanları birbirine düşüren bir partinin aklı başında bir adayı.." (Son Havadis - 6 Ekim 1961)

"Bugün saat 13.30'da İzmitte A.P. Genel Başkanını karşılamaya gidenler bu sırada C.H.P. milletvekili adayı Prof. Nihat Erimi aynı yerden geçerken görünce 'ya, ya, ya, şa, şa, şa; Nihat Erim çok yaşa!" diye bağırarak büyük tezahürat yapmışlardır. Nihat Erim A.P. lilerin şahsına karşı gösterdikleri bu büyük sevgi tezahüratına başını sallamak ve tebessüm etmek suretiyle mukabele etmiştir"

(Yeni Sabah - 6 Ekim 1961)

Doğru! "Kan kanı çeker" diye elbette ki boşuna dememişler.

Ama bunun arkasında yatan ümidi hiç kimse bilmiyor sanıyorlarsa, şu dehşetli gazetelerin idarecileri herkesi hakikaten pek budala sanıyorlar!

KENDİ KENDİMİ ZE

Nihat Erim için...

C.H.P. nin Kocaeli adayı eski Başbakan yardımcılarından Nihat Erim'in İzmit'teki seçim çalışmalarını bilmem takip ediyor musunuz? Son olarak gene bir halk topluluğuna ... (Sonu 3 de)

Kudret Gazetesinde Erimle ilgili yazı

"Soydur, çeker!"

"— İnmiyeceğim, canım! Olmaz böyle şey! Kime kul olacağız, biz de şaşırdık" diye sertçe konuştu.

Uzananlar taleplerinden vazgeçtiler. Kafile, önde Gümüşpalanın otomobili olduğu halde şehirden içeri girdi. Meydanda oldukça büyük bir kalabalık -bu miktar, mitinglere olan ilgiyle ölçülmelidir- toplanmıştı. Bu defa kurban edilmek istenilen dana, bıçakçıların elinden kurtulamadı. Süslü hayvan boğazlandı ve üzerinden atlanıldı. Kürsüye gelen Gümüşpala Kırklarelinde kısa bir hitabede bulundu. Gezisinin bir tanışma gezisi olduğunu belirtti ve C. K. M. P. liderine, ismini fazlaca ağzına almadan hafifçe dokundu.

Politika ve torunlar

A. P. Genel Başkanını, Kırklarelinde meydana toplanan ve kendisine tezahürat yapan kalabalıktan başka bir şey daha memnun etti. Son derece şefkatli bir baba olan Gümüşpalanın kızlarından biri Kırklarelinde bulunuyordu. Binbaşı Rafet Zengindemirin eşi olan bayan Zengindemir, babasının şehre geleceğini duymuş, onu karşılamağa hazırlanmıştı. Bu yüzdendir ki basın mensupları bir ara Gümüşpalayı kaybettiler. Sağa sola koşuşmağa başladılar. A. P. lideri meydanda yoktu. Endişeye kapıldılar. Acaba, Pala Paşa artık kendilerinden bıkmış mıydı? Yoksa akla gelmedik bir olay mı cereyan etmişti?

Halbuki hâdise gayet basitti: Pala Paşa, çok sevdiği torunlarını görmeyi arzulamıştı. Konuşmasını müteakip bu arzusunu izhar etmesi üzerine, partililerin elinden alelâcele kurtarılarak, damadı Binbaşı Zengindemirin evine götürülmüştü.

Gümüşpala evde ikram edilen kahveyi içtikten sonra, torunlarıyla bir hayli meşgul oldu. Saatlerin 17'yi geçtiği sıralarda oradan ayrılarak Tekirdağa doğru yola çıkıldığında Pala Paşa hayatından ziyadesiyle memnun ve neşeli görünüyordu. Yolda gazetecilerin birine takıldı:

"— Ne yapacaksın mitingi? Gelip evde görseydin. Asıl oraya gelecektin de, torunları görecektin..."

Bir dostluk gösterisi

A. P. liderinin Tekirdağa girişi, diğer Trakya şehirlerindekinden farklı olmadı. Karşılayıcılar, vaktin geç olmasına rağmen yol ağızlarında beşer onar kişilik gruplar halinde A. P. Genel Başkanını bekliyorlardı. Bir yığın otomobilli partili, karşıcı çıkmıştı. Hava karardığından, konuşma kapalı salonda yapılacaktı. A. P., şehrin en büyük sinemasında bir kapalı salon toplantısı tertiplemişti.

A. P. kafilesi ağır ağır sinemaya doğru ilerledi. Sinemaya gitmek için takip edilecek yolun üzerinde C. H.

P. Tekirdağ İl Merkezi bulunuyordu. Gümüşpala C. H. P. İl Merkezinin önünden geçerken parti binasının balkonunda toplanmış kalabalık bir C. H. P. li grup Gümüşpalayı selâmladı ve alkışladı. A. P. liler selâma mukabelede bulundular.

Sinemaya giriş bir hayli güç oldu. Biriken kalabalık görmek ve tanımak için A. P. liderinin yanına sokulmağa çalışıyor, bu yüzden büyük kargaşalık çıkıyordu.

Tekirdağlı A. P. liler, Genel Başkanlarını güçlükle içeriye alabildiler. Kürsü hazır, bekliyordu. Vaktin geç olmasına rağmen salon doluydu.

Gümüşpala Tekirdağda da, diğerlerinin benzeri bir konuşma yaptı. A. P. li politikacı, her ilde aşağı yukarı aynı konulara temas ediyordu. Tekirdağlı A. P. lilere bu gezinin "tanıtma ve tanışma" gezisi olduğunu belirtti.

Lider, konuşmasından sonra yorgun olduğunu ve bir müddet dinlendikten sonra İstanbula hareket edilmesinin doğru olacağını söyledi. Üstelik, Ege gezisinde sakatlanan sağ eli gene acımaya, 66 yaşındaki yeni politikacıyı rahatsız etmeğe başlamıştı.

Sinemadan alınan Gümüşpala Tekirdağ A. P. İl Merkezine götürüldü ve orada kendisine, Tekirdağ milletvekili adaylarından bir hanımın hazırladığı taze çörekler ikram edildi. Pala Paşa henüz soğumamış çöreklerden bir tane aldı. Çöreklerle beraber sunulan nefis Trakya üzümünü de reddetmedi. Karnı acıkmış, bir hayli de yorulmuştu. İştihayla iki çörek yiyen Gümüşpala üzümden de nasibini aldıktan sonra, seyahatin ikinci merhalesi olan Kocaeli ve Sakaryaya hareket edilmek üzere İstanbula doğru yola çıkıldı.

Üsküdarda sabah

A. P. liderinin son derece önem verdiği programında o akşam gene ufak bir değişiklik yapıldı. Genel Merkezle cereyen eden bir muhavere neticesi, Gümüşpalanın süratle Karadeniz illerine geçmesi istendiği belirtildi. Karadenizli A. P. liler Pala Paşayı illerinde görmeyi arzuluyorlar ve bunun seçime takaddüm eden bugünlerde büyük faydası olacağını söylüyorlardı. Genel Merkez Karadenizlilere fazla bir şey söyliyememiş, sâdece Gümüşpalayı göndermeye çalışacaklarını ifade etmişti.

Talep, kendisine iletildiğinde Gümüşpalanın canı sıkılmadı denilirse, yalan olur. Ancak, programda yapılacak küçük bir değişiklik, bu isteği karşılamayı mümkün kılıyordu. Pala Paşa, neticede talebe rıza gösterdi İzmit-Sakarya yoluyla başkente dönülecekti. İlk uçakla Rizeye geçilecek, oradan Trabzona uğranılıp, gezi programı yeniden tertiplenecekti.

Ragıp Gümüşpala
Yeni lider

Gece İstanbulda Malta semtinde bir akrabasının evinde kalan Gümüşpala, ertesi sabah erkenden Üsküdarda buluşmak üzere beraberindekilere veda etti.

Üsküdardan hareket tantanalı oldu. İstanbullu A. P. liler Genel Başkanı uğurlamağa gelmişlerdi. Hava güzeldi. İzmit yolu o saatlerde fazla kalabalık olmuyordu. Otomobiller süratle İzmite doğru yola koyuldular.

İzmitte, Gümüşpala ve beraberindekiler şaşırdılar. Ön tarafta oturan Pala Paşa kendisini karşılamaya gelen otomobilleri görünce memnun bir tavırla arkasına döndü ve:

"— Burada bir hayli iyiymişiz" dedi.

İzmitli A. P. liler 150 otomobilin üzerinde bir karşılama hazırlamışlardı. Şehrin içinde de aynı şekilde hazırlık yapmışlardı. Ancak bir nokta İzmitlileri şaşırttı. C. H. P. li ve Y. T. P. li vatandaşlar da merak saikiyle Pala Paşayı görmeğe gelmişler ve kalabalığın büyük bir çoğunluğunu teşkil edivermişlerdi. Yaşlı, kır saçlı, güler yüzlü İzmit İl Başkanı Cemal Babaç, ilin eski valilerindendi. Üstelik A. P. nin İzmitteki kuvvetine ziyadesiyle inanıyordu. Pala Paşanın yanından ayrılmıyordu. İkide bir:

"— Buradan torba çıkaracağız, Paşam" demekteydi.

Pala Paşa klâkson sesleri arasında, konuşacağı meydana getirildi. Halk kendisini bekliyordu.

Adapazarı, A. P. Genel Başkanı için çok daha fazla istikbal vâdeden yer oldu. A. P. kafilesi Sakarya ilinin merkezi olan kasabaya girerken, herkes birbirine, şimdiye kadar-Söke hariç- böyle kalabalığa rastlanmadığını fısıldıyordu. Seyahatın bu kısmında Nuri Beşer, yerini İzmit İl Başkanına terketti. Cemal Babaç Pala Paşanın yanından hiç ayrılmıyordu. Karşılayıcılar kafilenin önünü kestiler. Adım atmanın imkânı yoktu. Gümüşpala otomobilden inmeğe mecbur oldu. İnmesiyle beraber de omuzlandı ve âdeta kaçırıldı. Gerçi Pala Paşa gezide omuza alınmaya biraz alışmıştı ama, bu defaki o kadar âni cereyan etmiş, o kadar çabuk olmuştu ki, A. P. Genel Başkanı muvazenesini bir türlü bulamadı.

Adapazarında Gümüşpalanın gelişiyle ilgili en enteresan olay, denilebilir ki, gezi sırasında Pala Paşanın sık sık başına gelen olaylardan birinin tekrarı oldu. İzmit İl Başkanı Babaçla Gümüşpala yanyanaydı. Bir vatandaş yanlarına sokuldu ve Pala Paşaya hafif bir sesle sordu:

"—Hanginiz Gümüşpalasınız?"

Pala Paşa söyleneni duymamıştı. Babaç atıldı:

"— Ben sizin eski valinizim, Paşa bu.."

Vatandaş, sualinden sıkılmadı. Gümüşpalanın elini tutarak öptü ve geri çekildi. Yol boyunca bu hâdiseye A. P. liler temas etmediler.

Alicanın çilesi

Adapazarında fazla kalamıyacağı için yola çıkmayı arzulayan Gümüşpala, yemek yemek için A. P. liler tarafından yapılan teklifi reddedemedi. Yemekte yüze yakın dâvetli vardı. Bir ara, bir A. P. li Gümüşpalaya eğilerek, yüksek sesle:

"— Efendim, neden İnönü geziye çıkmıyor? Galiba bir düşündüğü var. Bir şeyler hazırlıyor gibimize geliyor bizim" dedi.

Gümüşpalanın bu soruyu duymadığını sanmak biraz iyimserlik olur. Ama, cevap vermediğine göre, bir fikri olmadığı anlaşılıyordu.

A. P. liderinin yüzünü güldüren bir başka muhavere yola çıkmak üzere olan kafilenin keyfini yerine getirdi. Bir başka vatandaş geldi ve yüksek sesle Gümüşpalaya:

"— Paşam, siz buraya geldiniz, Alicanın işi bitti" dedi.

Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi kararıyla yayınladığımız tekziptir

Metin Toker,

Akis dergisine ve dergide selâhiyetle kalem kullanan bir zata göre Cihad Baban, Türkiyede batı kültüfü veren bir lisede okumasına sonra da Avrypayı ve Amerikayı görmüş olmasına rağmen alaturkadır İptidai zihniyetlidir. İnsan olarak basittir. Çünki 4 Eylül tarihinde Akis dergisinde neşredilen haysiyet kırıcı yazılar karşısında vakaları olduğu gibi açıklamış ve kendini müdafaa etmiştir. Cihad Baban bu yazısında Metin Tokere sitemde bulunmuştur, halbuki mecmuada çıkan yazılardan Metin Toker'in haberi (!) yoktur. Bunu Cihad Baban batılı bir kafa ile bilmeli ve Metin Tokere sitemde bulunmamalıdır.

Metin Toker de Cihad Babanın okuduğu batı kültürü veren liseden mezun olmuştur, kendisi üstelik senelerce Pariste kalmış ve Batı kültürünü iyice benimsemiştir. Bu yazıların muhalif mefhumundan anlaşıldığına göre Metin Toker, alafranga bir zattır, iptidai zihniyetli değildir şimdi bakınız bu alafranga ve ileri zihniyetli basit olmayan zatın yaptığına:

Dergisinde haysiyet ve şereflere haksız tecavüzlerde bulunduruyor, sonrada, kendisi derginin her şeyi olduğu ve (bir gün bana şahsen itiraf ettiği gibi) bu derginin bütün yazılarını yazdığı ve her satırıyle ilgilendiği halde, kanun karşısında hesap vermemek ve bir şeref yıkıcılığını rahat yapabilmek için bir takım muvazaalı usullere baş vurarak ortada görünmüyor, ve bir gün sıkıştırıldığı zaman geçen hafta yaptığı gibi işin içinden sıyrılmak için "Bir derginin başyazarının her haberin sıhhat derecesi üzerinde fikir sahibi olabilmesine imkân yoktur." diyor. Ve sorumluluğu kendi arkadaşlarının üzerine yıkıyor. Bunun adına da alafrangalık diyor.

İş bununla bitmiyor, alafranga başmuharririn dergisinde büyük tahrifler yapılıyor, bunundа hikâyesini aşağıda okuyacaksınız.

"Biz hata ettik, yanlış istihbara dayanan yazılar yazdık, af edersiniz!" demek kadar kolay güzel ve medeni bir hareket varken, hata üzerinde yeni tahriflerle Akis dergisi acaba neden ısrar ediyor? ve neden kaçamaklı lâflarla işi gürültüye getirmeğe kalkıyor? hatayı namusluca tamir etmek uydurma resimlerle tasmim ve tertipte inad etmekden dahamı şerefli bir iştir?

★

Akis Dergisi, bir memurun lojmanı terk etmesi mevzuunda kendisine mehil verilmesi olayını; eski umum müdürün ihbarına atfediyor. Cevabımızın kat'iliği karşısında fazla direnemiyor, merkez turizm komitesinde Şişman ile Gönç namındaki zatlara belge verilmesinde bir fevkalâdelik görmez hale gelmiş, onbeş gün farkla geçirdiği bu fikir istihalesinden dolayı dergiyi tebrik ederiz. Yalnız bu belgeler usulünde verilmiş olsalar bile dedikodu konusu olmuşlarmış. Ahlâksız ve fesad insanların ağızlarını mühürlemenin mümkün olmadığı her halde sayın ve alafranga başmuharrir Tokerin malûmudur. Alaturka Cihad Baban, onun mahrem hayatına taalluk eden ve hesabı mahkemelerde görülen dedikodulardan dolayı kendisini hiç bir zaman sorumlu telekki etmeyi aklından geçirmemiştir. Abdestinden şüphesi olmayanlar, müfsitlerin kem ağızlarından korkacak olurlarsa, bu memlekette hiç bir iş görmenin imkânı yoktur. Kaldıki, ne Şişmana, ne de Gönce belgeyi Cihad Baban vermez. Bu bakanlığın teşkilât kanunu mevcud olmadığı için bu belgeyi başvekâlet verir. Akis dergisinin Şişman ve Gönce belge verilmiş olduğu hakkındaki iddiası da ne derece doğrudur bilmiyorum. Tahkik etmek lüzumunu da duymadan ifade edeyimki, ben bakanlıktan ayrılıncaya kadar bu iki zata belgelerinin verilmiş olduğunu hiç zanetmiyorum.

Gelelim, aramızda tartışmanın maddi haber kısmına:

Şimdi Konuşalım!

Gayet sarih olarak iddia etmiştinizki, "İstifa ettiğim gün Milli Birlik komitesine elimdeki kalın çanta ile gitmişim, sekreterlik odasında istizaha çekilmişim.. Oradan Başvekâlete gelmişim, ve Başvekâletten çıkarken gazetecilerle karşılaşmışım, yüzü al al ve mor mor imiş." Ben de cevabımda demiştimki, Milli Birlik komitesiyle ne resmi ne hususi bir temasım olmadı. Komiteye ne o gün ne ondan bir gün, ne bir hafta ve ne de bir ay evvel gitmedim. Başvekâletten çıkarken orada hiç bir gazeteci yoktu. Elimde kalın çanta mevcud değildi. Hiç bir fotoğrafcı Başvekâletten çıkarken benim resmimi çekmedi.

★

Bu iddiamı tekzip için, alafrangalıkla hiç bir münasebeti olmayan bir usule baş vurmuşsunuz!. Benim otomobil içinde Orhan Tokatlı ile konuşurken bir resmimi neşrediyorsunuz ve Cihad Babanın ökseye tutuluşunun eğlenceli hikâyesini anlatarak sözüm ona vesika neşredip beni yalancı çıkarmağa kalkıyorsunuz.. O fotoğrafın, başvekâletten çıktığım zaman çekilmemiş olduğunu anlamak için dipteki plâna bir göz atmak kâfi gelir. O gün saat ona doğru başvekâletten ayrıldım, orada hiç bir gazeteci ve fotoğrafcı ile görüşmedim ve karşılaşmadım. Parti meclisi içtimaı vardı, oraya gittim. Saat birbuçuğa kadar içtimada bulundum, C. H. P. binasından çıkarken Orhan Tokatlı yanıma geldi ve o resim o zaman orada çekildi. Arabada üç parti meclisi üyesi arkadaşım daha vardı, onlar da Orhan ile yaptığım konuşmaya şahit oldular, şimdi artık ha Başvekâlet ha Parti sanki ne olmuş diyebilirsiniz? sizi bu kadarı teselli ederse hiç diyeceğim yok.. Gerçekten de 25 Eylül tarihli iki sahifeyi kaplayan ve fotoğrafı bir vesika gibi neşreden cevabınızda bereket artık Başvekâlet kapısından bahsetmiyorsunuz. Milli Birlik komitesini ziyaretimi bir gazete haberine atfederek işin içinden sıyrılmanın çaresine bakıyorsunuz. Benim yazımı okumamış olan insanları kandırabilmek için uydurma bir vesikadan medet ummağa kalkıyorsunuz. Bu alafrangalığa yakışırmı?

Akis dergisini mahkemeye versem, hele bu sahte vesikadan sonra mutlaka mahkûm olur, basın ahlâk yasasına aykırı hareket ettiği için şeref divanına versem bütün basında intişar edecek, bir takbih kararını kendi sütunlarınıza almağa mecbur olarak kötü duruma düşeceksiniz. Bilmemki hangi çocukluk sizi bu yola sevk ediyor, hakkımı yalnız kalemle korumak hususundaki gayretime lüzumundan fazla güvenmiş olmanıza ihtimal vermiyorum. Çünki alafranga başhaharririniz başı sıkışınca mahkemelere koşmaktadır. Onun için kabul ettiğiniz bir hakkı benden esirgemeyeceğinizi zannediyorum.

★

Akis gazetesinin ve onun modern yapılı başmuharririnin bilmeleri lâzımgelen bir şey daha vardır. Cihad Baban tahammüllüdür, kalp kırmak istemez kendini müdafaa etmek icap ettiği zaman, bu çatışmada karşı tarafa üzüntü vermemek için, çok hazımlı hareket eder.

Cihad Baban

Bu söz Gümüşpaladan çok Adapazarlı A. P. lileri memnun etti. Ancak, yolda karşılaşılan bir başka hâdise, A. P. linin pek ziyade iyimser olduğunu ortaya koydu.

Düzceye doğru yola çıkılmıştı. Gümüşpala yolda karşılaştığı gruplardan, beklediği ilgiyi bulamadı. Yol kenarındaki köylüler kafileye şöyle bir bakıyorlar, A. P. flâmasını görünce başlarını çeviriyorlardı. Gümüşpala, yanında bulunan Babaça bunun ne demek olduğunu sorarcasına baktı. Babaç:

"— Bunlar Y. T. P. liler. Bunları da sinemize alacağız" dedi.

Gümüşpala bir iki saniye sustuktan sonra:

"— Bunlar henüz kararlı değiller anlaşılan" diye cevap verdi.

Bolu, A. P. Genel Başkanını Sakarya kadar sıcak karşılamadı. Esasen A. P. Boluda yeni kurulmuştu. Teşkilât henüz kendine gelememiş, seçim hazırlığı onu adamakıllı şaşkına çevirmişti. Ancak Y. T. P. içinde başlayan kaynaşma, A. P. ileri gelenlerinin yüzlerini güldürmüştü. Bolulu Y. T. P. liler, aday yoklamasından memnun görünmüyorlardı. Bu yüzden bir iki istifa da olmuştu. Ama ne olursa olsun, gene de Y. T. P. Boluda, A. P. ye nazaran parti hüviyetini haizdi.

Gümüşpala Boludan hareket ederken, kendisini bekleyen Zonguldaklılara Genel Başkanın Rizeye gideceği bildirildi.

Portreler

Ragıp Gümüşpala: **Seçim kampanyasının tatlı sürprizini teşkil etti. Başında bulunduğu teşekkülün müfrit kademelerinden gelen telkinlere ve Osman Bölükbaşının seviyesiz tahriklerine rağmen verdiği şeref sözüne sadık kalması sâdece kendisinin değil, A.P. nin de itibarını yükseltti. Ancak bu, A.P. nin, bir "iyi bütün" değil, biri iyi, diğeri kötü "iki yarım" olduğunu bir defa daha ispat etti. Seçimlerden sonra Parlâmentoda bu "iki yarım"ın iki ayrı vaziyet alması hâdiselerin tabiatı icabıdır ve rejim için pek faydalı bir subaptır. Öteki yarım, A. F. Başgil etrafında çöreklenecektir.**

Osman Bölükbaşı: **1947'den beri bir insanın ne bir adım ileri, ne bir adım geri gidemeden de ömür sürebileceğinin canlı delili Osman Bölükbaşıdır. 12 Temmuz Beyannamesini sabote eden adamla Yuvarlak Masa Beyannamesini sabote eden adam arasında ne zihniyet, ne fikir, ne tecrübe ne basiret farkı vardır. 1961 seçimleri, Osman Bölükbaşının siyasi ölümü neticesini verirse şaşmamak lâzımdır. Zira yeni tutumunun C.K.M.P. yi 1961 seçimlerinde, eski tutumu 1950 seçimlerinde M.P. yi, 1954 seçimlerinde C.M.P. yi nereye götürmüşse oraya götüreceği gün gibi âşikârdır. Bu netice, iflâstan ibarettir.**

Ekrem Alican: **Bir partinin ya deve, ya kuş olması mecburiyetinin Hür. P. den sonra ikinci delilini Y.T.P. teşkil edecektir. Bir çok mensubunun bütün iyi niyetine rağmen, memleket bünyesi içinde Y.T.P. nin hiç bir mâna taşımamasının neticesi olarak Ekrem Alican 1961 seçim kampanyasının "ismi var, cismi yok lider"idir. Siyasi partilerin sosyal ihtiyaçlardan değil de, bir takım kimselerin politika ihtiraslarından doğması, anlaşılıyor ki aynı mukadder âkibeti hazırlıyor: İlk seçimlerde silinip, süpürülme. Mamafih, parlâmentoya sokabileceği pek az sayıda adamın rejimin karşısında değil, yanında yer alacağı muhakkaktır.**

Dalgalı Karadeniz

Pala Paşa Karadenize, haftanın sonunda vardı. Belki de aceleden, programın iyi düzenlenmemiş olması A. P. Genel Başkanının Rizede konuşmasına mani teşkil etti. Fakat Karadenizin o kesiminde cereyan eden bir olay, emekli askeri ziyadesiyle üzdü. Muhtemelen C. K. M. P. liler, ama belki de A. P. içindeki Gümüşpala aleyhtarı hizipler, yahut C. H. P. işgüzarları bir sahte fotograf düzmüşlerdi. Bir fotograf hilesi olan resimde Gümüşpala, İnönünün elini öperken görülüyordu. Sâkin Gümüşpala resim karşısında kıpkırmızı oldu ve hiddetini de, nefretini de saklamaya muvaffak olamadı. Etrafındakilere:

"— İnönüyü hayatımda ilk defa, Yuvarlak Masa Toplantısında gördüm. Bu ne ayıp! Nedir bu sahtekârlık.." diye dert yandı.

Gümüşpala ertesi gün, kara yoluyla Samsuna hareket etti. Fakat Rize ile Samsun arasında halkın C. H. P. taraftarı olduğu açıkca beliriyordu. A. P. teşkilâtı, becerikli Fethi Tevetoğlu marifetiyle Samsunda bir miting tertiplemişti. Samsunlular da geldiler ve yeni lideri bol bol seyrettiler. Gümüşpala Samsunda, bir fevkalâdelik söylemedi.

A. P. nin içi

Böylece Gümüşpalanın seyahati, bir yeni liderin Türk milletine takdimi mahiyetinde cereyan etti. Gümüşpala Genel Başkanlık stajı geçiriyor, halk da onun simasını tetkik ediyordu. Fakat emekli asker, yoldaki tutumuyla hayli takdir topladı ve bir "karıştırıcı tip" olmadığını belli etti. Ancak, başka taraklarda bezi olan A. P. lilerin daha seçim arefesinde itidalli ve vatansever Gümüşpalayı sabote ettikleri kolaylıkla anlaşıldı. Partinin organı vaziyetindeki Son Havadis, mizanpajında Gümüşpalayı derhal alta itti. Bu klikin gözü Ali Fuat Başgildeydi, ama Başgilin yaptığı "Mektupla Seçim Kampanyası" alay konusu olduğundan manşetlere gazetenin başındaki çömezler kendilerini yerleştirdiler! Bu Meçhul Şöhretlerin ortaya fırlaması daha az komik kaçmadı, ancak maksat Gümüşpalayı gölgelemekti.

Böylece A. P. nin seçimlere gidişi, iki at tarafından çekilen bir arabayı hatırlatır şekilde oldu.

A.P.

Çocuklarla uğraşanlar

13 yaşındaki Feride Metal, yırtıcı küçük kardeşlerinin aksine, ağır

ve sâkin mizaçlı, terbiyeli bir kızdı. Paşakapısındaki Üsküdar Ortaokulunda okuyordu ve üçüncü sınıftaydı. İlkokula Doğuda, babasının görevli olduğu Elazığda başlamıştı. İstanbulda, Haremde oturuyorlardı. Evleri hemen iskelenin üstünde, Harem Camii ile Selimiye Kışlasının Doğu Kapısı arasında, Boğazın mansabına nazır bir mevkideydi.

Bitirdiğimiz haftanın ortasındaki çarşamba günü, berrak ve güneşli sabahın 7.25'inde, yumuk burunlu, esmer, çipil gözlü ve nerdeyse alâgarson kesilmiş düz siyah saçlı, sevimli Feride, aylık 200 lira kira ödedikleri evlerinden çıktı. Geç kalmıştı. Zira çifte tedrisat yapan Üsküdar Ortaokulundaki sabahçı talebelerin dersleri 7.30'da başlıyordu. Üstelik annesi bir de ek vazife vermişti. Eyüpteki babasına telefon edecek, akşam eve gelirken en küçük kız kardeşleri 5 yaşındaki Erbil ile 7 yaşındaki Adaletin ilâçlarını eczaneye uğrayıp almayı unutmamasını hatırlatacaktı. 11 yaşındaki üçüncü kardeşi de kızdı ve adı Serpildi. Erbil soğuk algınlığından, Adalet te diş ağrısından mustaripti. Üzerinde okul önlüğü, elinde kahverengi çantası olduğu halde parke Selimiye İskele Caddesini süratle tırmanmağa başladı. Niyeti yol üstündeki ve o saatlerde kapalı olan Selimiye Postanesinin bitişiğindeki helvacı dükkânına uğramak ve oradaki umumi telefondan babasını aramaktı. Tam helvaci dükkânının önüne gelmişti ki, yeni model siyah bir otomobilin arka koltuğunda oturan sarışın bir kadının, pencereden başını uzatarak, kalınca sayılabilecek bir sesle kendisine seslendiğini duydu:

"— Sen Binbaşı Rıdvan Beyin kızı mısın?"

Saf ve temiz Feride telâşla cevap verdi:

"— Evet."

"— Ben annenin arkadaşıyım. Onu acele görmem lâzım. Evinizi aradım, bulamadım. Beni götürür müsün?"

Sarışın kadın şık ve güzeldi. Temiz pâk giyinmiş ve Feride üzerinde bir hanımefendi tesiri bırakmıştı. Fakat gene de itiraz etti:

"— Okuluma geç kalacağım. İsterseniz adresi vereyim. Zaten, işte şuracıkta" dedi.

Sarışın kadın dayattı:

"— Ben seni yetiştiririm. Haydi gel."

Şüphe, Feridenin aklının ucuna bile gelmemişti. İri yarı, kara bıyıklı ve koyu esmer bir adamın kullandığı otomobile binerek sarışın kadının yanına oturdu. Küçük kız, yokuştan dosdoğru aşağı, Harem İskelesine doğru inilmesini istemişti ki, 15-20

Muhiddin Güven
Efendisi nerde, kendi nerde?

metre ilerliyen otomobil süratle sağa kırdı ve Selvi Kökü Caddesine saparak, tarihî Karacamehmet Mezarlığının Üsküdar cihetine isabet eden Çiçeklik semtine doğru yol almağa başladı. Sarışın kadın, boynundaki kırmızı eşarpla, çırpınan Feridenin gözlerini zor kullanarak bağladı ve feryatlarının işitilmesine mâni olmak maksadıyla da eliyle ağzını kapattı.

Perişan bir anne

Cüretkârane ve Amerikanvâri kaçırılan küçük kızcağızın babası Binbaşı Rıdvan Metal, Eyüp Askerî Kaymakamıydı. 27 Mayıs İhtilâlinden sonra fanatik D. P. lileriyle şöhret yapmış Eyüpün Askerî Emniyet Müdürlüğüne getirilmiş, bilâhare Kaymakamlığa atanmıştı.

Otomobil, inişli çıkışlı yollarda zaman zaman durarak yarım saat kadar gitti ve durdu. Sarışın kadın, gözleri kırmızı eşarpla bağlı, heyecan ve korkudan zangır zangır titreyen Ferideyi bir izbe mahzene götürdü. Meçhul sarışın kadın, karanlığa yakın derecede loş bodrumda kırmızı eşarbı çözerek Feridenin gözlerini açtı, istintaka başladı. Kaç kardeşi vardı, yaşları ve adları neydi? Annesinin adı neydi? Kaçıncı sınıfa devam ediyordu? Feride sualllerden hiçbirine cevap vermemeğe azimliydi. Fakat sarışın kadının hiddet ve asabiyetle, zayıf omuzlarını yakalayıp şiddetle sarsması ve tokatlaması üzerine mukavemetin beyhude olduğuna kanaat getirdi. Sarışın kadın, Ferideye sık sık "Piç kurusu" diye küfrediyordu. Suallere, tekrarlandıkça teker teker cevap verdi. Mahzende bir sedir ve birkaç sandalyadan başka eşya yoktu. Bağırıp imdat istemeğe kalkıştıkça sert muameleye maruz kalan Feride, böyle hareket etmenin de faydasızlığını idrak etti, kurtuluşu mütevekkilâne susup, uslu uslu oturmakta buldu. Mahzene, sarışın kadından başka kimsecikler uğramıyordu. Sarışın kadın, nihayet maksadını açığa vurdu ve kalınca sesini yükselterek:

"— Babana söyle. Son tevkif edilenler serbest bırakılmazsa, sen ve diğer kardeşleriniz öldürüleceksiniz! Bunu iyi bilsinler" dedi.

Öte yanda, zaman öğleyi bulmuş ve Üsküdar Ortaokulunun sabahçı öğrencileri dağılmışlardı. Haremli üç samimi kız arkadaşı, hastalandığını zannettikleri Ferideyi, Arnavut Kaldırımı Bükücüler Hanı Sokağındaki 18 numaralı salaş evinde ziyarete geldiler. Çocuğunu mektepte zanneden annesi Şükriyenin aklına ilk gelen, Feridenin bir trafik kazasına kurban gitmiş olmasıydı. Haber süratle yayıldı ve bütün mahalle çalkalandı. Çocuklarına fevkalâde düşkün Şükriye Metal gözleri iki çeşme sokağa fırladı, Çamlıca Tepesinden Kadıköye kadar, parklarmış, sinemalarmış, tanıdık evlermiş, perişan halde koşa koşa aramadığı yer, başvurmadığı karakol kalmadı. Ayağa kalkan mahalleli de canla başla kendisine yardımcı oldu. Fakat nafile!.. Hiçbir netice çıkmadı.

Şükriye Metal, dev cüsseli, 27 Mayıs İhtilâlinden önce Ramideki Tanksavar Taburunun Kumandanlığını yapmakta bulunan yakışıklı kocasına olup - bitenleri anlatmaktan çekindi. Çünkü Rıdvan Metal, sinirliydi. Bir kalp çarpıntısına mâruz kalabilirdi. Ne var ki, ahbaplardan biri Eyüp Kaymakamlığına telefon ederek kötü haberi ulaştırmakta gecikmedi.

Neticesiz tahkikat

Rıdvan Metal, başta Silâhtarağa Elektrik Fabrikasındaki sabotaj ve Taşlıtarla şoförler grevi gibi millî inkılâp aleyhtarı olayların aydınlanmasında önemli roller almıştır. Tamamen siyasî mahiyetteki kaçırma olayında hedefin küçük kız değil, fakat baba olduğu derhal anlaşıldı. Rıdvan Metal, işyerinden çok uzakta olduğu için, geceleri evine gelmemekte, Eyüpte kalmaktadır ve kötü niyetli mütecavizler durumu bilmektedirler.

Ortalık bu suretle karışırken beri tarafta Feride, sarışın kadına, en küçük kız kardeşlerinin ilâcı için babasına telefon etmesi gerektiğini söyledi. Sarışın kadın, kızının kendisini aramasını beklemekte olan Rıdvan Metalın tecessüsünü celbetmemek mülâhazasıyla olacak müsa-

Ali Fuad Başgil

Gurbetteki Lider!

İhtiyatlı adamlar başka oluyorlar. İşte, el yanakta, düşünür pozdaki resimleriyle şöhret yapmış Ali Fuat Başgil.. Bir punduna getirip, Lizbondaki bir konferansı bahane ederek kapağı Türkiye hudutlarının dışına attığından bu yana, üstadı koydunsa bul. Halbuki, A.P. nin Samsundan senatör adayı. Bu kadar değil! A.P. nin bir takımının başlıca ümidi ve lideri. Gelse de, seçim kampanyasına katılsa, değil mi? Samsunlular ve A.P. liler müstakbel senatörü, müstakbel lideri, müstakbel Cumhurbaşkanını seçimlerin sonuna kadar boşuna bekleyeceklerdir. Ali Fuad Başgil hareket tarzını seçimlerin neticesine ve o zamana kadar memlekette cereyan edecek hadiselere göre ayarlamak niyetindedir de ondan.. Neden çekinir, gocunduğu nedir? Bu, herkesten fazla kendisinin bileceği bir husustur ama, itiraf etmek lâzımdır ki Cenevreden yazılan kırtıpil makalelerle bir müstakbel adayın Türkiyede seçim propagandası yapması şimdiye kadar ne görülmüştür, ne de işitilmiştir. Eğer Başgil ve çömezleri bu tutumun bu millet üzerinde hiç tesir yapmayacağını ve dışardan okunan gazellerin makbul karşılanacağını sanıyorlarsa içinde yaşadıkları toplumu, etraflarındaki insanları hiç, ama hiç tanımıyorlar demektir. Bir adam ki Samsunlulara "Ben sizin senatörünüz olayım" diye hizmet teklif etmiş, onlardan oy istemiş, sonra bırakınız Samsunu, bilinmez hangi sebepten ötürü Türk topraklarına dahi ayak basmamayı ihtiyatlılık sayar, böyle bir tipin kıymeti ne olabilir? O Samsun ki, memleket düşman istilâsındayken büyük Atatürk ilk basacağı Anadolu toprağı olarak seçmiştir.

Üstadı bu derece korkutanın ne olduğunu anlamak ta kolay değildir. Gerçi Balmumcuda kısa bir ikameti olmuştur. Ama seçimleri M.B.K. nin idare ediş tarzı, en geniş müsamaha sahibine "Bravo! Bu iş ancak bu kadar olur" dedirtecek derecede rahatlık verici olduğuna ve Bölükbaşının yâvelerine bile tahammül gösterildiğine göre kıymeti ve kerameti sâdece çömezlerinden menkul, buna mukabil bir takım ileri hamlelerimize karşı tutumu herkesçe malûm büyük üstadı aramızda görmek hakkımız değil midir? Şu seçim günlerinde onun yüksek irşatları bizi memnun, mesut, bahtiyar edecektir. Ne olur, bu lütfu bizden esirgemese, bizi ilminin, medenî cesaretinin, dehâsının ışığından mahrum bırakmasa. Bir kumandanın savaş sırasında kuvvetlerinin başında bulunması gerekmez mi? Zavallı Gümüşpala diyar diyar dolaşıyor, Başgil Leman gölünün kenarında sevdiği kırmızı şarabını içip çubuğunu tüttürüyor.

Allah aşkınıza, sakın üstad kendisini İsmaililerin lideri filân sanmasın?

Haydi hoca efendi, haydi. Biraz cesaret. Dön memlekete. Merak etme. Zira, seçim propagandasının böylesi biraz ayıp oluyor da.. Hele, Samsunlu seçmenlere karşı!

ade verdi. Gözlerini bağlamadan beş kat merdiven tırmandırarak üst kata çıkardı. Hiç açık vermemesi için, ne şekilde konuşacağını uzun uzun tembih ettikten sonra, Eyüp Kaymakamının 21 16 64 olan numarasını çevirerek ahizeyi Ferideye verdi. Bir falso yaptığı takdirde telefonu derhal kapıyabilmek maksadıyla da elini kaideden ayırmadı. Üst kat, modern ve pahalı döşenmişti. Duvarların badanası sarıydı. İri yarı, kara bıyıklı ve koyu renkli şoför de etrafta dolaşıyordu. Görünürlerde başkaları yoktu.

Mahzene tekrar inildiğinde, sarışın kadın ne su, ne de bir lokma yemek verdiği Ferideye:

"— Babana söyle. Son tevkif edilenler serbest bırakılmazsa, sen ve diğer kardeşleriniz öldürüleceksiniz! Bunu iyi bilsinler" tehdidini birkaç defa tekrarladı ve bitkin Ferideye bunu adamakıllı ezberletti. Sonra da:

"— Şimdi seni serbest bırakacağız. Sana yaptığımız, baban ve baban gibilere ilk ihtarımızdır" şeklinde konuştu.

Gene aynı siyah otomobile bindirilirken gözleri bir ara açık kalan Feride, içinde hürriyetinin tahdit edildiği apartmanın dört katlı ve pembe badanalı olduğunu ve karşısında yüksek bir beyaz duvar bulunduğunu farketti. Kırmızı eşarpla gözleri yeniden bağlandı. Gene iri yarı, kara bıyıklı ve koyu esmer şoför otomobili kullanıyor, sarışın kadınla Feride arkada oturuyorlardı. Sarışın kadın, Ferideyi cumbalı ve eski stil evlerine 200 metre mesafedeki bir yerde, Selimiye Eczanesinin önünde, saat 15.50 sularında, gözlerindeki kırmızı eşarbı çözüp, fırlatırcasına bıraktı ve otomobil tozkoparan bir süratle uzaklaştı. Feride kahverengi çantasını kaptığı gibi etrafına hiç dikkat etmeden bet - beniz limona dönmüş vaziyette, yokuş aşağı evine koştu, kendini ilk rastladığı babasının kucağına yarı baygın terketti. Kalbi bir kuşunki gibi hızla atıyordu. Biçare annesi bitap vaziyette eve döndüğü zaman, yavrusunu fakirane döşenmiş evde buldu.

Şehir içinde pervasızca ve güpe gündüz işlenen kaçırma hadisesinin önceden plânlanmış olduğunda zerrece şüphe yoktur. Çünkü geçen haftanın başındaki pazar günü, eşkâli siyah otomobilin şoförüne tıpatıp uyan bir meçhul adam, gene evlerine 800 - 900 metre mesafedeki Üsküdar Ortaokuluna gidip gelen, fakat öğleci olan Serpilden ailesi hakkında malûmat almak istemiştir Ne var ki, Feridenin afacan, açıkgöz küçüğünün ağzından lâf alamamıştır.

Feridede herhangi bir yaraya, bereye rastlanmamıştır. ..ncak, neye uğradığını şaşıran küçük kızcağız, hürriyeti cebir yoluyla 8 saat 25 da-

kika tahdit edildikten sonra, külçe halinde, evine dönmüştür.

Rıdvan Metal, evini dolduran gazetecilere çarşamba akşamı şunları söyledi:

"— Kimler olabileceğini kolayca tahmin edebilirsiniz. Bunlar Kuyruk adı verilen köpeklerdir. Bir sübyanı kaçırmakla birşeyler yapmak, intikam almak istiyorlar. Çocuklarla uğraşmağa başladılar artık. Mutlaka meydana çıkarılacaklardır."

Türkiyede emsaline rastlanmıyan hadise, polis atlanarak doğrudan doğruya Örfi İdare Kumandanlığına intikal ettirildi. Yıldırımla vurulmuşa dönen Feride, bir ipucu yakalanmasına medar olabilecek kesin bilgi veremediğinden, bütün İstanbul Emniyet Teşkilâtı seferber edilmesine rağmen, tahkikatta bitirdiğimiz haftanın sonuna kadar herhangi bir gelişme kaydedilemedi. Bir tedbir olarak Feride, perşembeden itibaren okula gönderilmemeğe başlandı.

Bir mâcera delisi

Hadise, hafta içinde cereyan eden bir sürü tevkif vak'asının üzerine geldiğinden alâka uyandırdı. Tevkif edilenlerin hep A.P. nin ikinci, hattâ üçüncü sınıf elemanları olması Rıdvan Metalin ağzından çıkan "Kuyruk" kelimesinin akisler uyandırmasına yol açtı. Haftanın hadiselerinin bazı kahramanlarına bakanlar, ayni tip insanlarla karşı karşıya bulunulduğunu farketmekte güçlük çekmediler.

Meselâ bitirdiğimiz haftanın başındaki salı günü, İstanbulun zevksiz inşa edilmiş yeni Adliye Sarayının birinci katının geniş, uzun, loş ve kalabalık koridorundaki sıraların birinde oturmuş olan bir kadının etrafına, ekseriyetini yazı ve foto muhabirlerinin teşkil ettiği bir kalabalık toplanmıştı. Uzun boylu, kara - kuru kadının adı Nebahat Arslandı ve biraz sonra Birinci Sulh Ceza Mahkemesinde, A.P. nin Fatih açık hava toplantısında sarfettiği "âmmenin telâş ve heyecanını mucip ve halkın mâneviyatını kıracak" mahiyetteki sözlerinin kefaretini ödiyecekti. Arslan, açık gri üzerine siyah puvanlı tayyörünün eteğini dizleri üzerine çekerek ayak ayak üstüne atmak suretiyle mütecessis nazarları celbetmeğe özel bir gayret sarfediyor, bir taraftan da yüksekten nutuk atıyor ve foto muhabirlerine pozlar veriyordu.

Efendim, aslen İzmirliydi ve bir "fahri hatip"ti. Ayrıca, iktisatçıydı ve ticaretle uğraşıyordu. İktisat Fakültesini tamamladığı şehre fazlasıyla hayran olduğu için İstanbula gelmişti ve hemşehrileriyle dertleşecekti. On yıl sonra İstanbula Belediye Başkanı olacaktı. Henüz A.P. ye kaydını yaptırmamıştı. Hâlen, nefret ettiği C.H.P. hariç, bütün siyasi teşekküllerin programlarını tetkik etmekle meşguldü. Hangisini beğenirse arkasındaki kütleyle birlikte oraya girecekti.

Yorgun gazeteciler eğlenceyi bulmuşlar, her hal ve hareketiyle kimliğini ortaya koyan Arslanı iyiden iyiye alaya almışlardı. Halk ta zevkle onları seyredip dinliyordu. Arslan, bahse konu mitingde yaptığı konuşmada:

"— Sizlere Ege D.P. lilerinin selâm ve sevgilerini getirdim" demişti.

Arslanın şöhreti, 25 Eylül 1961 pazartesi günü, Afyonun Şafak Sinemasındaki bir hadisesiyle başladı. Orada, Arslan paravana lider Ragıp Gümüşpalanın da hazır bulunduğu bir A.P. toplantısında hitabet kürsüsüne fırlıyarak mikrofon başındaki 4 yıldızlı EMİNSU'cu Generali bir kenara itti ve şöyle dedi:

"— A.P., D.P. nin bir devamı mıdır? Eğer öyleyse hep beraber 1946 ruhuna uygun bir genel seçim kampanyasına girişelim. Gümüşpala sualime açık olarak cevap versin."

Talihsiz Gümüşpala sükûtu tercih etti. Fakat Arslanın demeci Şafak Sinemasını dolduran eski D.P. lilerin bir uğultu halini alan tasvip nidalarıyla karşılandı. Mamafih o zaman kendisinde bir huri güzelliği vehmeden Arslan hakkında, bu sözlerinden dolayı herhangi bir takibata girişilmedi. Arslan 27 Mayıs İhtilâlinden önce de, Egeli eski D.P. liler tarafından politik toplantılara revnak katması maksadıyla oraya buraya taşınan bir kimseydi.

Fakat esas A.P. açık hava toplantısında parlıyan Arslan nutkuna cakayla devam ediyor:

"— Ne demek efendim? Bir insan sırf 'Sizlere Ege D.P. lilerinin selâm ve sevgilerini getirdim' şeklinde konuştuğu için hakim huzuruna çıkarılır mı?" yollu itirazlar savuruyordu.

Öte yandan da vekili Yassıada avukatlarından A.P. li Yılmaz Başar, gazetecilere Arslanı tarif ediyordu:

"— Delidolu, âsi bir kadındır. Söylenir."

Tevil ve inkâr

Nihayet duruşma saati olan 14.30 gelip çattı. "Fahri hatip" Arslan tabiatiyle tevil ve inkâr yoluna saptı. Hayır, sözleri yanlış anlaşılmıştı. O aslında, "Sizlere partili ve partisiz bütün Egelilerin selâm ve sevgilerini getirdim" demişti.

Câzibesiyle etrafındakileri teshir etmeğe çalışan Arslan, inkâr ve teviliyle en fazla, bir saat evvel koridorda etrafında toplanan ve sonradan duruşma salonunu dolduran kalabalığın ağzını hayretten bir karış açık bıraktı. Ne var ki âmme şahitleri, kadının suç unsuru sözleri sarfettiğini belirttiler. Âmme şahitlerinden biri, 1957 yılında Türkiyeyi ziyaret ettiği zaman, İstanbul Hilton Otelinin Bosphor Terrace'ında verilen bir çay partisinde Ürdünün genç Kralı Hüseyinin dans ettiği Eczacı Fakültesi öğrencilerinden güzel Meral Anadol idi. O gün Anadol, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinden çıkmış, evine gidiyordu. Belediye Sarayı karşısında bulunan tarladaki kalabalık merakını tahrik etmişti. Neler olup - bittiğini keşfetmek için yaklaştığı zaman meşhur Nebahatı kürsüde hezeyan saçarken görmüştü. 28 Nisan Olaylarını yaşamış Anadol işittiklerinden dolayı asabileşip rahatsız olunca, müdahale ihtiyacını duymuştu:

"— Ne hakla böyle konuşabiliyor?" diye feryat etmişti.

Gözleri kanlı kalabalık genç kızı yuhalamağa, tartaklamağa başlamıştı. A.P. Fatih İlçe İdare Heyeti azaları Anadolunun ikazı üzerine ateşli Arslanı hitabet kürsüsünden indirmeğe ve susturmağa çalışmışlar, fakat becerememişlerdi. Anadol bakmıştı ki elinden birşey gelmiyor, doğruca Fatih Kaymakamlığına koşarak gördüklerini ve işittiklerini bir zabıta geçirtmişti.

Böylece ökseye oturan Arslan, gene suç unsuru sözleri sarfettiğini teyid eden sivil polis memuru Hüseyin Akalını çıkmaza saplamağa yeltendi, zekice bir sual soruyormuşçasına:

Derginizin 379 sayısının kapak haritasında Diyarbakırı da Öteki Partilerin kazanacağı yerler meyanında gösterdiğiniz teessürle görülmüştür. Partililerimiz ve bitaraf seçmenler üzerinde infial uyandıran bu neşriyatınızın herhangi bir tedkike dayanmadığı 15 Ekim akşamı öğrenilecektir.

Diyarbakır, haritada sarı ile değil, kırmızı renkle gösterilmeliydi. İlk sayınızdaki yanlışlığın düzeltilmesini ve halk efkârına duyurulmasını saygıyla rica ederiz.

C.H.P. Diyarbakır milletvekili adaylarından avukat Hilmi Güldoğan, Faruk Uluğ, Nadir Omay, Şehmus Aslan

"— Peki, öyleyse neden susturmadınız?" çıkışını yaptı.

Aldığı soğukkanlı cevap şu oldu:

"— Eski devirde öyle idi. Hatiplerin sözü kesilir, zabıt tanzim edilirdi. Sonra da zabıtlar değiştirilirdi. Fakat şimdiki mevzuata göre konuşmasında suç işliyen hatibi biz değil, tertip edilen siyasi teşekkülün ilgili İdare Heyeti azaları ihtarlar yaparak durdurmaktadırlar."

Genç Savcı Oğuz Barutoğlu, sanığın hareketinin T.C. Kanununun 161. maddesine uyduğu mütalâasını belirtti ve bir yıl üç aydan, ikibuçuk yıla kadar ağır hapsini istedi. Barutoğluna göre, Arslanın "maksadı mahsusa müstenid" yaptığı, 27 Mayıs İhtilâli ile tarihe intikal eden bir devri ve zihniyeti tekrar yaşatmağa teşebbüsten başka birşey değildi. Millî menfaatin herşeyin üstünde tutulması gerektiği bir devirde, bunu zedeleyici mahiyette sözler sarfetmişti. Birinci Asliye Ceza Mahkemesi, Barutoğlunun talebine uyarak, Arslanın tevkifine karar verdi.

Sehpacılar

Arslan, şöhretine kademeler ilâve etmiş olmaktan memnundu ve tevkif kararını umursamazlıkla karşıladı. Kahramanca bir tavırla bileklerini resmi polislere uzatarak:

"— Haydi, ne duruyorsunuz, kelepçe taksanıza!" şeklinde konuştu.

Ancak, bileklerinde kelepçe olduğu halde foto muhabirlerine poz vermek muradına eremedi. Zira resmi polisler, evrakının ikmalinden sonra 1946, 1950 D.P., 1954, 1957 C.H.P. muhalefetlerinin havasını yaratmak gayretindeki Arslanı, Sultanahmet Cezaevine bileklerine kelepçe takmadan tıktılar.

İstanbul Örfî İdare Kumandanlığı, Arslan maskaralığından 24 saat önce genç millî menfaatlere aykırı hareket eden ve "Sehpacılar" lâkabı verilen 7. A.P. linin tevkiflerine karar vermişti.

Makyavelist A.P. liler, tevkifleri de fırsat telâkki etmekten geri kalmadılar. Derhal seçmenlere, A.P. ne rey verdikleri takdirde, zındana atılan adayların beraet hükümlerini imzalıyacakları teması işlenmeğe başlandı. Zira milletvekili seçildikler takdirde teşrii masuniyet kazanacaklar, hapishaneden kurtulacaklardı. Ayrıca A.P. İstanbulda, muhteriş bir açık hava toplantısı programı hazırlamıştı. Fakat rağbet görmemesi üzerine, beş - altısı yapıldıktan sonra sofluklarını örtbas edebilmek mülâhazasıyla birinde yıpranmış Gümüşpalanın konuşacağı il çapındaki iki si hariç, 72 açık hava toplantısı da iptal olundu. Fakat aczlerinin meydana çıkmaması için, bir kulp taktılar. Efendim, açık hava toplantıları, A.P. li hatiplerin ardarda tevkif edilmelerini protesto maksadıyla iptal olunmuştu! Üstelik A.P., eski D.P. usulleriyle faaliyet göstermekteydi ve kalabalıklar teşkil edebilmek için oradan oraya adam taşıyan yegâne siyasi teşekküldü.

Dışişleri

Faydalı toplantılar

M.B.K. Basın İrtibat Bürosu şefi Kurmay Yarbay Ali Armağan, yeni Meclis binasının D blokunun alt kapısı önünde göründüğünde, karşı duvarın üzerinde karargâh kurmuş bulunan gazeteciler birden toparlandılar ve yakışıklı Kurmay Yarbayı karşıladılar. Yarbay Armağan gülümsüyordu. Muhabirler birden etrafında halka oldular ve:

"— Haberler iyi mi?" diye sordular.

Yüzündeki tebessüm iyice genişleyen Armağan, elindeki pusulayı gazetecilere uzattı. Çevik bir muhabir ileri atıldı, pusulayı kaptı ve bir solukta okudu. Pusula üst kattaki toplantı salonundan gelmekteydi. Altında imza yoktu ama, gazeteciler pusulanın M.B.K. üyesi Refet Aksoyoğludan geldiğini öğrendiler. Pusula muhtevası iki satırdan ibaretti ve şöyle diyordu: "İç ve Dış meseleleri müzakere ediyoruz."

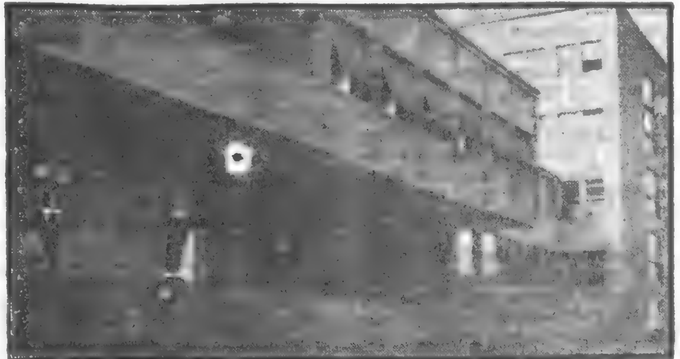
Gazeteciler derin bir nefes aldılar. Üst salonda yapılan M.B.K. ve Bakanlar Kurulu müşterek toplantısının sebebi hikmetini bu iki satırlık pusuladan öğrenivermişlerdi. Armağan, muhabirlere M.B.K. üyelerinin selâmlarını söyledi ve telâşlı adımlarla vazifesinin başına koştu. Bu defa gazetecilere gene beklemek düşüyordu.

Hadise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında, cuma günü cereyan etti. Saatler 15.20'yi gösteriyordu. Yeni Meclis binasının D blokunun bulunduğu kısım o gün mühim bir toplantıya sahne olmaktaydı. Basın mensupları o gün M.B.K. ile Bakanlar Kurulunun müşterek bir toplantı yapacağını evvelden öğrenmişler ve belli saatte karargâhlarını kurmuşlardı.

Saatlerin 15'i gösterdiği sırada Bakanlar teker teker makam otomobilleriyle geldiler ve aceleci adımlarla yeni Meclis binasının merdivenlerini tırmanarak, büyük kapıdan doğruca üst kata çıkıp, toplantı salonuna girdiler. Salonda M.B.K. üyeleri hazır bulunuyorlardı. Fahri Özdilek, Bakanlardan evvel gelmiş ve M.B.K. üyeleriyle hasbihale dalmıştı. Bakanların hepsi tamam olunca, uzunca masanın etrafına geçildi ve müzakere açıldı. Müşterek toplantının ilk önemli konusu, Dışişlerine aitti. Bunun için ilk suallere Dışişleri Bakan Vekili Mehmet Baydur muhatap oldu. Mesele, Birleşik Arap Cumhuriyeti Başkanı Nasırın tutumu ve Türk Hükümetinin bu tutum karşısında aldığı vaziyetin görüşülmesinden ibaretti. M.B.K. üyeleri, Mehmet Baydurdan bu meselenin açıklanmasını istediler. Baydur yerinden kalktı ve konuşmağa başladı. Oldukça uzun süren konuşmasını bağlarken:

"— Arkadaşlarımın bir hususa dikkatlerini çekmek isterim" dedi ve sonra Abdünnasırın son nutkunu izah etti.

Nasır, basında yer bulan bu nutkunda Suriye Hükümetini tanıyan hükümetleri bahis konusu ediyor ve netice olarak, "Birleşmiş - Milletlerdeki Birleşik Arap Cumhuriyeti temsilcisine Suriyenin milletlerarası teşkilâta kabul edilme-

Dışişleri Bakanlığı binası

Blöfe rest!

sine muhalefet etmemesi yolunda talimat verdim" diyor ve Bağımsız Suriye Hükümetinin herhangi bir millet tarafından tanınmasına karşı koymıyacağını açıklıyordu. Bu izahat, Bakanları pek memnun etti. Zira hemen hiç biri, Başkan Nasırın bu demecinden haberdar değildi. Baydur izahatına devam ederek:

"— Bütün bunlar Başkan Nasırın hareketinin özel maksatlara mâtuf olabileceğini ilham ediyor" dedi.

Bu sırada M.B.K. üyeleri söze karışarak, Bağımsız Suriye Hükümetinin erken veya geç tanınmasının bu hale sebep olup olmıyacağını sordular. Baydur bu suale de son derece emin bir şekilde:

"— Geç tanımış da olsak, netice değişmezdi" diye cevap verdi.

Doğrusu M.B.K. üyeleri de, Bakanlar da Dışişleri Bakan Vekilinin izahatından pek memnun oldular. Daha sonra, müşterek toplantının iç meselelere ayrılan kısmına geçildi. Toplantı saat 17.30'da sona erdiğinde ilk çıkan Bakan, Dışişleri Bakan Vekili Mehmet Baydur oldu. Baydur telâşlı, fakat rahat bir şekilde merdivenleri indi ve az ilerde bekleyen otomobiline doğru âdeta koştu. Gazeteciler de koşuştular, fakat Bakanı yakalamak mümkün olmadı. Otomobil hareket etmişti.

Baydurdan sonra M.B.K. nın iki faal üyesi, Kurmay Albay Ekrem Acuner ve Refet Aksoyoğlu çıktılar. Aksoyoğlu gazetecilere tebessüm etti ve elini salladı.

Politik düzenbazlık

Hikâye, aslında, evvelki haftanın sonunda cuma günü, Dışişleri Bakanlığının Bağımsız Suriye Hükümetine verdiği bir telsiz - nota ile başladı. Bir gün evvel Suriyede ordunun idareyi ele alması üzerine kurulan Kuzbari Hükümetini Türk Hükümetinin tezelden tanımış olması, Abdünnasırın takkesini tepesinden fırlattı. Nitekim, Mısırda haber resmen duyulur duyulmaz Mısır Hükümeti Hariciye Nazır muavinlerinden Zülfikâr Sabriyi, Türkiyenin Kahire Büyükelçiliği Seyfullah Esine Türkiye ile siyasi münasebetlerinin kesildiğini bildirmekle vazifelendirdi. Aynı gün bir nota ile durum, Türk Dışişleri Bakanlığına da bildirildi.

Haber, bir bomba tesiri yarattı. Siyasi münasebetlerin bu derece sudan bir sebeple kesilmiş olmasına üzüldüdü ama, gene de mukabil harekette kusur edilmedi. Nitekim haftanın sonundaki pazar günü, Dışişleri Bakan Vekili Mehmet Baydur, Birleşik Arap Cumhuriyeti Büyükelçisi Ali Fahmiyi makamına dâvet ederek, Türkiyeyi süratle terkini rica etti. Ne var ki mesele bir defa dallanıp budaklanma istidadı göstermişti. Bunun için Dışişleri Bakanlığı bir tebliğ yayınlamayı uygun buldu. Bu suretle bir takım istifhamlar çözülmüş olacaktı. Dışişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan tebliğ, Arabın yaleilisinin kesilmesine sebep oldu. Ortada ne fol, ne de yumurta vardı. Politik çevreler Nasırın hareketini bir politik gaf olarak vasıflandırdılar.

Mehmet Baydur
Hayrül halef

Eski hastalık

Mısırın Türkiye ile münasebetlerini kesme hikâyesi ilk değildir. Yakın geçmişte, Türkiyenin Atlantik Paktına girmesini tâkip eden günlerde bu pakt ile ilgili olarak bir Orta Doğu savunma sistemi meydana getirmek hususunda sarfedilen gayretler, Türkiyenin bu yolda önayak olmak istemesi, Abdünnasıra, göz dikmiş olduğu Orta Doğu liderliğinden kendisini mahrum etmek teşebbüsleri gibi görünmüştür. Buna zamimeten, o zamanki Türk Dışişleri Bakanlığının sistem ve âhenkten mahrum görünen politikası, diplomasinin başında bulunanların muğlâk Orta Doğu problemini hafife almaları veya bu problemi umumi dünya durumunun örgüsü içinde mütalâa edebilecek formasyondan mahrum bulunmaları, nihayet Kahiredeki bir Büyükelçimizin Mısırlı zimamdarlara karşı ne gibi mülâhazalardan hareket ettiği bilinemeyen tavırları Türkiye ile Mısır arasında daha evvel de münasebetlerin kesilmesine müncer olmuştu.

Bir âhenkli Orta Doğu politikamızın ademi mevcudiyeti gün gibi âşikârdı. Tutumumuzda esaslı bir revizyon gerekiyordu. Bilhassa 14 Temmuz 958 Irak ihtilâli üzerine Irakın Bağdat Paktını terketmesinden ve bölgede vuku bulan önemli muvazene değişikliklerinden sonra, özellikle Arap ve Genel olarak Orta Doğu politikamız revizyona ihtiyaç gösteriyordu. Bu revizyon yapılmış mıdır? Bağdat Paktının adını değiştirmek ve o sırada Suriye ve Irakta başgösteren komünist hakimiyeti tehlikesi muvacehesinde, yine o tarihlerde komünizm aleyhtarlığını politikası için geçici bir motif olarak kabul etmiş bulunan Abdünnasırın Suriye ile birleşmesini -ehveni şer olarak- sükûnetle kabul etmek bir revizyon sayılırsa eğer, bu revizyon yapılmıştır, denilebilir. Lâkin Abdünnasır Suriyeye hakim olduktan sonra, Sancak -Hatay- meselesi tekrar münakaşa konusu edilmiş, hudut hadiseleri tekrar alıp yürümüş, yeniden Birinci Dünya Savaşı hatıraları tazelenip, Arap, Kürt, Ermeni unsurlar arasında çeşitli dillerde kışkırtıcı hikâyeler haline getirilmiştir. Bütün bu tahrik edici ilâçların tesiri altında ve bir İsrail tehlikesinin heyûlâsı gölgesinde dahi Suriye halkı ve ordusu Abdünnasırın kahrını çekememiş ve ayrılmaya karar vermişse, kabahat kimindir?

Hükümetin tutumu

Hadisenin politik tarafı bu adeseden geçirilince, hakikat gün gibi ortaya çıktı. Türk Hükümeti, en akla yakın yolu tâkip etmişti. Ne var ki, bu arada bir şaz ortaya atıldı. Acaba karar pek acele mi alınmıştı? Batılı devletler Türkiyeyi tâkip edecekler miydi? Fakat haftanın sonunda bütün bu endişeler Nasırın beyanıyla zail oldu. Son beyan da hiddetli liderin ilk asabiyet ve düzensiz reaksiyonlarının durulduğunu ve Kahireli liderin hadiseleri daha berrak görmeğe başladığını ortaya koydu.

Doğu - Batı

Troyka çözülürken

Bitirdiğimiz hafta içinde Batı ile Doğu, meselelerini yine Birleşmiş-Milletlerde karşılaştırmaya devam ettiler. Birleşmiş-Milletler hâlâ Genel Sekretersizdi, fakat birçok şom ağızlı müşahidin iddiaları hilâfına, Dağ Hammarskjoeld'ün ölümünün milletlerarası teşkilâtın ölümü mesabesinde olmadığı bir kere daha anlaşıldı. Gerçi Hammarskjoeld fazla faaldi, oldukça yalnız, istişaresiz ve kendi fikrince hareket ediyordu. Her şeye hakim olmak arzusu, bu iyiniyetli adamın icraatında zorlukla gizlenebiliyordu. Bu itibarla, bıraktığı boşluk büyük ve tehlikeli oldu. Ama doldurulmaz bir boşluk olmadığı da hemen meydana çıktı. Bu makam etrafında Sovyetlerin çıkardığı gürültüye ve bunun sebep olduğu son derece sıkıntılı duruma rağmen, milletlerarası teşkilâta herkesin kabul edebileceği bir Genel Sekreter bulmanın muhal olmadığı geçirdiğimiz hafta biraz daha aydınlanır gibi oldu.

Daha Hammarskjoeld ölmeden evvel Sovyetler bir "Troyka" usulü üzerinde durmuşlardı. Buna göre bir değil, üç Genel Sekreter olacak ve bunların her biri kararlarda veto hakkına sahip bulunacaktı. Bu, olacak şey değildi. Sovyet Troykası, teşkilâtı felce uğratacaktı. Genel Sekreterin muavinleri olabilir ve bu muavinlere mühim meselelerde danışılabilirdi. Hattâ danışılması çok daha iyi olurdu. Nitekim eğer müteveffa Genel Sekreter, Kongoda ölümü ile neticelenen uçak yolculuğuna çıkmadan evvel Katangada Çombe ile uğraşan yardımcılarına, meselâ Kiyariye, meselâ O'brien'e danışmış olsaydı, durumu kendisinden çok daha iyi bilen bu şahısların Hammarksjoeld'u bu tehlikeli gece uçuşundan vazgeçirmeleri ihtimali vardı.

Genel Sekreterin muavinlerine daha geniş yetki verilmesi, bunların kararlara daha yakından iştirak ettirilmesi fikri Birleşmiş-Milletler Genel Kurulunda gelişir ve öte yandan Sovyet teklifinin pek az memleketi tatmin ettiği meydana çıkarken, Sovyetlerin tutumunda da tabiatile bir gelişme oldu ve Sovyetler Troykayı çözdüler. Yeni Sovyetler tasarısında geçici ve fakat tatbiki mümkün bir teklif ileri sürülüyordu: Genel Sekreter ve 3 yardımcısı... Gerçi bu da Batılılar tarafından tatminkâr görülmedi. Fakat bir yandan teklifin geçici bir mahiyet arzetmesi, diğer yandan veto hakkının kaldırılmış olması, bu istikamette hiç olmazsa konuşmaya yol açtı. Hiç şüphe yok ki bu ve karşılıklı tâvizlerle meselenin halline doğru gidecek ve muhtemelen teşkilât, önümüzdeki hafta Genel Sekreterlik cihazına kavuşmuş olacaktır.

John Kennedy
Yeni meseleler

Genel Sekreterliğe kimin getirileceği meselesine gelince, bu zat bu mevkii, esas itibarile, Hammarskjoeld'un vazife müddeti nihayet buluncaya kadar işgal edeceğine, yâni muvakkat olacağına göre, bu konuda da pek büyük anlaşmazlıklara düşülmesi ihtimali azdır. Şimdiden Tunus delegesi ve Genel Kurulun bu dönüm başkanı Münci Selimden, geçen dönüm başkanı İrlandalı Frederick Boland'tan ve Birmanya delegesi U Tant'dan bahsedilmekte ise de, son dakikada üzerinde hiç durulmamış bir zatın sivrilivermesi de mümkündür. Nitekim müteveffa Hammarksjoeld'un seçilmesi böyle olmuştu.

Nikita Krutçef
Karıştırıcı

Diğer konuşmalar

Bu toplantı döneminde durumları konuşulması gereken üç yeni aday meselesi ancak kısmen halledilebilmiş, Sierra Leone, teşkilâtın 100. üyesi olarak Birleşmiş-Milletler binasına bayrağını çekmiştir. Diğer ikisi, yâni Moritanya ile Dış Mogolistan yine o kısır Doğu-Batı çekişmesine konu olmuşlardır. Sovyetler evvelâ Mogolistanın kabul edilmesini, sonra Moritanya işinin görüşülmesini istemiştir. Batılılar da tabii aksini ileri sürmüşlerdir. Burada mûtad olduğu veçhile, çok küçük hesaplar araya girmiş bulunmaktadır. Ya, Mogolistan kabul edildikten sonra Moritanyanın kabulüne Sovyetler vetoyu dayarsa? Tabii, aksi de varittir. Hattâ bu ikinci şüphe daha da kuvvetlidir. Zira, Güvenlik Konseyinin daimi üyesi olan milliyetçi Çin, Mogolistanı vetolıyacağını saklamamıştır.

Hal böyle olunca, Moritanya ile Dış Mogolistanın teşkilâta kabul edilmeleri de belli olmıyan bir zamana bırakılmış bulunuyor.

Öte yandan, yine bitirdiğimiz hafta içinde Genel Kurulda umumi mahiyetteki müzakerelere devam edildi. Söz alan her hatip, umumi dünya durumu ile memleketinin özel meselelerine de temas ettiğinden umumi eğilimler, her zaman olduğu gibi yine, bu konuşmalardan pek net olarak ve kolaylıkla anlaşılamadı. Yalnız bir tema, herkesin üzerinde kendi tarzına göre durduğu bir barış tema'sı ve bununla ilgili olarak Berlin ve Almanya meselesinin müzakere yolu ile halledilmesi arzusu, gereği gibi belirdi. Hattâ bazı hatipler, gelecekte Berlin için bulunacak formüle Birleşmiş-Milletlerin iştirak etmesi, meselâ Batı Berlinin garantisinin milletlerarası teşkilâta havale edilmesi ihtimali üzerinde de durdular.

Bu cereyan karşısında başlıca alâ-

kalıların durumunda ne gibi gelişmeler oldu? Evvelâ kaydetmek gerekir ki, gerek Krutçef, gerekse Dışişleri Bakanı Gromiko, bitirdiğimiz haftadan da evvel, Batı Berlin statüsünün muhafaza edilebileceği hakkında daha az yuvarlak sözler söylemişlerdi. Bu, ne gibi bir tesir gösterdi? İlk tesir Rusk-Gromiko görüşmelerinin kesilmemesi, hattâ daha önemli bir mülâkata yol açması şeklinde kaydedilebilir. Geçen hafta boyunca fasılalarla görüşen Birleşik Amerika ve Sovyet Rusya Dışişleri Bakanları Dean Rusk ve Andrei Gromiko, nihayet Sovyet Dışişleri Bakanının Başkan Kennedy ile görüşmesinin faydalı olacağı kanaatine varmışlardır. Mülâkat derhal tesbit edilmiştir. Bu temastan sonra Berlin ve Almanya meseleleri üzerinde Batılılar ile Sovyet Rusya arasında semereli müzakerelerin açılabileceği neticesine vâsıl olunursa, o zaman ilk iş olarak dört Batılı Dışişleri Bakanları toplanacaklardır. Hatırlarda olduğu gibi, bu bakanlar üç hafta evvel Washington'da buluşmuşlardı. Bu yeni toplantının Müşterek Pazar müzakereleri fırsat ittihaz edilerek Pariste yapılması ihtimali vardır.

Bir taslak

İki tarafın Berlin ve Almanya meselelerindeki resmi tavırlarında kayda değer bir gelişme olmamıştır. Bu konuda yapılan konuşmalardan da kati bir netice çıkarmak imkânsızdır. Ama ortada bir taslak vardır Bu birbiriyle irtibatı olmayan beyanlardan, yorumlardan, yayınlardan hasıl olmaktadır. Bu taslağı şöyle çizmek belki doğru olur:

Sovyet Rusya, Doğu Almanyayı bırakmamaktadır. Bırakmıyacaktır ve bu statükonun Batılılarca tanınmasını istemektedir. Fakat Sovyetler Batı Berlin statüsünün Batılılar için aynı derecede mühim olduğunu bilmelidir. Zira Batı Berlini terketmek, birçok kimsenin nazarında Batı Almanyada bir çözülme yaratacaktır. Keza, Batılıların Doğu Almanyayı tanımaları da yine böyle bir çözülmeye sebep olur ve işin sonunda bu, Batı Almanyanın Batılılarca kaybı demektir.

O halde Sovyetler Doğu Almanya ile bir barış andlaşması imza etse dahi, Batılıların bilhassa Berlin yollarında Pankow makamları ile yüzyüze gelmemelerini sağlayacak bazı tedbirler alınamaz mı? Böyle bir tedbir, Sovyetlerin Doğu Almanyadan vazgeçememesine mukabil, Batılıların da Batı Almanyayı muhafaza etmek gibi mâkul ve haklı taleplerinin yine mâkul cevabı olmaz mı? İşte bu noktada kara bulutların biraz dağılmış olduğunu düşündüren sebepler vardır.

Doğu Almanyanın Polonya ile yeni hududu olan Oder-Neisse hattı meselesine gelince, şimdilik bunu kurcalamamanın çâresi yok mudur? Sovyetlerin Batı Almanyada tahrik hareketlerine girişildiği hakkındaki şikâyet ve ittihamları şu veya bu tedbirle ortadan kaldırılamaz mı?

Hiç bir resmi mahiyeti olmamakla beraber, şimdi üzerinde çok konuşulan taslak budur.

Yumuşama mı, buhran mı?

Birleşmiş-Milletlerde bu taslak üzerinde konuşmalar cereyan eder

Dag Hammarskjoeld
Yeri dolmuyor

ve bir müzakere fikri gitgide kuvvetlenirken, bu gelişme milletlerarası teşkilât kulislerinde ve ilgili başkentlerde hissedilir bir ferahlık yarattığı halde, Batı Almanyada beklenmedik bir asabiyet ve heyecana yol açtı. Batılılar Almanya üzerinde tâvizlere mi hazırlanıyorlardı? Oder-Neisse hattı temelli bir mahiyet mi alıyordu? Belli belirsiz bahis konusu edilen silâhsızlandırılmış mahdut bölge Almanya üstünden mi geçecekti? Batı Berlin terk mi edilecekti?

Alman gazetelerinin gayet kinayeli bir lisanla sordukları bu suallerin ciddiye alındığı, ciddi gibi kabul ettirilmeye çalışıldığı bazı resmi beyanlardan da anlaşılmakta idi. O suretle ki, Birleşmiş-Milletlerde hissedilir bir ferahlık ve ümit havası eserken, Almanya yeni bir felâkete hazırlanır gibi bir tavır takınmıştır.

Bu arada Doğu Almanyanın birdenbire susması, Walter Ulbricht'in âdeta bir emre uyarcasına tahrik edici hücumlarına ara vermesi de birşeyler döndüğü intibaını uyandırmış, sanki Almanların gıyabında fısıldaşılıyormuş gibi bir hal ortaya çıkmıştır. Bundan kim faydalanmıştır? 17 Eylül seçimlerinden mağlûp çıkan Hıristiyan-Demokrat Parti, daha doğrusu bu partinin 86 lık lideri Şansölye Adenauer!..

Hıristiyan -Demokratlar bu seçimlerde mutlak çoğunluğu kaybetmişler ve diğer partilerle koalisyon tertibinde büyük güçlüklere uğramışlardır. Hıristiyan-Demokratların Sosyalistlerle bir koalisyonu düşünülemezdi, zira bu, her şeyden evvel Şansölyenin partisini dağıtırdı. Geriye kalan hür Demokratlar, yâni kısaca Liberal Parti ise, Hıristiyan -Demokratlarla işbirliği için mühim bir şart ileri sürmekte idi: Adenauer'in Başbakanlığı terketmesi...

Bu güç şartlar içinde "Müthiş İhtiyar" diye anılan Şansölyenin karışık bir manevraya girdiği görüldü. Şansölye, Sosyalistlerle müzakereye yanaşıyordu. Bunu gören Liberaller bir müddet neticeyi bekledikten sonra, tekrar müzakereye talip oldular ve gariptir ki, bitirdiğimiz hafta içinde Liberallerin ileri sürmüş olduğu şarttan bahsedildiği duyulmadı.

Şöyle bir hava yaratılmak isteniyordu: Batılılar Sovyetlerle müzakereye hazırlanıyorlar. Bu müzakerelerde ne gibi tâvizler verebilecekleri de belli değildir. İcabında Kennedy'ye meram anlatmağa çalışılacak, gerekirse Krutçefe kafa tutulacaktır. Bunu kim yapabilir? 12 senelik tecrübesiyle Dr. Adenauer'den başkası yapabilir mi? Erhard'mı? O iyi bir iktisatçıdır ve belki ilerisi için de iyi bir Başbakan namzedidir, fakat yüksek politika Adenauer'in tekelinde değil midir? Hele böyle bir zamanda Almanyanın kaderini ondan daha iyi kim tâyin edebilir?

Bu suretle, bitirdiğimiz hafta içinde Hıristiyan-Demokratlarla Liberallerin muttasıl konuştukları görüldü. Liberaller ilk şartlarında ısrar etmekten vazgeçmiş olacaklar ki, konuşmalar kesilmedi. Batı ile Doğu arasında müzakere ümit ve söylentileride, bu suretle kapanmış gibi görünen Adenauer devrini biraz daha uzatmak imkânlarını ortaya çıkardı.

KİTAPLAR

Terceme-i Manzume

(Şinasinin şiirleri, baskıyı hazırlayan Süheyl Bekan, Dün-Bugün Yayınevi, Külliyat III, 27 sayfa, 150 kuruş, Ankara, 1960, Doğuş matbaası)

Sâdece Türk edebiyatının değil, Türk düşünce hayatının da Batıya açılan ilk pencerelerinden biri olan Şinasi, eserleri arap harfleriyle yazılmış olduğu için, okul kitapları dışında bugünün gençliği tarafından pek iyi tanınmamaktadır. Dün-Bugün Yayınevi, çok yerinde bir çaba ile, Tanzimat devrinin bu büyük insanının eserlerini eksiksiz olarak yeniden kitaplıklarımıza kazandırma yolunu tutmuştur. Terceme-i Manzume, Şinasi külliyatının üçüncü eseridir. Daha önce de Dün-Bugün yayınevi Şinasinin Müntehebat-ı Eşar ve Şair Evlenmesi adlı eserlerini yeni harflerle yayınlamıştı. Terceme-i Manzume ise, Şinasinin Fransız şairlerinden yaptığı şiir tercümelerini içine almaktadır. Bugün artık bu kitap, sâdece bir tetkik eseri kıymetini taşımaktadır. Yâni, bu kitapta yer alan meselâ Lamartin'in, meselâ Rasin'in şiir tercümelerini okuyarak zevk almak mümkün değildir. Zira Şinasi bütün ilericiliğine rağmen gününün dil şartlarından kurtulamamış ve dilimize çevirdiği şiirleri de, yaşadığı günün edebiyat dilinden kurtaramamıştır. Kültür seviyesi vasat bir vatandaşın bugün Şinasinin bu tercümelerinden anlıyacağı, aşağı yukarı Fransızca asıllarından anlıyacağından daha ileri değildir. Rasin'in "Ce Dieu, maitre absolu de la terre et des cieux" mısraı, şöyle böyle Fransızca bilen bir okuyucu için anlaşılabilir de, Şinasinin aynı mısraı "Hüda-yi mutlak-ı arzü semâvât azze sübhâne" şeklindeki tercümesi ana dili türkçe olan bir genç tarafından aynı açıklıkla anlaşılamaz. Osmanlıca denen ve hele Tanzimatla, Tanzimattan sonra da Servet-i Fünûn devrinde konuşulan türkçe ile tamamen alâkası kesilen dil çorbasının aydınlarla aydın olmayanlar arasındaki anlaşma imkânlarını ortadan kaldırması maalesef Şinaside de kendisini göstermektedir.

Şinasinin, Batılı Türk edebiyatının temellerini atan insan olarak şiir, tiyatro, folklor ve manzum tercüme alanlarına ait dört eseri sağlığında basılmıştır. Şinasinin ölümünden sonra Ebüzziya Tevfik bu eserleri, "Şair Evlenmesi" hariç, yeniden bastırmıştır. Bu arada Şinasinin bir takım makalelerini de küçük kitaplar halinde toplamış ve bastırmıştır. Ebüzziya Tevfikten sonra Ahmet Rasim de, Şinasi hakkında hazırladığı monografiye -Matbuat Tarihine Methal, İlk Büyük Muharrirlerden Şinasi-, onun bazı şiirleriyle Şair Evlenmesinin tamamını almıştır.

1928'de yeni harflerin kabulü ile bütün bu eserler kısa zamanda unutulmaya yüztutmuştur. Hele zamanla Türk dilinin geçirdiği büyük değişiklik ise, bugün artık Şinasiyi, eski harfleri bilenlerce bile zor anlaşılır duruma sokmuştur. Ne var ki, edebiyat tarihçileri bu büyük insanı büsbütün de unutulmaya terketmemişler, edememişlerdir. Cumhuriyetin ilk günlerinden bu yana, okul kitaplarında daima Şinasiden söz edilmiş, onun bir takım yazılarının, bir takım şiirlerinin öğrencilere öğretilmesinde fayda mülâhaza edilmiştir. Ancak, okul kitaplarında yer alan üç beş şiir, üç beş makale ile Şinasiyi bütün genişliğiyle tanımaya imkân yoktur. Türk edebiyatına geniş etkileri olmuş bir insanı, iyice tetkik edebilmek, iyice tanıyabilmek, sâdece bu işin tarihçesini yapanlar için değil, hemen her Türk aydını tarafından arzulanan birşey olmalıdır. İşte bu hususu göz önünde tutan Dün-Bugün yayınevi, Şinasiye ait ne kadar eser varsa, bunların tamamını son derece büyük bir dikkat ve itina ile, Şinasi üzerinde ihtisası olan Süheyl Bekanın da himmetiyle tek tek dilimize yeniden kazandırmaktadır.

Terceme-i Manzumede yer alan şiirler, sâdece Şinasinin Fransızcadan yaptığı tercümeler değildir. Aynı kitabın içinde, Şinasinin kendi şiirlerinin gene Şinasi tarafından Fransızcaya yapılmış tercümeleri de yer almaktadır. Dikkatli ve itinalı bir edebiyat tarihçisi tarafından hazırlanmış olan Terceme-i Manzumede şiirlerin fransızca ve türkçe asılları olduğu gibi yer almakta, ayrıca, kısa dip notlarıyla da bugünün gençlerinin anlıyabileceği bir dille açıklamalar yapılmaktadır.

Edebiyatımızın büyük ustalarından biri olan Şinasiyi bütün cepheleriyle tanımak isteyenler için, Dün-Bugün yayınevinin çıkardığı külliyat serisini toptan okumakta büyük fayda vardır.

Bir Kadına Mektuplar

(Bekir Tünayın nesir denemeleri, Ajans Türk Matbaası, Ankara, 1961, 67 sayfa, 3 lira)

Bir Kadına Mektuplar adlı kitapta 63 mektup var. Her biri kitabın ufacık sayfalarından birini kaplayan bu mektuplar temiz, duru bir dille yazılmış samimi göz yığınlarından ibaret. Anlaşılan Bekir Tünay, duygularını nazmın o pek ölçülü biçili kalıplarına uydurmayı göze alamadığından, söylemek istediklerini nesrin sere serpe kollarına bırakmış. Mektuplardan, Bekir Tünayın bir asker olduğu, hem de yıllanmış, onbeş yirmi yıl komut vermiş, komut almış bir asker olduğu, imkânı yok anlaşılmıyor. Son derecede yumuşak, azıcık içli, azıcık melankolik cümlelerde hiç durmadan bir büyük aşk terennüm ediliyor.

Bekir Tünayın mektuplarında dile gelen aşk biraz dəmode bir aşk. Bugün artık bu kadar gözü yaşlı, bu kadar içli bir aşkı bulmak mümkün değil. Yazar bu kitabını yayınlamakta biraz geç kalmış. Zira kitap bugünün hayli maddeci, hayli katı gerçeklerine taban tabana zıt. Bu mektuplar olsa olsa, Fecr-i Âti veya Servet-i Fünûn devri edebiyatının duyuşu ve görüşü. Ama, bugünün diliyle kaleme alınmış mektuplar. İşte bunlardan bir misal:

"Sen benim doymadığım değil, tatmadığım sevgilisin. Senin yüzünden dillere destan olmuşum, senin yüzünden!.. Ama sen yine de habersizsin, sevildiğinden!..

Sâdece bana aşık diyorlar... Seni, kim tanıyor, kim biliyor?.. Kimbilir, bilmediği halde, seni kimler seviyor!..

Denizleri düşünürüm bazan.. Bazan da martıları.. Kucaklamak ister arzularım zamanı... Tutsam da, tutmasam da içimde zaman!..

Hırçınlıklarımın arkasında sen varsın. Heyecanlarımda sen... Varlığımda erittim varlığını. Söndürmek elinde değil, elinle yaktığımı.."

Ankara

Gönüllüler

Hatice Önat, yeşil üniformalı genç kızlara tatlı tatlı baktı, sonra çok yumuşak, mütevazi bir sesle:

"— Gönüllüyüz, her işi yaparız. Bize nerede ihtiyaçları varsa, oraya koşarız. Hastalar için bandajlar keser hazırlarız, bebekleri besler, altlarını değiştiririz, daha büyük çocuklarla meşgul olur, onlara bilgi verir, kitap okur veya mektuplarını yazarız. Gelir temin etmek için çaylar tertipler, elişleri hazırlar ve satışa çıkarırız. Çocukları mânen kuvvetlendirmeye çalışır, hastahanedeki yalnızlıklarını unutturmaya gayret ederiz. Daha birçok işler yaparız. İcabederse muslukları temizleriz, eşya taşırız.." diye konuştu.

Genç kızlar pembe önlüklü, ufak tefek yapılı, bu çok zarif hanımı dikkatle dinliyorlardı. Kısacık saçlı küçük bir Amerikalı genç kız, arkadaşlarına birşeyler sordu, sonra çok ciddi bir tavırla:

"— Bütün bu işler için haftada iki saat çok az değil mi?" diye sordu.

Hatice Önat, muntazam dişlerini göstererek güldü:

"— İsterseniz ilerde daha çok gelirsiniz. Ama şimdilik, herkesten haftada iki saatçiğini istiyoruz. Okulunuz var, dersleriniz var. Zaten, herkes, hastalara haftada iki saatini verse, düşünün, ne çok saat eder! Şimdi hepiniz önlüklerinizi giyindiniz, hazırsınız değil mi? Sizleri Baş Hemşire Şerife Sözeriye götüreceğim. O da hastahaneyi dolaştırarak, size tatbikî bir ders verecek. Meselâ bebeklere mama yedirmesini, biberon tutmasını öğreneceksiniz" dedi.

Yeşil önlüklü küçük genç kızlar birden kaynaştılar. Heyecanlanmışlardı. O gün Hacettepe Gönüllüler Servisine kayıtlarını yaptırtmışlardı. Çocukları çok sevdikleri için bu işe kalkışmışlardı ama, bu onlar için yepyeni bir âlemdi. Hatice Önat onların akıllarından geçenleri anlamış gibi birden ciddileşti:

"— Çocuklar, sakın korkmayın. Burada nazarî ve tatbikî dersler göreceksiniz. O zaman bebeği tutmak ta, altını değiştirmek te öyle kolaylaşacak ki.." dedi.

Bir kaynaşma daha oldu, sonra hep birden odadan çıktılar.

Yeşilliler, pembeliler..

Hatice Önat, Hacettepe Çocuk Hastahanesi Gönüllüler Servisinde çalışmaktadır ve genç yardımcıların lideridir. Her yıl hastahaneye yardım için müracaat eden liseli genç kızlarla meşgul olur ve onlara, Baş Hemşire Sözeri ile beraber, çocuk bakımı için elzem olan bilgiyi verir, sonra da onlarla beraber, haftada bir gün servislerde çalışır. Genç yardımcılar içinde de, Gönüllüler içinde de pek çok yabancı, özellikle pek çok Amerikalı vardır. Genç yardımcılar, kendilerine yeşil üniforma seçmişlerdir. Gönüllüler ise pembe önlükler giyinmektedirler.

Pembe bir önlük koridorun bir ucunda göründüğünde koğuşlarda

bir bağrışmadır başlar ve çocuklar yattıkları yerden el hareketleriyle veya bağrışarak Gönüllüleri başuçlarına çağırırlar. İçlerinde uzun yıllar hastahanede kalanlar vardır. Bunlar Gönüllülerle öylesine kaynaşmışlardır ki, lisan bilmeyen yabancılarla bile hareketlerle anlaşmakta, oyunlar oynamakta, onlardan çeşitli yardımlar istiyebilmektedirler. İki yıldır "karayara" hastalığını çeken çocuklar, Gönüllülerin en yakın dostlarıdırlar. Birgün birdenbire hastalanmışlar, renkleri kararmış, yüzleri ve derileri tüy içinde kalmıştı. Aynaya baktıklarında kendi kendilerinden korkmuşlardı. İşte bu acı hatıralarını birazcık aydınlatabilen en güzel şeylerden birisi de, bu pembe önlüklerdir. Bir hasta çocuk iyileşmiş ve evine gitmişti ama, orada günlerce yemek yemek istememişti. Annesi bir hemşire önlüğü giyince, çoçuğun iştihası yeniden açılmıştı.

Gönüllülerin en çok iş gördükleri bir yer de, Fizik Tedavi Servisidir. Doktor ve hasta arasında bir üçüncü şahıs olarak Gönüllü, pek çok faydalı olabilmekte, hastanın doktora soramadığı şeyleri öğrenip, onun mâneviyatını yükseltebilmektedir. Çocuk felçlerinde mâneviyatın, iyi olmak azminin önemli bir rol oynadığı, böylece defalarca meydana çıkmıştır. Bir Gönüllü, Macide Tunca bu sahada ilgi çekici bir tecrübe geçirmiştir. Mehmet Kodaman isminde küçük bir çocuk bundan bir sene kadar evvel çocuk felcinden bütün âzaları meflûç halde hastahaneye gelmiştir. Mehmet o zamanlar yalnızca başını kıpırdatabilmekte idi. Fakat iyileşeceğine inanmak istiyor, kendisine bakan Gönüllü Macide Tuncaya hep, birgün yürüyüp yürüyemiyeceğini soruyordu. Çocuktan pek ümit yoktu ama, Macide Tunca ona acıdığı için, daima ümit verme yoluna gitti. Çocuk buna öylesine inandı ki, fizik tedavide kendisine yaptırılan birçok hareketleri gece uykusunda tekrara başladı. Macide Tunca yaz tatiline gittiğinde çocuk bir hayli iyileşmişti, fakat tatil dönüşünde onu koridorlarda koşar bulacağını doğrusu ümit etmemişti. Bu, hakikaten güzel bir sürpriz olmuştu.

Genç yardımcılar dağıldıktan sonra, Hatice Önat pembe önlüğünü çıkardı ve Gönüllüler odasına gitti. Gönüllüler hastahane idaresinden kendilerine bir oda temin edeli henüz pek fazla zaman olmamıştı ve belki bu yüzden henüz odaları pek karışıktı. Gönüllülerin Amerikalı başkanı Camille Lanza bir yandan odayı tanzim ediyor, bir yandan yeni yıl programını elden geçiriyordu. Bayram günleri hastahanedeki bütün çocuklar muhakkak hediye almalıydılar. Lanza hastahanede bayram geçiren bir çocuğun hediyesiz kalması fikrine tahammül edemez ve daha bir bayram biterken diğerine hazırlanırdı. Bunun için pek yakında İsveç sefaretinde tertiplenecek olan meşhur bazarın hazırlıklarına başlamıştı ve eşten dosttan, çocuklara başka şekilde yardım edemiyeceklerden bazarda satışa çıkarılabilecek hediyelikler, el işleri topluyordu.

Lanza için bir hastahanede ilâç kadar elzem olan birşey de şefkattır, ilgidir. Arkadaşlarıyla beraber, hastahaneye bunu vermeye çalışmaktadır.

Kadın Gözüyle

Yeni Usûl

Jale CANDAN

Şair, "felâket en iyi mekteptir" demiş. Bunca ıstıraptan sonra memleket ufuklarında beliren bir pembe ışık, bence şairi doğrulamaktadır. Ders alana, felâket hakikaten çok şey öğretiyor. Pembe ışık, C. H. P. nin, içinde bulunduğumuz seçim kampanyasında memlekete getirdiği, bizim için çok yeni bir seçim mücadelesi usûlünün halk tarafından iyi karşılanmış olmasıdır. Tecrübeli parti, seçim beyannamesiyle, plânlı programı, câzip, fakat ölçülü vaitleri ve özellikle siyasi hasımlarına karşı elden bırakmadığı olgun ve ağırbaşlı tutumu ile en karamsar vatandaşlara bile inanç vermiş ve hattâ hissen eski Demokrat Partiye bağlı birçok kimselerin de, için için, biricik emniyet ve huzur umudu olmuştur. Bunda, Yassıada kararları konusundaki samimi, fakat ciddi tutumunun da rol oynadığı muhakkaktır.

C. H. P., demokrasiyi memlekete getiren partidir, fakat bugün omuzlarına yüklendiği ödev bunun kadar, belki bundan da önemlidir. Bugün C. H. P. yeni bir mektep açmıştır ve siyasi hasımlarına hocalık etmekte, onlara demokrasi dersi vermektedir. Demokrasilerde siyasi partiler elbette ki birbirleriyle mücadele eder, hattâ birbirlerini, güttükleri politika bakımından, icraat bakımında, plân ve program bakımından, zihniyet bakımından hırpalarcasına yererler. Fakat buna dedikodu, iftira, şahsi kin veya antipatiler hiçbir şekilde karıştırılamaz. Demokrasilerde oy kazanmak için halkı muayyen fikirlere inandırmak, ikna etmek te gayet tabiidir ama, bu da onlara memleket aleyhinde tâvizler vermek mânasına gelmez. Oy kazanmak için gericiliğe, orman tahribine, din yobazlığına göz yuman kimse politikacı değil, olsa olsa vatan hainidir. Oy kazanmak çabası meşru hududu aşınca, demokrasiyle hiçbir ilgisi kalmaz.

Demokrasilerde güzel konuşmak, halkı ikna etmek bakımından, elbette ki önemlidir, ama demagoji başka şeydir, güzel konuşmak başka şey. Siyaset adamı yalan söyliyen adam değildir. Siyaset adamının bir sözü diğerini yalanlamamalıdır. Tabii, tutumu da... Kelime cambazlığı yapmadan, meydanlarda suni gövde gösterileri tertiplemeden ve develerin kanını akıtmadan da insan pekâlâ siyaset yapabilir ve halkın kalbini kazanabilir.

Pek karamsar olduğumuz bir devirde, C. H. P. nin tutumu hepimize yeni bir umut vermiştir. Belki küfürsüz, mizansensiz, olaysız meydan mitingleri eski ekole mensup bazı politikacıları bir süre için sudan çıkmış balığa çevirecektir ama, usûl daha şimdiden tutunmuştur. Çünkü halk, artık eğlence istemiyor, huzur ve istikrar istiyor.

İngilizce konuşan kır saçlı, al yanaklı, badem bıyıklı sempatik zat sözlerini sanata sevgi ve Türkiyeye dostluk kelimelerile bitirdikten ve konuşması, Amerikan Haberler Bürosu mensuplarından biri tarafından türkçeye çevrildikten sonra, sözü, nutuk vermeğe ziyadesiyle meraklı, fakat böylesi merasimlere alışkın olmadığı için hareketlerinden şaşkınlık akan, yine kır saçlı orta boylu, dolgunca bir adam aldı ve al yanaklı, sempatik zatın sevgi ve dostluk gösterisi mahiyetindeki sözlerine aynı sözlerle karşılık vermeğe çalıştı. Konuştukça açıldı, açıldıkça konuştu. Sonra birdenbire sustu. Geniş bir soluk aldı. Ferahladığı anlaşılıyordu. Yeniden dâvetlilerin arasına karıştı.

Fakat, irticalen söylenen sözler bir bakıma ne kendisini, ne de dinleyenleri tatmin etmişti. Hızını alamıyan nutuk meraklısı zat, bu defa, tanıdığı bazı hanımlara iltifatlar yağdırmağa koyuldu. Bir ara, mevkii itibariyle büyük yemekli toplantılarına her zaman çağrıldığı bir cemiyetin bir hanım üyesine, sitemkârane şekilde:

"— Beni son toplantıya neden çağırmadınız?" diye sordu.

Muhatap hanım, gayet nazikâne bir tavırla:

"— Beyfendi, toplantı seçimden sonra yapılacaktır. Bu itibarla, yeni Bakanın çağrılacağını sanıyorum" karşılığını verince, nutuk meraklısı zat, bu beklenmedik cevap karşısında irkildi ve gülümsiyerek:

"— Siz beni gene dâvet edin.. Belli olmaz" diye mırıldandı.

Adamın bu sözleri, dinleyiciler arasında gülümsemelere yol açtı.

Hadise, bitirdiğimiz haftanın sonlarında, perşembe akşamı, Ankara Devlet Operasının fuayyesinde geçiyordu. İngilizce konuşan sempatik zat, Amerikan Büyükelçisi **Reymond Hare**, onun dostluk konuşmasına gücü yettiğince mukabelede bulunmağa çalışan ve bir cemiyetin yemekli toplantısına çağrılmadığı için kırgın görünen adam da, C.K.M.P. li Milli Eğitim Bakanı **Ahmet Tahtakılıç**tı.

Yeni mevsime İnci Avcıları adlı eserle giren Devlet Operası, temsilin galasına Ankaranın seçkin simalarını dâvet etmişti. Fuayyenin ön sıralarında İçişleri Bakanı **Nasır Zeytinoğlu** eşiyle beraberdi. M.B.K. dan **Suphi Karaman, Haydar Tunçkanat, Kâmil Karavelioğlu, Muzaffer Yurdakuler**, Çalışma Bakanı **Cahit Talas**, Basın - Yayın Bakanı **Sahir Kurutluoğlu**, Ulaştırma Bakanı **Orhan Mersinli** galânın şeref misafirleriydiler. Ayrıca Fransa Büyükelçisi **Henry Spitzmuller**, İngiltere Büyükelçisi ve eşi de bulunuyorlardı. Amerikan Büyükelçisi Raymond Hare alkışlarla karşılanan samimi bir konuşma yaparak, Türk ressamlarından **Bedri Rahmi Eyüboğlu** ve **Kemal Özbel** tarafından desenlenmiş iki vazoyu Devlet Tiyatrosuna armağan etti. Büyükelçinin bu jesti takdirle karşılandı. Devlet Tiyatrosu Genel Müdürü **Cüneyt Gökçer** ise, tiyatro adına, Büyükelçiye teşekkürlerini bildiren birkaç söz söyledi.

Bu arada eğlenceli olaylar da cereyan etti. Meselâ, Büyükelçi konuşmağa başladığı sırada enteresan hareketleriyle dikkati çeken birinin kalabalığı yararak kenardaki oturacak yerlere yaklaştığı ve önündeki bir hanıma:

"— Teyzeciğim, biraz müsaade eder misiniz?" diyerek, ileri geçmeğe çalıştığı gözden kaçmadı.

Kendisine "teyzeciğim" denilmesinden fena halde sinirlenmiş olan hanım, enteresan hareketli şahsa dik dik baktı, yüzünü öbür yana çevirdi. Fırsattan istifade eden bey ise kendini ön saflara atıverdi. Beyin adı **Zeki Mürendi**.

Ahmet Tahtakılıç
Bir dokum bin igit

Raymond Hare
Güzel Amerikalı

İnci Avcıları Türkiyede ilk defa sahneye konuluyordu. Operanın rejisörlüğünü **Ertuğrul İlgin** yapmaktaydı. **Suna Korad**, Leylâ rolünde, **Özcan Sevgen** ise Zugra rolünde başarılıydılar.

★

Haftanın ikinci mesut hadisesi, cumartesi akşamı Ankara Ordu Evinde bir kokteylle tesit edilen nikâh töreni oldu. Yeni evliler M.B.K. nın tek bekâr üyesi **Şükran Özkaya** ile İstanbulun C.H.P. li avukatı **Günseli Orcandı**. Gerçi nikâh İstanbulda kıyılmıştı ama, genç evliler Ankaradaki dostlarını da ihmal etmediler.

Haftanın sonundaki o cumartesi akşamı saatlerin 18.20'yi gösterdiği sırada, Ankaranın yeni Ordu Evi binasının alt salonu Özkayaların misafirleriyle doldu. Gecenin şeref misafiri Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral **Cemal Gürseldi**. Gürsel, kokteyle en erken gelen misafir oldu. Salonun şeref köşesinde kendisine ayrılan koltuğa oturdu ve doktorunun müsaadesini alarak viskisini yudumladı. Bir müddet sonra genç evliler Başkanın yanına geldiler ve Özkaya kumandanının elini öptü, eşi ise, Gürselin nâzik tebrikine mütebessim bir eda ile mukabele etti. Gecenin diğer dâvetlileri M.B.K. nın tam kadro halinde gelmiş bulunan üyeleriydi. İhtilâlciler, Tuğgeneral **Mucip Ataklı** hariç, sivil giyinmişlerdi.

Haberler

Armağanlar

Türk Dil Kurumu her yıl, sonuçları 26 Eylül Dil Bayramında açıklanan, "Bilim ve Edebiyat Ödülleri" verir. Bu yıl ödül kazanan eserler de Dil Bayramı günü açıklandı.

"Hikâye Ödülü"nü, genç kuşağın tanınmış hikâyecilerinden **Tarık Dursun K.** nın Düşün Yayınevince çıkarılan Güzelavratotu adlı hikâye kitabı: "Deneme -Eleştirme- Gezi Ödülü"nü, daha önce Ataç Deneme Armağanını da kazanmış olan, günümüzün en aklı başında eleştirmecisi olarak tanınmış **Memet Fuatın** "de Yayınevi"nce çıkarılan Düşünceye Saygı adlı deneme kitabı; "Çeviri Ödülü"nü de **Azra Erhatla A. Kadirin** manzum olarak ve büyük bir başarıyla türkçeye kazandırdıkları ünlü dünya ozanı **Homeros**'un İlyadası kazanmıştır. Bu çevirinin ilk kitabı, 1959 yılında, gene Türk Dil Kurumu aracılığıyla verilen Habib Edip Törehan Armağanını almıştı.

Şiir, roman, tiyatro bölümlerinde bu yıl da ödül verilmemiştir. Tiyatro bölümüne yalnız bir eser katılmıştır. Bu eserin ödül almaması kadar doğru bir şey olamaz. Çünkü bu, sâdece iyiniyetli bir amatör denemesidir. Roman bölümü ödülüne de aday olan tek eser vardı. Seçici Kurulu, herhalde, tek eser üzerinde bir değerlendirme yapmayı uygun görmemiş olacaktır. Ama şiir bölümünde iş böyle değildir. Üç yıldan beri ne şiire, ne de romana ödül verilmiştir. Ama bu yıl şiir bölümü ödülüne aday eserler arasında pekâlâ ödül kazanabilecek eser bulunabilirdi. Nasıl ki, önceki yıllarda bulunmuştu. Böylece, en canlı ve Türkiyede en çok eser verilen bir tür, bu yıl da ödülden yoksun kalmıştır.

Bu yıl "Bilim Ödülü"ne hiç bir eser gelmemiştir. Bu yüzden, Bilim Seçici Kurulu toplanmamıştır.

"Yuvaya Dönüş"

Geçen yılın ortalarında Devlet Tiyatrosundan ayrılarak büyük bir cesaretle Ankarada Meydan Sahnesini kurmuş olan genç sanatçılar arasında **Nur Sabuncu** da vardı. Mevsim sonunda Nur Sabuncunun birdenbire tiyatrodan ayrıldığı duyuldu. Genç sanatçı artık tiyatroya veda ettiğini söylüyor, daha sâkin bir yaşama düzenine girmeyi arzuladığını, çeviriler yapacağını belirtiyordu. Kendisini yakından tanıyanlar, sözlerini sessizce dinlediler, sonra, "Sen tiyatrosuz yapamazsın" dediler. Nitekim, dedikleri çıktı. Nur Sabuncu, bu mevsim başında gene Meydan Sahnesinde Ankaralı seyircilerin karşısına çıkacaktır. Beş altı aylık bir deneme sonunda sanatçının, bir kere daha, sahnesiz yapamıyacağını anladığı anlaşılıyor. Doğrusu, sevindirici sonuç!

"Günün Adamı"

Tanınmış hikâyeci ve tiyatro yazarlarından **Haldun Tanerin** bir oyunu vardır. Düşükler devrinde günün konusu olan, tam Şehir Tiyatrolarında oynanacağı sırada, bir sanat eserine dahi tahammülleri kalmıyanların o kendi başlarını yiyen tutumları yüzünden seyirci önüne çıkamıyan eserin adı, "Günün Adamı"dır. Aradan birkaç yıl geçtikten, sonra Taner, bu oyununu yeniden ele almış, gerekli düzeltmeleri yapmış, İstanbul seyircisinin huzuruna çıkmak üzere **Ulvi Uraza** teslim etmiştir.

Gerçekten büyük bir oyuncu olduğunu kısa zamanda dostuna da düşmanına da kabul ettiren Ulvi Uraz, geçen mevsim sonunda "Dost Oyuncular" adlı bir tiyatro kurmuştu. Sahneye koyuculuğunu ve başrolünü Ulvi Urazın yapacağı Günün Adamı adlı oyunun geniş ilgi uyandıracağı umulmaktadır.

Tarık Dursun K.
Yeni başarılar

Cahit Sıtkı Günü

Genç yaşında, onulmaz bir hastalık sonucu öte dünyaya geçen yeni Türk şiirinin baş ustalarından **Cahit Sıtkı Tarancının** önümüzdeki hafta beşinci ölüm yıldönümüdür. Sanatsevenler Klübü, takdire değer bir kadirbilirlik göstererek ozanın ölüm yıldönümü için bir anma günü düzenlemiştir. O gün, sanatçının yakın arkadaşları anılarını anlatacaklar, ozanın hayatı ve eserleri hakkında konuşmalar yapılacak ve şiirleri okunacaktır.

Boğaz ola!

Sanatsevenler Klübü, yeni mevsimin ilk yemekli toplantısını bitirdiğimiz haftanın sonlarında birgün, klüp lokalinde yaptı. Ankaradaki pek meşhur sanatçıların çoğunun hazır bulunduğu bu danslı, yemekli, içkili toplantı, gecenin geç saatlerine kadar devam etti. Yenildi, içildi, eğlenildi. Bu kadar iş arasında elbette ki sanata sıra gelmedi. Herkes elden geldiğince ve imkânlarına göre başka hünerlerini göstermeğe çalıştı.

Ayhan Dürrüoğlu resim sergisi

Genç kadın ressam Ayhan Dürrüoğlu, mevsimin ilk resim sergisini evvelki hafta Sanatsevenler klübünde açtı. Sergide, sanatçının 30 dan çok eseri vardır.

Ankara

Bir yılın hesabı

Geçen yıl içinde başarılı konserler oldu, başarısız konserler oldu, faydalı adımlar atıldı, zararlı adımlar atıldı. İyi ve kötü konser olağan birşeydir. Herhalde üzerinde durmaya bile değmez. Ama geçen yılın hesabı görülürken, Türkiyenin müzik hayatını etkileyecek kadar önemli olayları dikkatle ayıklamakta, gün ışığına çıkarmakta da mutlaka fayda vardır. İyi yapılan işler bilinmeli ve doğru yolda yürümeye devam edilmelidir. Buna mukabil yanlış adımlar geri alınmalı, sebepler üzerine eğilip, açılan yaraların en kısa zamanda onarılması yoluna gidilmelidir.

27 Mayıs İnkılâbından sonra müzik kurumları içinde en derin yarayı Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkası aldı. Bu topluluk, Türkiyenin Batı örneği üzerine kurulmuş en eski topluluklarından biridir, temelleri tam birbuçuk yüzyıl önce İkinci Mahmud tarafından atılmıştır. İşte bu topluluk, kuruluşundan birbuçuk yüzyıl sonra kendi kardeşlerinden en büyük darbeyi yedi. Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkası Albay İhsan Künçerin yönetiminde kısa zamanda sıradan bir kıt'a bandosu olmaktan çıkmış, dünyanın sayılı senfonik nefesli çalgı topluluklarından biri haline gelmişti. Fakat İhsan Künçer 27 Mayıstan önce emekliye ayrıldı, ondan sonra da yüzbaşıdan yukarı bütün rütbeler emekliye sevkedilip, şeflik kürsüsüne çalgıcı subayların en kıdemlisi geçirildi. Halbuki bu memleketin İhsan Künçer gibi bir sanatçıya daha çok ihtiyacı vardır. İhsan Künçer, bu toplulukta onsekiz yıl solo klarinetçi olarak çalıştıktan sonra Fransaya giderek Schola Cantorum'un şeflik bölümünden pekiyi dereceyle diploma almıştır. Hem bir klarinet virtüozudur, hem iyi piyano çalar, armoni ve orkestrasyon bilir, hem de şeflik tahsili yapmıştır. Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasına senfonik çehresini veren, mızıkayı merasim alanlarından çekip konser salonuna oturtan, mızıka okulunu kuran hep odur. Herhalde yerini dolduracak birini bulmadan İhsan Künçer gibi bir sanatçıyı hizmet dışına çıkarmak, hele Cumhurbaşkanlığı Armoni Mızıkasının başına şeflikle zerrece ilgisi bulunmayan bir çalgıcıyı geçirmek, en hafif ifadeyle, doğru birşey olmamalıdır.

Nitekim, Türk ulusunun ve Türk ordusunun her yerde yüzünü ağartan Armoni Mızıkası, kısa zamanda, uluslararası şenliklerde sâdece 40 rakamını yazmasıyla, yürüyüşüyle dikkati çeken, doğru dürüst marş bile çalamıyan bir kıt'a bandosu haline geldi.

Bu, geçen yılın müzik hayatımıza vurduğu darbelerden sâdece bir tanesidir ve eğer Türkiye Batıya doğru yürüyüşüne devam edecekse bu hata mutlaka onarılmalıdır.

Radyo ve müzik

İkinci darbe ise Ankara Radyosunun müzik yayınlarına vurulmuştur. AKİS, 316. sayısında bu konuya geniş yer vermişti. Hatırlanacağı gibi 1960 yılının Ağustos ayında Radyonun Müzik Yayınları Şefliğine geçen devri hatırlatır şekilde bir tâyin yapılmıştı. O tarihten sonra da Radyonun kırdığı potlar, devirdiği çamlar bini aştı. Herhalde Türkiyede akrabaların yerini uzmanların alacağı bir çağ da gelecektir. Türkiyede yaşayan müzik meraklıları, izahlı müzik saatinde cahillerin kendilerine ders vermesinden ve gün aşırı Peer Gynt Süitini, Şehrazatı dinlemekten bıkmıştır. Radyonun müzik yayınlarını yöneten uzmanlar, Haendel'in İtfaiye Müziği -Haendel'in böyle bir eseri yoktur- adıyla gönderilen ve Bach'ın, Webern'in, Purcell'in, Mozart'ın pek bilinen eserlerinden kurulmuş bir süiti yayınlayacak, bu uydurma bandı yollayan muzip dinleyiciye allı pullu teşekkür mektupları yazacak kadar geniş müzik kültürüne sahip kişilerdir ve kırdıkları potların üzerinde rahat rahat oturmaya devam etmektedirler. Ne var ki, akrabalara sırt dayayanların ömürleri hiç bir zaman uzun olmamıştır. Ankara Radyosunda açılan yaralar er geç onarılacaktır.

Ayhan Baran
7000 lei kazandı

Haberler

Bu yıl Bükreşte 5 ile 20 Eylül tarihleri arasında yapılan Uluslararası George Enescu yarışmasının ikincisine iki Türk şarkıcısı katılmıştır: Basso Ayhan Baran ve bariton Halûk Alatam. Ayhan Baran bu yarışmanın erkek şarkıcılar bölümünde beşinci mükâfatı almıştır. Aslen mimar olan Halûk Alatam ise, daha birinci elemede takılmış ve mimari eserleri incelemek üzere Romanyayı dolaşmaya başlamıştır.

★

Yıllardan beri İstanbulda çalışan viyolonist Enver Kapelman, Radyo Salon Orkestrasını hortlatmak üzere Ankara Radyosu tarafından başkente dâvet edilmiş ve büyük bir zevkle yeni görevine başlamıştır. Kokmuş Salon Orkestralarının canlanmasıyla Ankara Radyosunun müzik yayınları, kalite yönünden, toprak seviyesinin de altına inmiş olmaktadır.

★

Viyana Senfoni Orkestrasının beş tane nefesli çalgı solisti tarafından kurulmuş olan dünyaca tanınmış bir oda müziği topluluğu 24 Ekim tarihinde Operada bir konser verecektir. Bu toplulukta Camillo Wanausek flüt, Friedrich Waechter obua, Richard Schönhofer klarinet, Ernst Mühlbacher korno ve Leo Cermak fagot çalmaktadır.

★

Besteci İlhan Usmanbaş son günlerde kendini hummalı bir çalışmaya kaptırmıştır: Değerli sanatçı, bestelediği eserleri kaleme alabilmek için sabahtan akşama kadar nota kâğıdı çizmektedir.

SİNEMA

Festivaller

"Yaprak Dökümü"

Cannes, Berlin, Moskova ve Venedikin arasına sıkışmış kalmış Locarno ve San Sebastian gibi küçük film festivallerinin büyüklere karşılık tek üstünlükleri, birer ticaret panayırı hüviyetinden çok, genç sinemacıların cesaretle eserlerini gün ışığına çıkardıkları birer sanat alanı oluşlarındadır. Gerçi büyük festivallerde çok ciddi kişilerden meydana gelmiş saygıdeğer jüriler kurulmakta, bu jüriler de çoğu kere görevlerini hakkıyla yerine getirmektedirler ama, festivallerin ana amaçları -meselâ bu yılın Cannes, Berlin ve Venedik festivallerinde olduğu gibi- bir Henri Colpi, bir Michelangelo Antonioni veya bir Alain Resnais'yi değerlendirme yerine, dünyanın yedi iklim dört bucağından gelmiş filmlerden hemen hazır bir ortak pazar kurmak ve oracıkta alışveriş yapmaktır. Saygıdeğer jüriler diledikleri kadar işinin ustası kişileri madalyalar, altın palmiyelerle mükâfatlandırsınlar, işin bu yanı, alıcıları katiyen ilgilendirmemektedir. Onlar için önemli olan, iş yapma ve büyük yayılma gücüne sahip filmlerdir. Bu tür filmleri ise ustalardan çok, hiç adı sanı duyulmamış veya adını büyük rejisöre çıkartmamışlar mükemmelen becermektedirler. Büyük festivallerde bu çeşit ticari manevralar suyun altında ve üstünde geliştirilirken, küçük, yarı adsız festivallerde durum, daha başka bir manzara arzetmektedir. Her ne kadar sinemanın ustaları küçük festivallere pek itibar etmiyorlarsa da, gençler için böyleleri bir çeşit açık alan sayılmaktadır. Bu alan festivallerinin en bellibaşlı olanları da Locarno ile San Sebastian'dır.

1961 yılı Locarno'su yılın en başarılı festivali sayıldı. Festivale çağrılan sinema oyuncuları arasında pek ünlü kişiler, öyle adım başına soyunup dökünen starlett'ler de olmamasına rağmen Locarno, herşeyden önce çağdaş sinemanın yeni eğilimlerine yönelme yolunu seçmişti. Hele bu yıla ait olanı, bütünüyle gençlere ayrılmıştı. Gerçi Locarno'da meselâ bir "Une femme est une femme" veya Venedike saklanan bir "L'Année derniére a Marienbad"lı Fransızlar yoktu, yoktu ya yine de bir Rouch'un "La Pyramide Humaine"i, Claude de Givray'in "Tire-au- Flanc"ı ve yarışma dışı katılan Rivette'in "Paris Nous Appartient"i vardı. Bunlardan Givray"in "Tire-au- Flanc"ı büyük bir ilgiyle karşılandı ve gürültülü kahkahalar koparttı. Givray'in filmi, Tati'den bu yana ortaya konulan ikinci bir saf komedi olduğu fikrini tartışmasız kabul ettirdi. "Tire - au-Flanc"ın bilhassa birinci bölümünde, en doğru bir inceleme ile askerlik hayatının komikliğini yansıtmasını ustaca beceren Givray, Tati okulunun en başarılı öğrencisidir. Givray'in bu filmine komik bir dokümanter denemesi demek bile mümkündür.

Locarno festivalinin en beğenilen iki filmi, "Pyramide Humaine" ile "Tire-au- Flanc"ın herhangi bir armağan derecesini bile tutturamamış olmaları, bu yılın festival jürisinin pek öyle saygıdeğer kişilerden kurulmadığı gerçeğini de ortaya koydu. Birinci armağan olan Altın Yelken, Kon İchikawa'nın "Nobi" adlı filmine-o da senaryosunun ilgi çekici bir hikâyeyi anlatması yüzüsuyu hürmetine-verildi. İkinci armağanlar-iki Gümüş Yelken-iki gençlik filmine, Henri Brandt'ın "Biz Çocukken.."i -İsviçre- ile Kasimierst Kutz'un "Trende Panik"ine verilmesi de jürinin sağlamlığına karşı kuşku uyandıran sonuçlardır. Brandt "Biz Çocukken.."inde şairane bir tarzda bir Savoie köyündeki öğretmenin hayatını hikâye ederken-ki tenkitçilerce Rouch'la eş değerde görülmüştür-Kutz, bunun tam tersi ve havada bir hikâyeyi, üstelik iddialı bir şekilde "Trende Panik"inde ele almaktadır. 1943 yılında bir ormanın göbeğindeki garda sarılı kalan yolcuların Almanlar tarafından kurşuna dizilme tehlikesiyle karşı karşıya kalmaları ve bu büyük korku, Kutz'un filminde taraf tutarak hikâye edilmektedir. Kişilerinin her repliğine ve en küçük bir davranışına bile bir kader yaratmacılığı katan Kutz, böylelikle kahramanlarının karakterlerinin alçaklığını daha iyi göstermek istemiştir. Ama bugün Polonyada pek revaçta sayılan antikonformist olma merakının bir sonucu olan bu, insanı böyle görülmemiş derecede kötüleme, giderek "Trende Panik"i sıkıcı kılmakta ve bütün yapmacıklığını ortaya koy-

Herşeye rağmen, festivalin en kötü filmi ve en kötü filmini yapan rejisör şerefi Shirley Clark ile filmi "The Connection"dan öte kimselere verilmedi. Kutz'un "Trende Panik"i bile, Shirley Clark'ın hiç birşey anlatmayan, kendisini sözde bir yenici olarak yutturmaya çalışan "The Connection"undan kat kat iyiydi. 1961 yılı Locarno festivalinin tek ilgi ve dedikodu çekici yönü de bu oldu. 5000 İsviçre frangı tutarındaki birinci armağanı -en iyi filme ait- Shirley Clark'ın alınası, doğrusu sürpriz yarattı. Shirley Clark, bir yapmacık Pirandello'culuk şekilsizliği içinde alabildiğine çirkin, mizansene dayandığı halde hiç bir mizanseni olmayan ve sözde gerçek kişileri canlandıracak onuncu sınıf oyuncular tarafından oynanmış bir film yapmaktan ileriye geçememişti. Festivale katılan tenkitçilere göre, filmin üç büyük kusuru vardı: Çirkin, budalaca ve hepsinin üstünde, müthiş can sıkıcı...

Öyle ki, festivale katılan Rus ve Çin filmlerindeki yavan ve keçi boynuzu iyimserlik bile, Shirley Clark'ın saçmalıkları ve yutturmacılığı yanında pek yaya kaldı. Yakov Segel'in "Elveda Güvercin"i, tatlı ve neşeli bir komedi havasını sürdürüyordu. Günlük hayatın güldürücü yanlarını ele almış ve işlemişti. Filmin büyük kusurlu yanı, fon müziği yerine yüksek bir sesin okuduğu sıkıcı nutuk ve "kör, kör parmağım gözüne" propagandaydı. Şekilciliği bir yana bırakılırsa, Segel'i Batılı tenkitçiler Rusların Frank Capra'sı saymaktadırlar. Gerçekten de, sinema mimarisi ve işleme, çokluk eski usta Capra'yı andırıyordu.

Hsu Tao'nun "Doktor Hanım" adını taşıyan filmi de festivalin en ağırbaşlı filmlerinden biriydi. Gelgelelim, kenarına köşesine yine bir takım propaganda oyuncukları da katıştırılmamış değildi. "Doktor Hanım", köylülerin bâtıl inanışlarına karşı çıkıyordu. Genel olarak ilkel yapılı ve saf bir filmdi.

Hollywood, bu yılın Locarno'sunda biri yeni, biri eski, iki sinemacı ile temsil ediliyordu. Eski usta John Ford'un son western'i "Two Rode Together" Will Cook'un bir romanından Ford'un eski ve yıllanmış senaryocusu Frank Nugent tarafından senaryosu çıkarılmış ve baş rollerinde James Stewart, Richard Widmark ve Shirley Jones oynamışlardı. Konu, Ford'un öbür filmlerinde olduğu gibi yine Vahşi Batıda geçmekteydi. Beyaz göçmenler bir yandan kendi soydaşlarıyla uğraşırlarken, öte yandan da kana susamış Comanche'lerle baş etmeye savaşıyorlardı. James Stewart bir kanun adamı rolündeydi. Widmark kötü beyaz adam, Linda Cristal, cinsi cazibesi olan bir Kızılderili "kız"

ve Shirley Jones da kahramanın sevgilisi rollerini canlandırmaktaydılar. Tabii "Two Rode Together", hiç bir değişikliğe uğramaksızın alışılmış John Ford kalıpları içinde gelişiyor, büyüyor. Kızılderililer bu dar ve alışılmış kalıplar içinde önce beyazları iyice bir terlettikten sonra -bütün John Ford filmlerinde olduğu gibi- müthiş bir şekilde yenilgiye uğruyorlardı. Bilinen ölçüler içinde geçmesine karşılık, Ford'un filmi, yine de başarılıdır ve oyuncu Allen Barron'ın Hollywood stili bir New York filmi olan "Blast of Silence"ından fersah fersah ilerde bir filmdir.

Filmler

"Camdaki Kız"

1940 yılında E. Grass ile birlikte sanat üzerine iki filmle sinemaya giren Luciano Emmer, bir İtalyan -Fransız ortak yapımı olan "La Fille dans la vitrine - Camdaki Kız"da, çeşitli sosyal sarsıntılar geçirmiş savaş sonrası İtalyasının, dünyanın dört bir köşesine dağılıp işçi olarak çalışan yurttaşlarından bir bölüğünün Hollandadaki bir maden ocağında geçen serüvenlerini anlatmaktadır. Bir bölük İtalyan, anavatanlarından koparak para kazanmak amacıyla Hollandanın başkentine yakın bir maden ocağında çalışmaya gelirler. Ocak, bir bakıma Yabancılar Lejyonu havasındadır. Emmer, filminin en başarılı ve en can alıcı bölümlerini teşkil eden bu maden ocağının içinde geçen hayatı, bir çeşit dokümanterci gözüyle görmekte ve o tür bir gelişmede vermektedir. Korkulu şartlar altında çalışan maden işçileri, haftalık ücretlerini aldıklarında doğruca başkente gitmekte ve kazançlarını genelev kadınlarıyla birlikte yemektedirler. Emmer'in İtalyan kahramanı da bir arkadaşının uyarmasıyla birbuçuk günlüğüne başkente gider. Ama, kahramanın başkente gitmesi eğlenmek amacıyla değil, kaçmak ve kurtulmak isteğinden doğmadır. Maden ocaklarındaki âni bir çöküntü, kahramanın gözünü korkutur ve anavatanına dönmeye karar verir. Elinde bavulu, yanında iyi arkadaşı olduğu halde başkente gider ve genelevde bir gece geçirmeye karar verir. Kahraman geceyarısına doğru İtalyaya hareket eden bir trenle dönecektir.

Serüven, genelevler sokağında başlamaktadır. İki iyi oyuncu-Lino Ventura ile Magali Noel-konuyu büyük bir başarıyla götürmektedirler. Kahraman, genç ve iyi yürekli bir genelev kadını olan Marina Vlady'ye karşı gençliğin korkulu ve çekingen tepkisi, kaşarlanmış bir genelev kadınını canlandıran Marina Vlady'nin hoşuna gider. Önceleri herşeyini para için kiralayan bir kadının davranışını gösterir. Ama karşılıklı münasebetler, iki genç insanın birbirlerini daha iyi tanımalarına ve yakınlaşmalarına vesile teşkil eder. Aşksız bir yaşamayı sürdüren Marina Valdy, her kiralık kadın gibi namuslu ve tek erkeğe bağlı bir hayata susamıştır. O yüzden bu yeniyetme delikanlıya daha değişik, daha tabii bir yakınlık gösterir. Trenini kaçırdığında alır, deniz kıyısında, namuslu insanlar arasında tuttuğu küçücük bir eve götürür.

"Camdaki Kız"ın ana olayı, o gece ve ertesi günü başlayıp biten bir takım küçük olaylar dizisinin bir araya gelmesiyle başlamakta ve son bulmaktadır. İki erkek ve iki kadın, yakınlardaki bir eğlence yerine hafta sonunu geçirmeye gitmektedirler. Emmer, filminin maden ocakları bölümünden sonrasına ait en başarılı olanlarını da bu bir günlük serüven içinde vermektedir. Sokak kadınlarının karşılıklı, küçük insancıl tutkuları, kıskançlıkları, bir günlüğüne de olsa tek bir erkekle bir arada, namuslu insanlar arasında yaşamış olmanın verdiği sevincin çılgınlığı, maden ocağının ölümlü korkusundan uzak kalıştan doğan hürlüğün tadını alabildiğine çıkarış ve hepsinin üstünde yarını kat'iyen düşünmeme, bu bir günlük yaşamada hakim olan tek kaygıdır. Bu sayılanlar, gerçekten de o günkü kayıtsız şartsız yaşamaya uygulanmaktadır. Emmer'in kahramanları yarını akıllarına bile getirmeden, o günün akışına kendilerini kaptırmış, kendilerinden olmayan çevrenin hayatına kendilerini iğreti de olsa uygulamış olarak yaşamaktadırlar. İçlerinde tek tedirgin olan ve iğretiliğini duyan, hikâyenin İtalyalı genç kahramanıdır. Ama, bir an geliyor ki, o da kendini kaptırıyor, herşeyi unutuyor.

Emmer gibi, adını gerçekçi bir rejisöre çıkarmışlar için "Camdaki Kız" ın sonu, herşeyin tatlıya bağlanmasıyla bitmemelidir. Ama, Emmer burada, kendisinden bunu bekleyenlere tam tersini vererek onları yanıltıyor. Genç İtalyalı kahramanını ters orantılı bir davranışla hareket ettirerek, gitmekten vazgeçirtiyor ve maden ocağındaki korkulu çalışmayı -Marina Vlady'ye olan tutkusunun bir haracı olarak-gözüne aldırtarak döndürtüyor. Bu dönüşte, ne hikâye ve ne de iki genç oyuncunun verdikleri oyun-çoğu kere Lino Ventura ile Magali Noel'in karşısında hezimete uğramaktadırlar- doyurucu ve inandırıcıdır.